

Tromsø I.L.

"Gutan" har fått en godkjent åpning på sesongen og kan også være i ferd med å friskmelde økonomien. Les hele intervjuet med daglig leder i TIL, Øyvind Alapnes.

Side 18-19

Endelig ny anleggslinje i Troms

Jorunn Nyheim, distriktssjef i Troms for Maskinentreprenørenes Forbund er strålende fornøyd med det nye tilbudet. - Dette har vi jobbet lenge for!

Side 20

Skarvberg tunnelen endelig klar for snorklipping

Etter overskridelser på en halv milliard og måneder med forsinkelser, er veiforbindelsen på E69 i Finnmark betydelig forbedret. Tunnelen sikrer trygg trafikk forbi et svært rasutsatt område og gir nå stabil helårs vegforbindelse til Honningsvåg og turistmagneten Nordkapp.

Side 44, 45 og 46

Syssettingstoppen i Nord-Norge:

Offentlige virksomheter alt sammen

Kun i Nordnorsk Rapport!

Få med deg oversikten over virksomhetene med flest sysselsatte i landsdelen. Hvem er de, hvor mange arbeidsplasser har de, hvor befinner de seg og hvorfor er det slik? I Nord-Norge er det med ett unntak offentlige virksomheter som dominerer listene over de 25 virksomhetene med flest sysselsatte. For å få med to ikke-offentlige virksomheter i listen måtte vi utvide listen til de 26 største arbeidsplassene!

Les mer på sidene 6 - 9

Se våre tabeller, kommentarer, analyser og intervjuer omkring bygg- og anleggsbransjen i Nord-Norge

- I 2023 vil vi passere 500 millioner kroner. Konsernet har vokst kraftig. Det har vært en del av strategien vår, både generisk vekst og gjennom oppkjøp. I 2018 hadde konsernet en samlet

omsetning på vel 120 millioner kroner. Nå er det 4 ganger større, sier daglig leder i Rana-bedriften Haaland Nord AS, Remi Wågan.

Side 10 - 14

Isohatt - frostsikring av vannkummer

Isohatt™ sørger for enkel og optimal isolasjon med minimalt av gravearbeid. Presisjonsstøpte isolasjonselementer i polyuretanskum.

Isohatt™ egner seg til de fleste dimensjoner og spesielt godt til eksentriske og sentriske betongkumkjegler.

WDF ISOLASJON

"En liten revolusjon, isolert sett"

dagfinn@wdf.no
Tlf. 47 23 03 85

Leder

Stemmer fra nord - mangler ved maktens bord

■ En blir trist av å følge med på det som har skjedd i ledelsen av det ledende regjeringspartiet. Ut forsvant Bjørnar Skjæran. Helga Pedersen fikk stopp ordre. Nord-Norges stemme mangler i politikens innerste sirkler. I sentralstyret til AP har landsdelen fått "hele" 3 stemmer.

Det er trist.

■ Nord-Norge trenger sterke røster. Med vel 40 prosent av arbeidsstokken ansatt i offentlig sektor er landsdelen mer avhengig av det som skjer sentralt i Oslo enn andre deler av landet. Ganske enkelt fordi andelen offentlig sysselsatte er 10 prosentpoeng høyere enn i resten av Norge. Det er i Oslo at overordnede bevilgninger til det offentlige gjøres, som igjen er styrende for disse arbeidsplassene. Og det er i Oslo de formelle og uformelle beslutningene avgjøres.

■ For ganske nøyaktig 11 år siden, den gang han var utenriksminister, refset Jonas Gahr Støre nordnorske politikere:

• Når jeg reiser her nord møter jeg en mye mer offensiv holdning fra næringsliv og kunnskapsmiljø enn jeg gjør fra nordnorske politikere. Det hadde styrket landsdelens profil om man også kunne sende omforente, felles politiske budskap!

■ Men er det landsdelens politikere som ikke opptrer samlende som er problemet?

■ Vi her i Nordnorsk Rapport mener problemet ligger sentralt og ikke så mye lokalt. Nord-Norge har dyktige politikere. Skal disse få plass i de innerste sirkelene ved maktens bord må de heies frem sentralt – ikke få stopp ordre eller bli skviset ut for å gi plass til Utøya-generasjonen. Uten synlige nordnorske politik-

ere sentralt plassert vil avstanden og fremmedgjøring mellom det som skjer i Oslo og det som skjer lokalt bli veldig stor. Vi ser allerede klare tendenser til forsterkede konflikter mellom det mange vil kalle by-land. Å stenge døren for sentrale nordnorske politikere gjør avstanden by-land bare større.

■ Nord-Norge har vel 10 prosent av den norske befolkningen. Det har aldri vært en statsminister (eller stattholder) nordfra noen- sinne hvis vi teller de drøye 50 stortingsperiodene siden 1814. Statistisk sett burde vi vel hatt fem statsministre på over 200 år? Og på Eidsvold var heller ingen nordlendinger til stede - møtene startet før de i det hele tatt rakk fram! Tjuvtriks har det alltid vært nok av.

■ Rundt kongens bord er det fiskeri og forsvar som har vært de viktigste posisjoner tildelt

nordnorske politikere. Men Nord-Norge er mye mer.

■ For å illustrere betydningen av en sterk nordnorsk røst vil vi trekke frem Håkon Kyllingmark som et stjerneeksempel. Kyllingmark var en Høyrepolitiker fra Honningsvåg som engasjerte seg sterkt i samferdselsspørsmål. Han satt også i Borten-regjeringen fra 1965 til 1971 der han kjempet for bedre kommunikasjon i hele Norge. Han gjorde seg til talsmann for at god kommunikasjon var en nødvendighet for velferd og samhold i distriktene.

■ Ved å gjøre seg til talsmann for utbygging av kortbanenettet i Norge fikk han tittelen kortbanenettets far. Uten Kyllingmark hadde det neppe blitt utbygging av kortbanenettet som har bidratt til å revolusjonere norsk luftfart. Og det bidro til å redusere avstanden mellom by og

land. Med seg i sin kamp for kortbanenettet fikk han også en annen sterk nordnorsk røst, SV-politikeren Hanna Kvanmo.

■ Det var mange som så med stor optimisme på de nordnorske politikeres sentrale plassering høsten 2021. Bjørnar Skjæran var nestleder i Arbeiderpartiet. Ingelin Noresjø fra Fauske kom inn i ledelsen i KrF. SP's Odd Roger Enoksen forsvant ut regjeringsdøra på rundt 20 år gamle indisier basert på samkvem med en voksen kvinne. Nå er alle borte. Nord-Norges befolkning har behov for sterke røster som Kyllingmark og Kvanmo som kunne si ifra.

■ Hvor er en Hanna Kvanmo? Hvor er en Håkon Kyllingmark? De er der. De må bare ikke få stoppordre eller bli skviset ut. Da blir avstanden til Oslo veldig stor.

Innhold

Nr. 2 - 2023

Serieromaner ble heltidsjobb for Bente Pedersen	3	Kommunene må stille større krav	25
Suksess med software på Sortland	4	Lederskifte i Consto	26
14 vaner som kjennetegner en suksessrik aksjeinvestor	5	Avgiftskutt på anleggsgas: - Alt monner, men fortsatt dobbelt så dyrt	30
Sysselsettingsstoppen i Nord-Norge: Offentlige, offentlige og offentlige virksomheter alt sammen	6	Avgiftskutt på drivstoff	31
Dette mener rikspolitikkerne	8	Gjør seg klar til nye arealkonflikter	32
Entreprenørbransjen i Nord-Norge: Consto AS dominerer fullstendig	10	Finnfjord passerte 2 milliarder i 2022	34
Malerbedriftene i Nord-Norge: Lønnsomheten fortsatt svak	11	Nytt EU-krav om avløpsrensing kan mangedoble VA-avgiftene: - Helt unødvendig tiltak	36
El-installerer: Kjempesnell for de store	12	- Investering uten effekt	37
Haaland: Eksplosiv vekst	13	Setter ned avgiftene i år	38
De store rørleggerbedriftene i Nord-Norge: Store variasjoner i lønnsomheten	14	Utfordringer innen V/A - ikke bare i Norge	39
Verste tall siden 1999	15	Verdens nordligste folkehøgskole endelig samlet	40
Med biler bygger man byen	16	Vedum vil ha Tromsø-kontoret opp og gå i 2024	43
Vi klarte å øke de fleste avtalene våre med 15%	18	Viktig ny tunnel for fastboende og turisme	44
Stor interesse for ny anleggslinje i Troms	20	Fornærmet samisk helligdom?	46
Praksis + teori + lønn = fagbrev	21	Fire kjemper om kontrakt på Rv 94	47
Trelastindustri basert på nordnorsk granskog? - Mye har god kvalitet	22	Energieffektive og miljøvennlige bygg	48
- Gode muligheter, men mangler skogsveier	23	Varsler nye klimakrav for boliger og næringseiendom	50
Svevia fikk kontrakt i Ofoten	24	Tøffere tider for næringseiendom	51

NORD-NORGES
NÆRINGSLIVSAVIS

NORDNORSK RAPPORT

ISSN 2535-793X

UTGIVER
REDAKSJON

Utgiver
Nordnorsk Rapport AS

Ansvarlig redaktør
Dag Danielsen

Tlf. 48 42 94 72
dag@nnrapport.no

Journalister
Jonas Ellingsen
Edd Meby
Knut Ørjasæter

ANNONSER
GRAFISK PRODUKSJON

Markedskonsulenter
Mette Bårdsen
Tlf.: 96 70 21 09
mette@nnrapport.no

Karen Ugelvik
Tlf.: 41 19 07 82
karen@nnrapport.no

Layout / produksjon
AADX Reklame
Tlf. 911 69 930
post@aadx.no

Trykk
Amedia Trykk, Lillestrøm

ABONNEMENT
ADRESSE

Abonnement
Tlf. 40 03 74 00
abo@nnrapport.no
Årsabonnement
kr 1600,- pr. år

Postadresse
Mikael Olsensveg 52,
9022 Krokeldalen

Forretningsadresse
Styrmannsveien 13,
9014 Tromsø

Hjemmeside
www.nordnorskrapport.no

Vi siterer

"Å bygge møtefrie, verdibaserte bedrifter er min drøm. Jeg hater "møter" og "komiteer" og "prosesser". Nei, man skal storme videre framover, mens andre sitter i møter".

- Odd Reitan, norsk kjøpmann, direktør, gründer og musiker

"Det ville være dumt av hvilken som helst mann i næringslivet å drive på med sin sekretær, men er det noen annens sekretær, så greit."

- Barry Goldwater, amerikansk politiker (1909-1998)

"Når forandringens vind blåser, er det noen som kryper i skjul og noen som drar ut for å bygge vindmøller."

- Mao Zedung, kinesisk kommunist, statsleder og revolusjonær (1893-1976)

"Spis aldri mer enn du kan løfte."

- Miss Piggy (The Muppet Show)

Nordnorsk sangkor

"Æ har begynt i sangkor", kunngjorde ho Nelly en dag på jobben.

"Vi har øvelse en kveld i uka. Da spis vi deilig mat, drikk masse god vin og har sex resten av tia.

"Men nårtid syng dokker da?"

"Det gjør vi jo på veien hjem!"

Serieromaner ble heltidsjobb for Bente Pedersen

Da Bente Pedersen fra Skibotn debuterte med romanserien "Raija" midt på 80-tallet, konkurrerte hun mot Morgan Kane og Isfolket. Nå utgis serien på nytt, og forfatteren er spent på mottakelsen hos en ny generasjon lesere.

Av – Jonas Ellingsen

- Det er jo helt andre tider, der både stilen og språket i serieromanen har endret seg mye i løpet snart 40 år. Jeg har spurt forlaget om de virkelige er så sikre på at dette er en god idé, ler Bente Pedersen.

Da hun ga ut sin første roman om "Raija" i 1986, trådte hun inn i en liten og eksklusiv gruppe: Kjell Hallbing (Louis Masterson) og Margit Sandemo var stort sett de eneste forfatterne som skrev serieromaner i Norge. Ellers var det importerte serier med handling fra den amerikanske borgerkrigen som preget bladhylene på den tiden.

Ingen hvilejobb

Med Raija fikk leserne noe mer kortreist, jordnært men samtidig eksotisk å fordype seg i. Tre år etter debuten var serien blitt så populær at Pedersen valgte å slutte i lærerjobben for å bli romanforfatter på heltid. Og hun har ikke ligget på latsiden. Frem til nå har det blitt syv serier og totalt 220 titler. Det tilsvarer tre hyllemeter med bøker. På det meste skrev Pedersen seks bøker i året, noe som tilsvarer 360.000 ord.

- Dette yrket er ikke for de

tilbakelente, sier forfatteren til Nordnorsk Rapport.

- Seriemarkedet krever jevnlige utgivelser og skal man henge medkreves det planlegging og strukturerte dager. Det er et stort apparat som venter på manuset, og det skal leses korrektur og lages illustrasjoner før boka sendes til trykking og distribusjon. Man får slappet litt av mellom hver utgivelse, men så er det på han igjen, forteller hun.

Historisk forankring

Bente Pedersens serier er alle basert på historiske fakta og handlingen foregår uten unntak på Nordkalotten. Forfatterskapet fikk sin gryende start da hun skrev bacheloroppgave i historie på lærerskolen, og fant noen setninger om barneflyktningene fra Tornedalen som kom alene til Norge med samene på 1700- og 1800-tallet. I disse nødsårene så foreldre i grensetraktene mellom Finland og Sverige ingen annen utvei enn å sende dem avgårde til steder der det var mer mat. Svenske flyttsamer hadde sitt sommerbeite ved kysten i Norge, og tok med barn i håp om å finne passende fosterforeldre.

Bente Pedersen innså at dette var en del av hennes egen families

historie. Mormoren hadde ofte fortalt om sin fars fostermor, Eeva, som kom til Malangen med samene da hun var fem. Hun fremholdt også at dette var familiens viktigste person.

Nye serier

Oppdagelsen førte til at hun leste seg opp på denne delen av Nordkalottens historie, og rammene for det som skulle bli fortellingen om Raija kom på plass bit for bit.

Etter ti år med Raija var kilden uttømt, men det stoppet ikke forfatteren. Bente Pedersen hadde ervervet seg både kunnskap og inspirasjon fra ulike epoker på Nordkalotten, og skrev i tur og orden serier og romaner med historiske baktepper som pomorhandelen, Tromsø etter 1. verdenskrig, hekseprosessene i Nord-Norge på 1500 og 1600-tallet og gruvedriften i Kåfjord ved Alta.

- Jeg har hatt mange ideer underveis, både de som fikk tommelen opp hos forlaget, og de som jeg ikke klarte å selge inn. Jeg føler nok at det ligger noen gode fortellinger der som burde fått sjansen, men men... Slik er det nå engang i denne bransjen, sier Pedersen til Nordnorsk Rapport.

GJENNOMBRUDD: Etter en sped start i bladet Romantikk, fikk Bente Pedersen full klaff med serien Raija i 1986. Serien er basert på autentiske fakta fra Nordkalottens historie. Foto: Privat

God inntekt

Den første boka om Raija ble trykket i et opplag på 20.000, og det viste seg fort at Bladkompaniets forventning om suksess i markedet ble innfridd. Bente Pedersen husker ennå sin første royalty-sjekk, som var på 900.000 kroner. En anseelig sum rundt midten av 80-tallet, da en gjennomsnittlig årslønn lå på ca 140.000 kroner.

- Da var det vel lov å skeie ut litt? - Jeg har ikke vært så fæl til å sløse, og er stort sett en kjedelig kjerring fra Nord-Troms. Men da kjøpte jeg Walton-strømper for 1000 kroner i en smell. Det vakte litt oppsikt i butikken, ler forfatteren.

Forfatterskapet har gitt til salt i maten og vel så det. Pedersen forteller at årlig inntekt har ligget mellom 600.000 og 1,5 million kroner. De siste årene har inntekter fra lydbøker og streaming gitt gjentatte inntekter på allerede utgitt materiale.

Pause

Skrivesperre er et velkjent fenomen for forfattere med høy produksjon. Først i 2018 ble Bente innhentet av mange års hardt arbeid og møtte veggen. Hun har tillatt seg å ta det mer med ro og har kun gitt ut tre

bøker siden. Pandemien ble en kjærkommen pause der forfatteren puslet med ting som ikke har kastet av seg økonomisk, men gitt personlig glede.

- Som å strikke og fotografere elg i solnedgang, sier Pedersen, som er en ivrig naturfotograf. Hun har også gitt ut strikkeboken «Strikk fra nord».

"Nordkalott-cocktail"

Med både kvensk og samisk blod i årene beskriver hun seg selv som "Nordkalott-cocktail". Et utgangspunkt hun deler med store deler av befolkningen i landsdelen. I 1998 mottok Pedersen som første kvinne Storjord kommunes kulturpris. I begrunnelsen ble hun hedret for å ha fengst den unge generasjon gjennom å kombinere spenning, kjærlighet og historiske bakgrunnstepper.

- Hver generasjon trenger å finne seg selv. Akkurat nå opplever vi en ny bølge av interesse og respekt for samisk og kvensk kultur, og det er gledelig.

- Hvis mitt forfatterskap har bidratt til å gjøre unge stolte av sin bakgrunn, og dermed styrket deres selvfølelse og identitet, så er jeg veldig fornøyd, sier Bente Pedersen. ▶▶

HamcoGarasjen
Høy kvalitet til konkurransedyktig pris

HAMCO
BYGG

Tlf. 77 87 01 23 / hamcobygg.no

Stor leverandør
av trykkimpregnert
klasse A – trelast
og stolper.

45 år med kvalitet, service og punktlighet.
Vi leverer over hele landet.

A-S SKOGMO BRUK

Tlf. 742 82 702 - Industrivegen 22, 7863 Overhalla
firmapost@skogmobruk.no - www.skogmobruk.no

Oversiktfoto Sortland. Foto Terje Nesthus

Suksess med software på Sortland

FDVhusets programvare: FAMAC

- Et verktøy som hjelper de som driver med forvaltning, drift og vedlikehold av bygg i hele Norge
- Gir mulighet til å lagre dokumentasjonen sin og hente ut dataen
- 35.000 brukere
- Brukes av små og store aktører
- Totalt forvaltes det 40 millioner kvadratmeter bygg fordelt i hele Norge i systemet
- Softwaren utvikles på Sortland

Arbeidskraft fra hele verden strømmer til Sortland for å utvikle programvare. Resultatet er en lokalt forankret oppskrift som hjelper byggeiere med «papirarbeidet».

- Behovet for dokumentasjon på bygg er blitt mer og mer aktuelt, blant annet på grunn av nye krav til miljørapportering, sier prosjektleder i FDVhuset Mats Oshaug. Det kan bli mye dokumenter for en byggeier å holde styr på, men programvaren som FDVhuset utvikler gjør det lett som en lek å dokumentere forvaltning, drift og vedlikehold.

22 år – 22 ansatte

Det hele startet for 22 år siden da Eirik Johanssen fra Vesterålen startet arbeidet med å lage en webbasert løsning for FDV-dokumentasjon. Det var på den tiden vaktmestrene kun hadde én datamaskin i kjelleren.

Mye har endret seg siden da, og det man en gang kalte papirarbeid kan nå gjøres digitalt på datamaskiner, mobiltelefoner og nettbrett. Bedriften har også vokst i takt med utviklingen, og har i dag hele 22 ansatte fra flere verdensdeler.

En enkel oppskrift

- Programvaren vi utvikler heter FAMAC, og hovedårsaken til at folk kjøper den, er at vi kommer med en opp-

Mats Celius Oshaug. Foto: Terje Nesthus

skrift på hvordan gjøre FDV-dokumentasjon og byggedriften sin, som får folk til å bruke den, sier Oshaug. Du kan si at det er «plug and play».

Kortreist IT-hjelp

- Flere som eier eiendom i Nord-Norge blir nå klar over at det finnes systemleverandører i nord som leverer god software, sitter tett på dem og kan levere lokalt, sier Oshaug. Om man kan kalle vår langstrakte landsdel for lokal, legger han til og ler.

Føler seg hjemme hos FDVhuset

- Det beste med å jobbe her er folkene her på FDVhuset. Det er de som utvikler løsningene, som du snakker med på telefon og treffer i kundemøter. Det mange er spesielt fornøyde med hos oss er opplevelsen av at det er kort vei fra innspillene de gir til beslutningstakerne. Alle utviklerne sitter jo her på huset, FDVhuset, sier Oshaug. ...

Mats på FDVkongressen 2023. Foto: Martin McGloin

Utviklere i utvikling

- Det finnes de som tror de må flytte ut av landsdelen for å drive med programmering, men her hos oss har vi klart å skape et kompetansemiljø i Nord-Norge, sier Oshaug. Samtidig er det en kontinuerlig jakt etter programmerere som passer inn i kulturen vår. Det gjelder å finne de riktige menneskene – og når vi gjør det tilbyr vi mer enn gjerne utvikling og utdanning til de som jobber hos oss, legger han entusiastisk til.

En pålitelig partner for byggeiere

- Vi har et mål om å være best på FDV-systemer, og da må vi prioritere det. Vi inviterer alle som eier eiendom i Nord-Norge til å teste ut programvaren vår – det er bare å gå på nettsiden vår og registrere seg for en gratis demo, så får dere gi oss tilbakemelding og fortelle hva dere synes, sier en smilende prosjektleder.

Utviklerteamet i FDVhuset på kontoret på Sortland. Foto: Erik Jensen

Ansatte i FDVhuset ute på kveldstur. Foto: Terje Nesthus

Sortland i nordlys. Foto: Terje Nesthus

14 vaner som kjennetegner en suksessrik aksjeinvestor

En suksessrik aksjehandler utmerker seg med grundig analyse, risikostyring, tålmodighet og disiplin, samt evnen til å tilpasse seg markedets svingninger og lære av tidligere erfaringer for å maksimere avkastningen. Har du disse vanene, kan du komme langt som aksjetrader.

- 1 Setter klare mål**
En suksessrik aksjeinvestor vil ha klare mål for sin investeringsstrategi og forventet avkastning.
- 2 Gjør grundig forskning**
Investoren vil sette av tid til å gjøre grundig forskning om selskapene vedkommende vurderer å investere i.
- 3 Forstår risiko**
En suksessrik aksjeinvestor vil ha god forståelse av risikoen som er involvert i å investere i aksjer.
- 4 Har tålmodighet**
Aksjeinvesteringer kan ta tid å vokse, og suksessrike investorer har tålmodighet og en langsiktig plan.
- 5 Diversifiserer porteføljen**
En suksessrik aksjeinvestor vil spre risikoen ved å investere i forskjellige selskaper og bransjer.
- 6 Holder seg oppdatert**
Investoren vil holde seg oppdatert på markedstrender og selskapets utvikling.
- 7 Tenker langsiktig**
Suksessrike aksjeinvestorer tenker langsiktig og vil ikke bli påvirket av kort-siktige svingninger i markedet.
- 8 Kjøper lavt og selger høyt**
En suksessrik aksjeinvestor vil kjøpe aksjer til en lav pris og selge dem når de har økt i verdi.
- 9 Har selvdisciplin**
En suksessrik aksjeinvestor vil ha selvdisciplin til å holde seg til sin investeringsstrategi og unngå impulsive investeringsbeslutninger.
- 10 Lytter til eksperter**
Investoren vil lytte til råd fra eksperter og bruke deres kunnskap som informasjon om investeringsbeslutninger.
- 11 Følgermarkedstrender**
Suksessrike aksjeinvestorer vil følge med på markedstrender og bruke informasjonen i sine investeringsbeslutninger.
- 12 Har en exit-strategi**
En suksessrik aksjeinvestor vil ha en exit-strategi på plass hvis en investering ikke går som planlagt.
- 13 Holder øye med kostnadene**
Investoren vil holde øye med kostnadene for å sikre at investeringene er lønnsomme.
- 14 Tar ansvar for egne investeringsbeslutninger**
Suksessrike aksjeinvestorer tar ansvar for egne investeringsbeslutninger og er villige til å ta risikoer basert på sin egen forskning og analyse.

► *Grundig analyse, risikostyring, tålmodighet og disiplin er nøkkelord.*

Fastmonterte gassdetektorer

PQ serien

- Detekterer eksplosive gasser, giftige gasser samt mangel på oksygen.
- ATEX/IECEX samt SIL 2 godkjenning.
- 4-20 mA, Modbus RS485 og rele utgang.

Prosense
makes life safer

Process Partner
Member of AxFlow Group

Se mer på
processpartner.no

Sysselsettingstoppen i Nord-Norge: Offentlige, offentlige og offentlige virksomheter alt sammen

I Nord-Norge er det med ett unntak offentlige virksomheter alene som dominerer listene over de 25 virksomhetene med flest sysselsatte. For å få med to ikke offentlige virksomheter i listen måtte vi utvide listen til de 26 største arbeidsplassene i Nord-Norge målt etter antall sysselsatte.

Av – Knut Ørjasæter

Ser en på listen over de 26 største arbeidsplassene i Nord-Norge troner Tromsø kommune på topp med over 9.415 sysselsatte. Nummer 2 på listen er Universitetssykehuset Nord-Norge som også har over 9.000 sysselsatt i virksomheten. Dette er en statlig virksomhet.

Først på 24. plass finner vi den første private arbeidsgiveren, Widerøe Ground Handling AS. Den neste som ikke er en offentlig virksomhet er Coop Nord SA på 26. plass. Widerøe Ground Handling håndterer årlig nær 185.000 flyvninger, og er etablert ved 41 lokasjoner rundt om i Norge og har i underkant av 2.000 sysselsatte. Coop Nord

driver med handelsvirksomhet som Mega, Obs, Prix og Extra.

Ved utgangen av fjerde kvartal 2022 var det i overkant av 2,8 millioner sysselsatte i Norge. I overkant av 30 prosent eller i underkant av 900.000 jobber i offentlig sektor. Av disse var det i underkant av 510.000 sysselsatt i kommunene og 325.000

i statlige virksomheter, og 48.000 i fylkesforvaltningen. Det er disse arbeidstakerne som skal ta seg av alt fra skatteinnkreving og administrasjon til skole, høyere utdanning og helse i samfunnet.

Norge har, sammen med de andre nordiske landene, en forholdsvis stor offentlig sektor målt både i sysselsatte og i omfanget av offentlige tjenester. Offentlig sektor produserer mange, og svært ulike tjenester. Kommunene produserer i første rekke undervisning i grunnskolen, helse- og omsorgstjenester, fylkeskommunene produserer samferdsel og videregående opplæring, mens sykehusene tar en stor del av statens utgifter.

Under 10 prosent i Nord-Norge

I Nord-Norge viser tallene totalt antall sysselsatte på vel 245.000 ved årsskiftet 2022/2023. Det er 8,7 prosent av samlet antall sysselsatte i hele Norge. Av de 245.000 sysselsatte er 100.000 ansatt i offentlige virksomheter enten statlige, fylkeskommunale eller kommunale virksomheter. Oslo kommune har til sammenlikning alene 132.000 offentlig ansatte. Det er mer enn antall sysselsatte i Troms/Finnmark med 126.000 sysselsatte og også mer enn i Nordland med 118.500 sysselsatte.

I Nord-Norge er 40 prosent

av arbeidsstyrken ansatt i det offentlige. Andelen offentlig sysselsatte i Nord-Norge er svært høy sammenliknet med resten av Norge, nær 10 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for Norge som helhet. Sammenliknet med Oslo ligger andelen 15 prosent høyere. Oslo er faktisk lavest i landet med 25 prosent av alle ansatte som offentlig sysselsatte der 15 prosenpoeng er i statlig virksomhet, nær 10 prosent i kommunal virksomhet og en liten andel i fylkesforvaltning.

I Viken er andelen offentlig ansatte ganske nøyaktig 30 prosent, hvor i overkant av 9 prosent er i statlig virksomhet, i underkant av 2 prosent i fylkesforvaltning og vel 19 prosent i kommunale virksomheter. I Troms/Finnmark og Nordland er den samme andelen henholdsvis 42,6 og 38,3 prosent.

Ser vi på statlig forvaltning, finner vi at Troms også hadde den høyeste andelen sysselsatte i denne delen av forvaltningen med nær 18 prosent blant annet grunnet de mange ansatte ved Universitet og Universitetssykehuset i Tromsø. Nordland hadde i underkant av 13 prosent. Oslo hadde den nest høyeste andelen på 15 prosent. Lavest andel hadde Rogaland med 7,6 prosent, fulgt av Møre og Romsdal med henholdsvis 8,5 prosent.

Sjekk ut vår Redi støttemur!

Storblokksystem som er godt egnet både til større offentlig prosjekter og små prosjekter i private hager. Muren har 3 fasader med fantastiske muligheter!

Nummer 2 på listen er Universitetssykehuset Nord-Norge som har over 9.000 sysselsatte i virksomheten. Foto: Frode Smelror Abrahamsen, UNN / www.flickr.com

Tallet på offentlige sysselsatte øker

Andelen offentlig ansatte har gått opp i Viken den siste 10-15 årsperioden fra vel 28 prosentpoeng til 30. I Oslo har andelen ligget stabilt i samme periode. I Troms og Finnmark har andelen gått opp fra mellom 40 og 41 prosent til mellom 42 og 43 prosent. For øvrig svinger andelstallene eller de relative tallene forholdsvis lite fra ett år til annet.

Nord sakker akterut

Ser vi på veksten i totalt antall sysselsatte fra år 2000 og frem til årsskiftet 2022/2023 så har det vært en samlet vekst for Norge som helhet på nesten 25 prosent. Nord-Norge sakker akterut med en vekst på litt over 9 prosent for Nordland og 16 prosent for Troms og Finnmark.

Sysselsetting er et tegn på at folk er i arbeid. Folk i arbeid er landets og en regions viktigste økonomiske ressurs. Høy sysselsetting er også et viktig mål i norsk politikk. Det er viktig både for den enkeltes velferd, for verdiskapingen og for finansiering av velferdsordninger.

Det bør bekymre politikere og andre samfunnsengasjerte at Nord-Norge faller etter resten av landet i veksten i privat sysselsetting.

Fra år 2000 frem til siste årsskifte var det en vekst i den private sysselsettingen på 13,1 prosent i Troms/Finnmark og 8,5 prosent i Nordland. I Norge som helhet var veksten på 21,7 prosent. Det er private virksomheter som skal bidra til at det offentlige over tid får inn tilstrekkelig med skatter og avgifter til å bære det offentlige utgifter.

På lang sikt avhenger utviklingen i vår levestandard særlig av produktivitetsveksten, dvs. evnen til å produsere flere varer og tjenester for en gitt mengde arbeidskraft. Siden produktiviteten ikke øker likt i alle deler av økonomien, vil økonomisk vekst ikke bare være forbundet med økte inntekter og konsum, men også endringer i de ulike sektorenes sysselsettingsandel. Spørsmålet er om en stadig større andel sysselsatte i næringer der potensiale for produktivitetsvekst er begrenset, demper den økonomiske veksten over tid. Dette gjelder eksem-

plvis i blant annet offentlig tjenestetøyting.

Effektivisering og rasjonalisering av offentlig sektor har vært viktig og var en hovedgrunn til kommune- og fylkesreformene med sammenslåinger gjort av den forrige regjeringen som dagens regjering delvis har reversert. Samlet utgjør offentlige utgifter mer enn 50 prosent av samlet verdiskaping i norsk fastlandsøkonomi.

Det har vært allmenn politisk enighet om at økt produktivitet i offentlig sektor er avgjørende for å dekke finansieringsbehovet fremover. Det stiller store krav til bedre organisering av arbeidet, bruk av ny teknologi og tydelige effektivitetskrav som vil være drivkrefter for produktivitetsutviklingen i offentlig sektor. For at det offentlige skal makte de store oppgavene det står overfor, uten at finansieringsbyrden hemmer verdiskapingen ellers i økonomien, må det stimuleres til nytenkning og nyskaping slik at det offentlige får mer ut av ressursene. En ineffektiv offentlig sektor vil legge beslag på ressurser som kunne vært brukt for å nå andre politiske mål eller i andre næringer med høyere produktivitet og lønnsomhet.

Med den høyeste andelen offentlige sysselsatte i Norge vil strengere effektivitetskrav til offentlig sektor i nord bli en særdeles stor utfordring de kommende årene.

Fylke: Nordland

År	Antall sysselsatte			Andel	
	I alt	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
2022	118 493	45 349	73 144	38,27	61,73
2021	117 990	45 738	72 252	38,76	61,24
2020	116 009	45 430	70 579	39,16	60,84
2019	117 128	46 180	70 948	39,43	60,57
2018	117 285	46 424	70 861	39,58	60,42
2017	116 020	45 978	70 042	39,63	60,37
2016	114 973	45 549	69 424	39,62	60,38
2015	113 940	45 480	68 460	39,92	60,08
2014	117 217	45 244	71 973	38,6	61,4
2013	116 311	45 399	70 912	39,03	60,97
2012	115 778	44 739	71 039	38,64	61,36
2011	116 254	44 651	71 603	38,41	61,59
2010	114 761	43 673	71 088	38,06	61,94
2009	113 892	42 798	71 094	37,58	62,42
2008	114 943	41 801	73 142	36,37	63,63
2007	114 488	41 920	72 568	36,62	63,38
2006	110 496	41 270	69 226	37,35	62,65
2005	108 226	40 801	67 425	37,7	62,3
2004	107 948	41 225	66 723	38,19	61,81
2003	108 195	41 574	66 621	38,43	61,57
2002	108 229	40 818	67 411	37,71	62,29
2001	108 584	41 424	67 160	38,15	61,85
2000	108 378	40 956	67 422	37,79	62,21

Kilde: Kommuneprofilen/Statistisk Sentralbyrå (SSB)
NB! Statistisk sentralbyrå endret datagrunnlaget for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken fra 2015

Fylke: Troms og Finnmark

År	Antall sysselsatte			Andel	
	I alt	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
2022	126 269	53 816	72 453	42,62	57,38
2021	125 382	54 010	71 372	43,08	56,92
2020	122 876	53 219	69 657	43,31	56,69
2019	124 024	52 883	71 141	42,64	57,36
2018	124 280	52 576	71 704	42,3	57,7
2017	121 672	51 970	69 702	42,71	57,29
2016	120 323	51 604	68 719	42,89	57,11
2015	119 161	51 352	67 809	43,09	56,91
2014	121 046	49 870	71 176	41,2	58,8
2013	120 540	50 071	70 469	41,54	58,46
2012	118 919	49 662	69 257	41,76	58,24
2011	118 087	49 511	68 576	41,93	58,07
2010	116 267	48 724	67 543	41,91	58,09
2009	115 467	47 382	68 085	41,04	58,96
2008	116 095	46 704	69 391	40,23	59,77
2007	115 557	46 590	68 967	40,32	59,68
2006	112 479	46 124	66 355	41,01	58,99
2005	110 068	45 279	64 789	41,14	58,86
2004	109 579	45 687	63 892	41,69	58,31
2003	109 562	45 574	63 988	41,6	58,4
2002	108 743	44 826	63 917	41,22	58,78
2001	109 031	45 626	63 405	41,85	58,15
2000	108 893	44 809	64 084	41,15	58,85

Kilde: Kommuneprofilen/Statistisk Sentralbyrå (SSB)
NB! Statistisk sentralbyrå endret datagrunnlaget for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken fra 2015

De største arbeidsplassene i Nord-Norge

	Selskap / organisasjon	Kommune	Fylke	Antall ansatte
1	TROMSØ KOMMUNE	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	9415
2	UNIVERSITETSSYKEHUSET NORD-NORGE HF	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	9105
3	NORDLANDSSYKEHUSET HF	Bodø	NORDLAND	6275
4	BODØ KOMMUNE	Bodø	NORDLAND	6228
5	UNIVERSITETET I TROMSØ - NORGES ARKTISKE UNIVERSITET	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	5495
6	TROMS OG FINNMARK FYLKESKOMMUNE	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	4102
7	HARSTAD KOMMUNE / HÅRSTTÅID SUOHKAN	Harstad	TROMS OG FINNMARK	3793
8	NORDLAND FYLKESKOMMUNE	Bodø	NORDLAND	3716
9	RANA KOMMUNE	Rana	NORDLAND	3336
10	BODØ KOMMUNE HELSE OG OMSORG	Bodø	NORDLAND	3235
11	ALTA KOMMUNE	Alta	TROMS OG FINNMARK	2973
12	NORDLAND FYLKESKOMMUNE UTDANNING OG KOMPETANSE	Bodø	NORDLAND	2862
13	TROMS OG FINNMARK FYLKESKOMMUNE NÆRING OG KOMPETANSE	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	2764
14	NARVIK KOMMUNE	Narvik	NORDLAND	2754
15	SENJA KOMMUNE	Senja	TROMS OG FINNMARK	2728
16	NORD UNIVERSITET	Bodø	NORDLAND	2690
17	FINNMARKSSYKEHUSET HF	Hammerfest	TROMS OG FINNMARK	2671
18	BODØ KOMMUNE AVDELING FOR OPPVEKST OG KULTUR	Bodø	NORDLAND	2307
19	VEFSN KOMMUNE	Vefsn	NORDLAND	2279
20	HELGELANDSSYKEHUSET HF	Alstahaug	NORDLAND	2227
21	SORTLAND KOMMUNE / SUORTTÅ SUOHKAN	Sortland	NORDLAND	2054
22	RANA KOMMUNE HELSE OG OMSORG	Rana	NORDLAND	1962
23	HAMMERFEST KOMMUNE	Hammerfest	TROMS OG FINNMARK	1958
24	WIDERØE GROUND HANDLING AS	Bodø	NORDLAND	1867
25	SØR-VARANGER KOMMUNE	Sør-Varanger	TROMS OG FINNMARK	1567
26	COOP NORD SA	Tromsø	TROMS OG FINNMARK	1521
	Samlet antall sysselsatte i de 26 største virksomhetene i Nord-Norge			91884

Kilde: Forvalt.no

Norge samlet

År	Antall sysselsatte			Andel	
	I alt	Offentlig	Privat	Offentlig	Privat
2022	2 818 175	881 755	1 936 420	31,29	68,71
2021	2 762 175	873 486	1 888 689	31,62	68,38
2020	2 681 542	859 868	1 821 674	32,07	67,93
2019	2 700 492	854 515	1 845 977	31,64	68,36
2018	2 681 954	849 629	1 832 325	31,68	68,32
2017	2 625 550	834 443	1 791 107	31,78	68,22
2016	2 591 902	823 883	1 768 019	31,79	68,21
2015	2 587 704	814 020	1 773 684	31,46	68,54
2014	2 650 000	803 710	1 846 290	30,33	69,67
2013	2 619 000	794 285	1 824 715	30,33	69,67
2012	2 589 000	778 489	1 810 511	30,07	69,93
2011	2 562 000	771 452	1 790 548	30,11	69,89
2010	2 517 000	754 647	1 762 353	29,98	70,02
2009	2 497 000	740 310	1 756 690	29,65	70,35
2008	2 525 000	720 590	1 804 410	28,54	71,46
2007	2 484 000	711 567	1 772 433	28,65	71,35
2006	2 389 000	702 154	1 686 846	29,39	70,61
2005	2 308 000	690 290	1 617 710	29,91	70,09
2004	2 274 000	691 232	1 582 768	30,4	69,6
2003	2 260 000	688 520	1 571 480	30,47	69,53
2002	2 267 000	672 671	1 594 329	29,67	70,33
2001	2 275 000	670 204	1 604 796	29,46	70,54
2000	2 262 000	670 265	1 591 735	29,63	70,37

Kilde: Kommuneprofilen/Statistisk Sentralbyrå (SSB)
NB! Statistisk sentralbyrå endret datagrunnlaget for den registerbaserte sysselsettingsstatistikken fra 2015

Dette mener rikspolitikerne

I forbindelse med sysselsettingsutvikling og fordeling av sysselsatte mellom offentlig og privat virksomhet har vi bedt Stortingsrepresentanter med tilknytning til Nord-Norge i Stortingets Arbeids- og sosialkomite om kommentarer.

Av – Knut Ørjasæter

Runar Sjøstad fra Arbeiderpartiet: Ønsker flere offentlige arbeidsplasser.

Runar Sjøstad kommer fra Tana i Finnmark. Han har representert Finnmark på Stortinget siden 2001, først som vara og siden som fast stortingsrepresentant. Han sitter i Arbeids- og sosialkomiteen på Stortinget.

Representerer høy andel av offentlig sysselsatte for Nord-Norge en utfordring?

- Dette er ikke noe nytt. Det har vært godt kjent at andelen offentlig sysselsatte er høy i Nord-Norge og spesielt i Finnmark. Jeg mener det henger sammen med spredt bebyggelse og mange relativt sett små kommuner. Jeg ser imidlertid ikke på dette

som et problem eller utfordring. Jeg kan godt tenke meg flere offentlige arbeidsplasser i nord, aller helst statlige.

Hvorfor flere offentlig sysselsatte?

- Det er en rekke fordeler med offentlige arbeidsplasser. Disse arbeidsplassene er mindre sårbare når det er vanskelige tider. I gode tider med lav arbeidsledighet blir de ofte hengende etter i lønnsutvikling. Det gjør at det kan bli mindre attraktivt å bo i nord i gode tider. Ved høy sysselsetting taper distriktene. Jeg er ikke imot private arbeidsplasser. Vi trenger det også. Det viktigste er å gjøre det attraktivt å bo i nord. Sysselsetting og befolkningsutvikling henger sammen. Den største utfordringen er en aldrende befolkning og ikke tilstrekkelig vekst i befolkningen. Ryggsekken til den oppvoksende befolkningen må bære kan bli stor.

Dagfinn H. Olsen (FrP)

Runar Sjøstad (AP)

Hvordan vil du gjøre det mer attraktivt å bo i nord?

- Det finnes ingen trylleformel. Men vi ta vekk flaskehalsen for virksomheter som ønsker å satse. Blant de største flaskehalsene for å få arbeidsplasser i det private er svært lang saksbehandlingstid og manglende infrastruktur. Det skal eksempelvis ikke ta over 10 år å få godkjent kraftutbygging og videreutvikling av eksisterende kraftprosjekter. Det tar også alt for lang tid å få offentlig godkjenning for utbygging innen bergverks- og gruvedrift som eksempelvis Nussir sitt prosjekt.

Vi har mange ressurser i nord som fisk, mineraler, bærekraftig kraft, attraktive og spennende turistmål. Dette må stilles til disposisjon og utnyttes av de som vil satse og bosette seg i Nord-Norge.

Du har gitt uttrykk for bekymring for at dagens kraftoverskudd i Nord-Norge skal gå til Melkøya, hvorfor?

- Jeg er spesielt opptatt av satsning på kraft og et bedret kraftnett og lette saksbehandlingen for bedrifter som ønsker å satse. Her har vi i regjeringen satt

i gang et hurtigspor for å få fortgang i saksbehandling av prosjekter uten at det vil gå ut over forsvarlighet. Det er jeg svært glad for. Vi politikere må bli tøffere og kunne stå for, og å gå for, tiltak selv om de vil være upopulære.

Hva er din kjepphest for å gjøre det mer attraktivt for befolkningen å bli i Nord-Norge?

- For befolkningen er kostnader forbundet med reise generelt en flaskehals. Flyprisene må ned. Det er blitt for dyrt å reise. I tillegg er det en utfordring med boligutvikling en rekke steder. Det finnes ikke boliger tilgjengelig for de som ønsker å bosette seg.

Dagfinn H. Olsen fra Fremskrittspartiet: Industrielokomotivene mangler

Dagfinn H. Olsen kommer opprinnelig fra Lødingen i Nordland. Han har vært vara-representert for Nordland siden 1997 og møtt fast siden 2018. Han sitter i Arbeids- og sosialkomiteen på Stortinget.

Representerer en høy andel av offentlig sysselsatte for Nord-Norge en utfordring?

- Ja. Det er en utfordring at vi ikke har stort nok næringsliv i forhold til resten av landet. Noen må produsere det som skal betale regningen for å holde det offentlige gående. Et aktivt privat næringsliv vil også bidra til mangfold og gjøre landsdelen til et sted folk ønsker å bo. Nord-

Norskproduserte
vinduer og dører i GLASSFIBER
kompositt

froyland

Vinduer til ditt prosjekt

- Prisgunstig
- Kort leveringstid
- Energibesparende (U-verdi)
- Tilnærmet vedlikeholdsfritt
- Råtner ikke
- Minst 60 års levetid
- En tilgjengelig leverandør

froyland.no | tlf: 52 70 09 00
post@froyland.no

mobit
Breivika

Vi kan gi deg en hjelpende hånd!
La oss ta oss av teknologien, så kan du konsentrere deg om bedriften din.

Full pakke med Drift & Mobilitet fra Mobit Breivika

Mobit Breivika er din lokale leverandør av Mobil og IT

- Mobilabonnement og løsninger fra Telenor og Nortel
- Bredbånd
- Skjermer og konferanseutstyr til møterom
- PC og tilbehør
- IT løsninger
- Kommunikasjonsradio

Ta kontakt med Mobit Breivika: Telefon 95 85 20 00, support.breivika@mobit.no eller besøk oss i Terminalgata 42, Breivika Havn, 9019 Tromsø

Norge må gjøres attraktivt for næringslivsutvikling. Når det er sagt bekrefter oversikten Nordnorsk Rapport har laget at nordnorsk næringsliv er satt sammen av mange små bedrifter. Selv de største fiskeribedriftene har bare noen hundre ansatte. Satsningen til Freyr i Mo i Rana og til Aker i Narvik kan bli prosjekter som monner i tall. Det trenger landsdelen. Vi trenger noen store industrilokomotiver.

- Jeg tror landsdelen alltid vil ha en høyere andel offentlig ansatte sammenliknet med resten av landet. Det har med geografi å gjøre, samtidig vil store statlige institusjoner som universitet, universitetssykehus og forsvar trekke opp den nordnorske andelen av offentlig sysselsatte.

Hvorfor flere private sysselsatte?

- Landsdelen må ha private som er villige til å satse og utvikle samfunnet. Alle kan ikke være offentlig ansatte. Jeg blir skremt av det som nå skjer med hensyn til grunnrenteskatt for laksenæringen. For de nordlige fylkene er det et tap om et stort jafs av midler som kunne vært investert lokalt av personer som bor og ønsker å utvikle landsdelen, i stedet havner til fordeling gjennom statskassen. Dette er folk som har tilknytning lokalt, som vet hva folk ønsker og vil, og som har vært villige til å investere i ny virksomhet der de bor. Usikkerheten grunnrenteskatten har skapt er ødeleggende. Det har blitt investeringstørke der mange gode prosjekter er lagt på is. Landsdelen trenger investorgupper som har finansielle muskler til å løfte store prosjekter. Det har vært og er en mangel for landsdelen.

- Jeg kan ikke se at vi kan utvikle og gjøre Nord-Norge til et attraktivt sted å bo uten lokale personer og et lokalt næringsliv med solid kapital i ryggen. De som bor og investerer i Nord-Norge er ikke som investorer i Oslo.

Hvordan vil du gjøre det mer attraktivt å bo i nord?

- Det er iverksatt tiltak for å lokke unge hit som studielån som blir gjort om til stipend, gratis barnehage er foreslått osv. Dette er tiltak som kan hjelpe, men risikoen er at mange flytter etter en tid. Vi å ha tiltak som gjør det trygt og attraktivt å bli værende. Det som teller er at folk føler seg trygge og trives.

Et variert og rikt næringsliv og gode relativt lett tilgjengelige sentra vil ha stor betydning. Dårlige veier og dyre flybilletter trekker ned og må rettes opp. I tillegg må trolig Husbanken inn for å få i gang boligbygging utenom de store byene. Skal en ha en bolig på eksempelvis Værøy som koster 5 millioner kroner å bygge, er verdien kanskje det halve året nøklene

til boligen overtas. Bankene vil kreve langt mer egenkapital og stille strengere krav til inntekt enn det som ellers er vanlig.

Du har gitt uttrykk for bekymring for at dagens kraftoverskudd i Nord-Norge skal gå til Melkøya, hvorfor?

- Landsdelen trenger kraften selv. Det er meningsløst at en skal bruke det som er over-

skuddskraft fra Nord-Norge til å produsere gass som i neste omgang sendes til Tyskland for å produsere kraft som vi deretter må importere for å dekke opp kraftmangel i Sør-Norge. Forstå det den som kan.

Hva er din kjepphest for å gjøre det mer attraktivt for befolkningen å bli i Nord-Norge?

- Sørg for at landsdelen har rimelig kraft til både innbyggerne og næringslivet. Få veiene bedre, flyprisene ned og sett Husbanken i gang med å finansiere boliger, barnehager og andre tjenestebygg der folk vil bo og skape mangfold. Det vil bidra til både bosetting og sysselsetting.

PRODUSERT I NORGE

Massivtre – lagrer CO2 i enorme mengder

Treet suger til seg CO2 når det vokser og lagres som karbon i trestrukturen.

Splitkon leverer komplette byggesystemer i massivtre og limtre.

Moderne og miljøvennlige trebygg er fremtiden. Fra en av verdens største massivtrefabrikker, forsyner vi den norske byggebransjen med bærekraftige løsninger.

Massivtre fra Splitkon lages kun med PEFC-sertifisert trelast fra norsk skog. Dette gir den høyeste kvaliteten – tilpasset nordiske forhold.

Avansert CNC-teknologi gir oss uendelige muligheter, og en presisjon på millimeternivå, selv på elementer som er opptil 3,5 x 16 m.

Tre er både sterkt, lett i forhold til styrke og kan formes i alle fasonger. Tre er det mest miljøvennlige byggematerialet vi har.

Fakta: Miljøgevinsten/ besparelsen ved bruk av massivtre vs betong er 1 tonn CO2 per m³.

Les mer på splitkon.no

Se video om massivtre

Spor X – et av verdens mest miljøvennlige kontorbygg

Spor X i Drammen er et tistasjers kontorbygg med kortreist massivtre fra Splitkon. Prosjektet består av over 200 tilpassede limtrebjelker og 2500 m³ massivtre. Helt uten betong og stål fra grunnmur og opp.

ILLUSTRASJON: DARK ARKITEKTER

Entreprenørbransjen i Nord-Norge: Consto AS dominerer fullstendig

Bygg- og anleggsbransjen i Nord-Norge tjener penger igjen i 2021 (siste tilgjengelige regnskapsår) etter et spesielt vanskelig år i 2020. Tallene dras opp mye på grunn av ett selskap, Consto AS, som bedret driftsresultatet med 270 millioner kroner fra 2020 til 2021.

Av – Knut Ørjasæter

Consto AS er så stor at resultat-tallene fra dette selskapet alene vil prege samlede tall til de 20 største nordnorske entreprenør-bedriftene vi har tatt med i vår oversikt. Konsernet er suverent den største nordnorske entreprenøren og er Norges fjerde største konsern innen bygg og anlegg med over 1250 ansatte. Consto-konsernet står alene for 45 prosent av samlet omsetning og over 47 prosent av driftsresultatet på vår liste over store nordnorske entreprenører. Konsernet har aktivitet i både Norge og Sverige. Selskapet er større enn de 12 neste på listen til sammen målt etter omsetning.

Vi ser da bort fra PEAB, eieren av Bjørn Bygg AS som er svensk og ikke nordnorsk. PEAB har en samlet omsetning på over 63 milliarder kroner og har over 16000 ansatte.

Vokser over 30 prosent

Consto-konsernet la nylig frem 2022-tall uten at fullstendige regnskaper foreløpig er blitt offentlige. Omsetningen endte på 10,7 milliarder kroner mot 8,1 milliarder året før. Det er en volumvekst på 32 prosent. I tillegg er det fortsatt resultatforbedring med et resultat på 267 millioner kroner mot 222 millioner kroner i 2021. Konsernet har som forretningside å drive eiendomsutvikling og bygg- og anleggsvirksomhet. Eiendomsutvikling skjer i Barlindhaug Eiendom AS som er et heleid datterselskap, mens entreprenør-virksomheten skjer i Consto.

Omsetningen for den norske byggevirksomheten i 2022 fordeles seg slik: Nord-Norge: 2,4 milliarder kroner, Midt-Norge: 1,6 milliarder kroner, Vestlandet: 867 millioner kroner, Østlandet: 2,1 milliarder kroner og Sørlandet: 520 millioner kroner.

Omsetningen for selskapets virksomhet i Sverige, Consto AB, var på 1,9 milliarder kroner. Anleggsvirksomheten kommer i tillegg med en samlet omsetning på 1,3 milliarder kroner.

Utsiktene fremover ser lovende ut. Samtidig med at hovedtallene for 2022 ble offentliggjort, fremkom konsernets ordreserver som ved årsskiftet var på 12,3 milliarder kroner, hvorav 2,9 milliarder i Sverige.

- 2022 har vært et krevende år preget av usikkerhet knyttet til leveranser, økte priser på byggematerialer grunnet ettervirkninger av pandemien, samt krigen i Europa. Vi har også noen tapsprosjekter, men organisasjonen har brettet opp ermene og vist stor stå-på-vilje. Konklusjonen er at resultatet for 2022 er tilfredsstillende gitt disse forutsetningene, og vi har lagt et godt grunnlag for 2023, sier

avgående konsernsjef Hans Kristian Seterlund.

Seterlund var helt sentral da Consto ble etablert høsten 2006 i samspill med Barlindhaug-konsernet. I begynnelsen av mai overtar Kent-Helge Holst som konsernsjef etter at Seterlund går av med pensjon. Holst er for dette styreleder i Consto og kjenner virksomheten godt. De 2 datterselskapene Consto Nord AS og Consto Anlegg Nord AS har offentliggjort fullstendige regnskap for 2022.

Familieide entreprenører blant de store

De to største eierne i Consto-konsernet er Sæther-familien og Løseth-familien, begge fra Surnadal på Nord-Møre. De eier nær 23 prosent av konsernet gjennom et felles eid investeringsselskap Norutbygg AS. Nest på listen er de Oslobosatte Andøya-brødrene Roger og Kristian Adolfsen. De eier 9,5 prosent av Consto hver gjennom deres respektive investeringsselskap.

Ser vi på listen over de største nordnorske entreprenørene etter Consto og Bjørn Bygg følger Leonard Nielsen & Sønner AS (LNS) fra Vesterålen, Econor AS og Gunnvald Johansen Bygg AS. LNS er eid av Nilsen-familien gjennom en rekke investeringsselskaper med Frode Michal Nilsen som øverste høvding.

Econor AS er også et entreprenørselskap lokalisert i Tromsø. Econor-konsernet er eid av John-Oskar Nyvoll (50 prosent)

Illustrasjon: Consto

og Stewart William Berg (50 prosent). Selskapet ble etablert 1. juni 2005 og har i dag vel 140 ansatte. Hovedaktiviteten er innen bygg. De har noe anleggsaktivitet.

Gunvald Johansen Bygg AS er et av Nord-Norges ledende entreprenørselskaper. Selskapet har en årlig omsetning på rundt 600 millioner med vel 130 ansatte. Selskapet er eid av Johansen-familien i Bodø.

Akseptabel vekst - inntjeningen bør bedres

De 210 største entreprenørselskapene økte omsetningen med 21 prosent fra 2020 til 2021. Med en økning i omsetningen på over 30 prosent for Consto alene ser det ut til at veksten vil fortsette inn i 2022 og 2023.

Selv om de nordnorske entreprenørene tjener penger i 2021 er det ingen som bør si seg fornøyd med driftsmarginer rundt 3 prosent.

Entreprenørbransjen i Nord-Norge

	Selskap	Kommune	Driftsinntekter			Endring 2021 => 2020	Driftsresultat			Driftsmargin			Ordinært resultat før skatt			Endring 2021 => 2020
			2022	2021	2020		2022	2021	2020	2022	2021	2020	2022	2021	2020	
1	CONSTO AS	Tromsø		8 086 871	6 674 909	↗		221 780	-38 156		2,7	-0,6		22 788	-28 760	↗
	- Consto Nord AS	Harstad	2 417 635	1 940 500	1 849 955	↗	81 053	81 262	58 835	3,4	4,2	3,2	90 459	79 498	46 156	↗
	- Consto Anlegg Nord AS	Bodø	200 638	331 827	291 020	↗	13 223	21 923	-27 614	6,6	6,6	-9,5	10 253	15 052	-30 548	↗
2	BJØRN BYGG AS (eid av svenske PEAB konsernet)	Tromsø	1 674 090	1 591 972	1 392 562	↗	-59 924	20 550	-7 920	-3,6	1,3	-0,6	-49 868	22 025	-1 345	↗
	- PEAB Utbygging AS	Tromsø		384 188	118 494	↗		48 798	13 539		12,7	11,4		46 386	12 989	↗
3	LEONHARD NILSEN & SØNNER AS	Andøy		1 116 999	799 802	↗		55 910	4 589		5,0	0,6		54 864	8 988	↗
	- LNS Spitsbergen AS	Longyearbyen		284 515	196 468	↗		30 519	-10 362		10,7	-5,3		29 132	-12 747	↗
4	ECONOR AS	Tromsø		766 346	736 320	↗		16 241	21 366		2,1	2,9		15 551	20 684	↘
5	GUNVALD JOHANSEN BYGG AS	Bodø		650 716	640 820	↗		-26 911	5 020		-4,1	0,8		-21 251	3 551	↘
6	PILAR ENTREPRENØR AS	Tromsø		581 942	727 291	↘		5 247	-14 829		0,9	-2,0		5 766	-15 010	↗
7	SVEVIA NORGE AS (eid av svenske Svevia AB)	Vefsn		570 236	450 434	↗		-2 213	-17 755		-0,4	-3,9		-2 633	-18 296	↗
8	NORDASFALT AS	Bodø		546 752	458 411	↗		23 690	30 802		4,3	6,7		22 244	30 380	↘
9	CONCEPT EIENDOM AS	Senja		500 282	445 329	↗		35 247	-32 995		7,0	-7,4		10 041	-41 257	↗
10	EIENDOMSGRUPPEN AS	Tromsø		422 887	385 606	↗		25 657	11 114		6,1	2,9		31 688	19 060	↗
11	ENTREPRENØR HARALD NILSEN AS	Alta		411 742	240 940	↗		27 564	30 711		6,7	12,7		29 769	32 520	↘
12	BOLIGBYGGELAGET NOBL	Bodø		362 687	59 075	↗		28 050	8 031		7,7	13,6		29 755	5 954	↗
13	FRABENE AS (eid 66 prosent av morselskapet til Econor)	Tromsø		358 997	219 737	↗		19 324	22 973		5,4	10,5		11 423	16 701	↘
14	HAALAND AS	Rana		313 542	256 883	↗		-13 224	-979		-4,2	-0,4		-16 804	-2 104	↘
15	ØKSNESEN ENTREPRENØR AS	Øksnes		309 569	277 704	↗		2 912	2 915		0,9	1,0		1 050	2 282	↘
16	FROST KRAFTENTREPRENØR AS	Bodø		308 132	387 606	↘		-29 734	10 300		-9,6	2,7		-29 870	10 338	↘
17	ANLEGG NORD AS	Alta		292 749	244 914	↗		915	11 346		0,3	4,6		-160	10 470	↘
18	DRONNINGEN UTVIKLING AS	Bodø		286 436	0	↗		69 020	-821		24,1	i.a.		69 030	-822	↗
19	SORTLAND ENTREPRENØR AS	Sortland		277 513	223 308	↗		17 436	4 520		6,3	2,0		17 438	4 086	↗
20	ROALD MADSEN AS	Tromsø		270 405	271 801	↘		-29 034	8 354		-10,7	3,1		-29 370	9 499	↘
	Samlet			18 026 775	14 893 452	↗		468 427	58 586		2,6	0,4		243 344	66 919	↗

Kilde: Forvalt

Maler- bedriftene i Nord- Norge: Lønnsomheten fortsatt svak

Både 2020 og 2021 var vanskelige år for malerbransjen. Omsetningen for de fem største malerbedriftene i Nord-Norge sank med over 15 prosent fra 2019 til 2020. I 2021 tok aktiviteten seg noe opp, men de 5 største er fortsatt 30 millioner kroner bak "pre korona"-omsetningen i 2019, som samlet var på 360 millioner kroner. Inntjeningen for de fleste er heller ikke noe å skryte av. Lønnsomheten for de 5 store svekket seg ved at samlet overskudd på 13 millioner kroner i 2019 ble til et samlet underskudd på to millioner kroner både i 2020 og 2021.

Bogstrand AS var det største nordnorske malerforetaket i 2021, og også i 2020. Foto: Peab

Av – Knut Ørjasæter

Bogstrand AS var det største nordnorske malerforetaket i 2021, og også i 2020. Dette er i en egen divisjon blant malerforetak med en omsetning på over 100 millioner kroner. Selskapet har i overkant av 70 ansatte. De siste årene har bedriften utvidet virksomheten til nye fagområder i tillegg til maling med blant annet byggtapetsering, tømmerarbeider, mur og flislegging. Selskapet er et heleid datterselskap av svensk kontrollerte PEAB-gruppen. PEAB er et av Nordens største entreprenørsel-

skaper og børsnotert i Sverige. Gruppen ser lyst på utsiktene for 2022 og inneværende år. Ordreservene er god.

Nest største malervirksomhet er Schwenke & Sønn AS med en omsetning nær 30 prosent lavere enn Bogstrand. Schwenke & Sønn AS ble startet i 1938 under navnet Malermester Th. Schwenke & Sønn. Selskapet ledes av 4. generasjons malermester Schwenke. Selskapet er nå eid av Håndverksgruppen Norge AS som igjen er kontrollert av et utenlandsk registrert privat investeringsselskap,

FSN Capital LTD, registrert på den engelske kanaløya Jersey.

Håndverksgruppen AS har de siste årene kjøpt opp en rekke håndverksbedrifter i Norge og ikke bare malere. Det er nå et konsern med en samlet omsetning i 2021 på over 2,1 milliarder kroner, opp fra i underkant av 600 millioner kroner i 2020.

Malerfirma Edvardsson, er del av svenske Edvardsson-gruppen, som er en entreprenørbedrift med vel 300 millioner kroner i omsetning. Malervirksomheten i Norge er registrert i Tromsø og

faller noe tilbake sammenliknet med 2020. Siden 2019 har driftsinntekter falt fra vel 85 millioner kroner i 2019 til 60 millioner i 2021.

1 av 3 tjener ikke penger

I vår oversikt har vi tatt med malerbedrifter som har en omsetning på over 20 millioner. Samlet omsetning for disse selskapene gikk opp med 6 prosent fra 2020 til 2021. Av disse bedriftene taper en tredjedel penger. Driftsmarginen for gruppen under ett er også forholdsvis dårlig der selskapene sitter igjen med under 3 øre

per krone omsatt. Disse 3 ørene skal bidra til å dekke finanskostnader, nye investeringer og betalt utbytte til eierne. Så lave lønnsomhetstall er ikke bærekraftig.

På listen er det imidlertid et par selskaper som klarer seg svært bra. Det er Industri & Maling AS i Harstad, Maler Andersen AS på Svalbard og Løvoll AS som holder hus i Nordreisa. Løvoll AS er kontrollert av Kyrre Løvoll.

Løvoll tjente godt i 2022

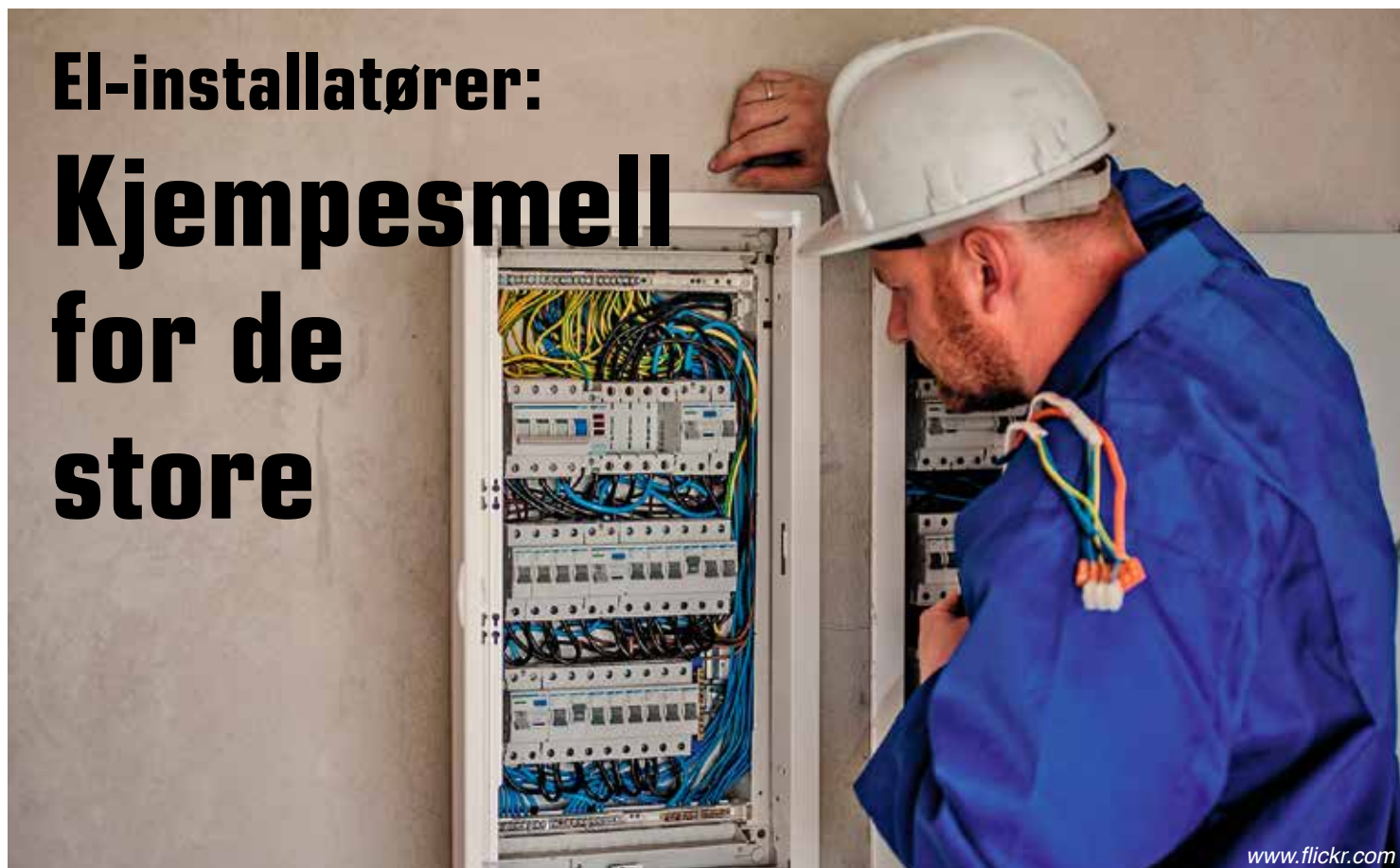
Løvoll har som eneste av de nordnorske malerfirmaene allerede klart å levere årsregnskapet for 2022. Det viser at selskapet har økt omsetningen med nær 50 prosent fra 2021 til 2022 til nær 33 millioner kroner i 2022. Inntjeningen har også økt kraftig. I 2022 satt selskapet satt igjen med 20 øre per krone omsatt. Det er bare å gratulere Kyrre Løvoll for å være med i lønnsomhetstoppen av nordnorske malerbedrifter. ▶▶

De største malerfirmaene i Nord-Norge

Rang	Selskap	Kommune	Driftsinntekter		Endring 2021 => 2020	Driftsresultat		Driftsmargin		Ordinært resultat før skatt		Endring 2021 => 2020
			2022	2021		2022	2021	2022	2021	2022	2021	
1	BOGSTRAND AS	Harstad	107 529	83 980	↗	-5 206	-612	-4,8	-0,7	-5 238	-595	↘
2	SCHWENKE & SØNN AS	Tromsø	77 915	54 776	↗	6 952	-2 514	8,9	-4,6	6 929	890	↗
3	MALERFIRMA EDVARDSSON AS	Tromsø	60 944	73 227	↘	-2 208	-327	-3,6	-0,4	-2 320	-547	↘
4	FISKEBECK HANDVERK AS	Sør-Varanger	45 964	52 507	↘	-2 957	1 689	-6,4	3,2	-3 053	1 300	↘
5	ALTA FARGEHANDEL AS	Alta	39 365	39 674	↘	1 364	-326	3,5	-0,8	1 363	274	↗
6	MALERSENTRALEN AS	Harstad	36 416	35 211	↗	1 983	460	5,4	1,3	1 953	379	↗
7	LØVOLL AS *)	Nordreisa	22 037	21 796	↗	2 537	3 459	11,5	15,9	2 547	3 997	↘
8	INTERIØR SERVICE HELGELAND AS	Alstahaug	31 663	26 850	↗	766	646	2,4	2,4	708	790	↘
9	BELEGGSENTERET AS	Rana	25 050	24 004	↗	509	940	2,0	3,9	470	880	↘
10	INDUSTRI & MALING AS	Harstad	24 789	31 957	↘	6 930	7 004	28,0	21,9	6 896	6 994	↘
11	MALER ANDERSEN AS	Svalbard	21 675	13 258	↗	5 924	1 577	27,3	11,9	5 929	1 566	↗
12	ARVID BENDIXEN AS	Bodo	20 025	26 829	↘	-1 871	4 100	-9,3	15,3	-1 878	7 511	↘
	Samlet		513 372	484 069	↗	14 723	16 096	2,9	3,3	14 306	23 439	↘

Kilde: Forvalt

El-installatører: Kjempesmell for de store

www.flickr.com

De fem største el-installatørene har tilsammen forverret driftsresultatene sine med 86,5 millioner kroner fra 2020 til 2021. Det har gått fra pluss 46,5 millioner kroner i 2020 til minus 40 millioner kroner for 2021.

Av – Knut Ørjasæter

Resten av selskapene på listen har klart seg forholdsvis godt med unntak av Varanger Kraftentreprenør som hadde et kraftig fall i driftsresultatene, der driftsresultatet gikk fra pluss 3 millioner kroner i 2020 til minus 13,6 i 2021. Selskapet forklarer tilbakegangen med en markant nedgang i ordremeng-

den, og med sterk konkurranse og lave priser som resultat.

Det er spesielt innen segmentet kraftmontasje det var vanskelig i 2021. Selskapet regner imidlertid 2021 som et unntaksår der korona problemer også tillegges en del av årsaken til svake resultater. Utsiktene til el-entreprenørene mener selskapet er gode. Det er forventet store

investeringer i kraft og kraftforsyning blant annet grunnet elektrifisering innen transport og utbygging av kraftnett der mange har signalisert et kraftig økt behov for elektrisk strøm.

Bransjevekst på 5 prosent

Samlet omsetning for el-installatører i Nord-Norge som har en omsetning på over 50 millioner kroner gikk opp fra noe

over 2,3 milliarder kroner i 2020 til nær 2,5 milliarder i 2021. Det var en vekst på 5 prosent.

Harstad Elektro AS er et selskap en må en merke seg. Selskapet ligger på topp med best driftsmargin både i 2021 og 2020. Av en omsetning på vel 100 millioner kroner sitter selskapet igjen med mellom 13,5 og 13,6 millioner kroner på drift hvert av årene vi ser på. Det er svært godt til å være i bygg- og anleggsbransjen og resultater alle andre må se langt etter.

Et annet Harstad-basert selskap,

Seaworks Kabel AS, er ledende i Norge på installasjon av sjøkabler i kystnære områder. Selskapet har de siste 5 årene hatt driftsmarginer på mellom 10,5 og 18,2 prosent. Selskapet som har spesialisert seg innen sjøbårne tjenester har tydeligvis ikke veldig sterk konkurranse.

Frost Kraftentreprenør – den store taperen

En av de virkelig store taperne var Frost Kraftentreprenør som er 51 prosent eid av Bodø Energi AS og 49 prosent av Troms Kraft AS etter at de to kraftselskapene slo sammen kraftentreprenør-virksomhetene sine i 2017. Dette selskapet alene forverret driftsresultatet med over 40 millioner kroner fra 2020 til 2021. Selskapet har måttet permittere deler av arbeidsstokken.

I 2020 ble listen over de største nordnorske el-installatørene toppet av Elektro Bodø AS. I 2021 må selskapet se seg forbigått av Haaland AS. Men sammenlikningen av regnskaps-tall for disse to selskapene/gruppene blir litt som å sammenlikne epler og bananer.

Elektro-gruppen størst

Elektro Bodø er en del av Elektro-gruppen som er et konsern med nær 700 ansatte fordelt på 18 datterselskaper. Elektro AS har vokst fra en sped begynnelse i 1946, til å bli en av de toneangivende tekniske entreprenørene i Nord-Norge og dertil en av Norges største tekniske entreprenører. Det betyr at de utfører alt av tekniske installasjoner som rørleggerarbeid, ventilasjon, tele med mye mer og ikke bare driver med el-installasjon. Videre har gruppen betydelig aktivitet utenfor Nord-Norge. Det er også andre el-installatørbedrifter i Elektro-konsernet enn Elektro Bodø AS. Elektro Installasjon AS på Sortland som er på 19. plass i vår liste er en del av Elektro-gruppen. Elektro Installasjon AS er eid 70 prosent av Elektro AS.

Samlet omsetning i Elektro-gruppen har siden 2014 vært på mellom vel 700 millioner kroner og en topp på nær 950 millioner kroner i 2019. Største aksjonær er Einar Jørgensen som både er daglig leder i Elektro Bodø AS og Elektro AS, med en eierandel på 20 prosent i konsernselskapet på topp.

De største El-installatørene i Nord-Norge												
	Selskap	Kommune	Driftsinntekter		Endring 2021 => 2020	Driftsresultat		Driftsmargin		Ordinært resultat før skatt		Endring 2021 => 2020
			2022	2021		2022	2021	2022	2021	2022	2021	
1	HAALAND AS *)	Rana	313 542	256 883	↗	-13 224	-979	-4,2	-0,4	-13 511	-1 801	↘
2	FROST KRAFTENTREPRENØR AS	Bodø	308 132	387 606	↘	-29 734	10 300	-9,6	2,7	-29 870	10 338	↘
3	ELEKTRO BODØ AS	Bodø	245 764	284 776	↘	821	14 094	0,3	4,9	1 716	14 780	↘
4	JM HANSEN AS	Tromsø	212 949	204 561	↗	-6 707	11 273	-3,1	5,5	-6 953	10 901	↘
5	LOFOTEN ELEKTRO AS	Vågan	128 061	104 298	↗	8 706	11 884	6,8	11,4	10 712	11 952	↘
6	LINJEPROFF AS	Bodø	127 203	83 712	↗	7 503	5 554	5,9	6,6	6 673	5 447	↗
7	HARSTAD ELEKTRO AS	Harstad	100 645	101 611	↘	13 552	13 599	13,5	13,4	13 816	13 596	↗
8	AQILA AS	Vestvågøy	99 814	112 683	↘	3 544	6 780	3,6	6,0	3 695	7 408	↘
9	HANESETH BODØ AS	Bodø	99 467	115 864	↘	-1 132	6 136	-1,1	5,3	-1 012	5 705	↘
10	ISE AS	Fauske – Fuosko	89 860	1 806	↗	3 066	-439	3,4	-24,3	2 629	-745	↗
11	GAGAMA ELEKTRO AS	Hammerfest	89 665	86 515	↗	9 902	9 336	11,0	10,8	9 808	9 354	↗
12	STENGER & IBSEN CONSTRUCTION NORGE AS	Tromsø	86 940	44 610	↗	1 853	5 772	2,1	12,9	2 017	5 929	↘
13	EL-TEAM AS	Sortland	79 303	94 127	↘	4 461	8 071	5,6	8,6	4 394	8 167	↘
14	X5 ELEKTRO AS	Alta	75 705	61 225	↗	138	4 856	0,2	7,9	150	4 844	↘
15	SINUS AS	Alstahaug	69 755	53 748	↗	4 008	2 820	5,7	5,2	4 553	3 837	↗
16	VARANGER KRAFTENTREPRENØR AS	Vadsø	68 798	91 144	↘	-13 612	2 926	-19,8	3,2	-13 668	2 913	↘
17	SEAWORKS KABEL AS	Harstad	64 476	100 006	↘	7 214	16 274	11,2	16,3	6 687	16 037	↘
18	ELUMNI ELEKTRO AS	Harstad	62 838	48 425	↗	6 004	3 828	9,6	7,9	5 987	3 795	↗
19	ELEKTRO INSTALLASJON AS	Sortland	56 837	51 050	↗	5 221	6 060	9,2	11,9	5 263	6 140	↘
20	SINUS BRØNNØYSUND AS	Brønnøy	50 755	33 432	↗	4 460	4 672	8,8	14,0	4 504	4 731	↘
21	ELTRO INSTALLASJON AS	Tromsø	50 503	45 237	↗	4 399	4 653	8,7	10,3	4 396	4 671	↘
	Samlet		2 481 012	2 363 319	↗	20 443	147 470			21 986	147 999	↘
	*) Datterselskap:											
	- HAALAND NORD AS	Bodø	153 810	125 923	↗	3 222	3 369	2,1	2,7	3 356	3 381	↘
	- HAALAND MO AS	Rana	115 372	65 303	↗	-7 871	-4 404	-6,8	-6,7	-8 361	-4 946	↘
	**) Del av konsern som er totalleverandør av teknisk installasjoner inkl VVS, ventilasjon, tele m.v.											
	Elektro as (Konsern)	Bodø	908 624	841 691	↗	13 677	34 984	1,5	4,2	18 838	15 185	↗

Kilde: Forvalt

Haaland: Eksplisiv vekst

Haaland AS som har kommet seg opp på øverste pallplass innen el-installatører målt etter driftsinntekter, fikk også et tungt år i 2021.

Av – Knut Ørjasæter

I 2021 tapte selskapet over 13 millioner kroner på driften. Selskapet har nesten en like lang historie som Elektro-gruppen. I dag er det tredje generasjon Haaland som driver konsernet. Første generasjon startet opp i 1950. Det var elektro-oppdrag i tilknytning til jernverket i Mo i Rana som ga grunnlaget for oppstarten. Haaland-konsernet er fortsatt eid av Haaland familien med Espen Haaland som største eier (50 prosent) gjennom eierselskapet FCI AS.

- Vi har satset tungt og har hatt en eksplisiv vekst, sier Espens Haaland til Nordnorsk

Rapport. Han er daglig leder av holdingselskapet og største aksjonær i gruppen.

- Vi har konsentrert oss om vekst de siste sju – åtte årene. Nå er det imidlertid tid for å rette opp bunnlinja.

Firedobler på seks år
Og det er virkelig satset.

- Regnskapstall for 2022 er ikke endelig klart per dato. Jeg kan likevel fortelle at driftsinntektene i 2022 blir på i underkant av 430 millioner kroner for Haaland-konsernet som helhet, sier Remi Wågan som er daglig leder i Haaland Nord AS.

- I 2023 vil vi passere 500 millioner kroner. Konsernet har vokst kraftig. Det har vært en del av strategien vår, både generisk vekst og gjennom oppkjøp.

I 2018 hadde konsernet en samlet omsetning på vel 120 millioner kroner. Nå er det 4 ganger større. En del av forklaringen på minustallene våre er den kraftige veksten. Vekst

er noe som normalt presser bunnlinjen. Jeg vil likevel presisere at vi har en bunnsolid balanse.

Hvordan vil resultatene for 2022 se ut?

- Det blir et svakt minus for 2022. For inneværende år ser vi frem til å kunne levere et solid pluss. Hvor mye er litt tidlig å si, men vi venter at det skal bli på mellom 15 og 20 millioner. Ordremassen vår er god. Vi har dessuten tatt tak i problemene med et datterselskap på Romerike som vi overtok i 2021. En ny ledelse er kommet på plass ved dette vårt «distriktskontor» på Østlandet. Oppstarten av «distriktskontoret» har kostet oss vel 20 millioner kroner. Det er en god del mer enn vi opprinnelig hadde regnet med. Tallene for 2021 er dessuten rammet av forskyvning på flere større prosjekter og et unormalt høyt sykefravær relatert til korona.

Hva ligger bak vekststrategien?

- For en del år siden la vi en strategi der vi skulle være en

- Ca. 40 prosent av driftsinntektene inneværende år stammer fra el-installasjon., sier daglig leder i Haaland Nord AS, Remi Wågan. Foto: Haaland AS

totalleverandør innen tekniske tjenester til bygg- og anleggssektoren, sier Espen Haaland.

- Den strategien har vi fulgt. Det gjør at vi i dag i tillegg til el-installasjon utfører rørlegger-tjenester, varme, it/tele, ventilasjon med mer.

Hvorfor har dere satset på å være totalleverandør av tekniske tjenester?

- Våre erfaringer er at det ofte kan bli konflikter i grensesnittet mellom de ulike leverandørene for de tekniske arbeidene som gjøres. Det blir krangel om oppgjør, spesielt sluttoppgjør med mye negativt både mellom leverandører og med hovedentreprenører og byggherre. Ved å ta hele ansvaret for pakken med tekniske installasjoner vil det bli færre muligheter for konflikter. Dette har vist seg å være noe byggherrer og entreprenører setter pris på. Strategien har vist seg å være vellykket. Selv om vi ikke har fått med oss bunnlinjen enda, vil det komme på plass.

Hvor stor andel av driftsinntektene stammer fra el-installasjon?

- Andelen vil inneværende år utgjøre cirka 40 prosent, sier Remi Wågan.

Dagens Haaland-konsern og Elektro-konsern er blitt ganske like der begge satser på å være totalleverandører av tekniske tjenester til bygg- og anleggsnæringen. Elektro-gruppen er fortsatt vesentlig større i både antall ansatte og driftsinntekter. Men med den veksttakten Haaland har hatt de siste årene vil det ikke ta mange år før de er like store. Det er verd å merke seg at begge selskapsgrupperinger satser utenfor Nord-Norge og skal vinne kontrakter og ta markedsandeler i resten av landet.

Norges bygg- og eiendomsforening tilbyr ettertraktet kompetanseheving med fokus på bygg, anlegg, eiendom og jus. Vi er din foretrukne kompetansepartner som gir deg og din bedrift den faglige tyngden dere trenger! Les mer på nbef.no og meld deg på kurs hos oss!

Kurs:

- Koordinatorskolen
- Plan- og bygningsloven
- TEK17 - byggt teknisk forskrift
- Totalentreprisekontrakter NS 8407
- Rådgivningskontraktene
- Offentlige anskaffelser
- Samspillkontrakter
- Rehabilitering av eldre murfasader
- Tilstandsanalyse på bygninger etter NS 3424
- Oppbygging av vedlikeholds- og utviklingsplan
- Salg av fast eiendom - revisjonen av avheningslova
- NS 8405 og NS 8406 Norske bygge- og anleggskontrakter
- Ny kommende EU-standard for bærekraftig ombygging av bygninger
- Teknisk tilstandsanalyse ved omsetning av bolig NS 3600
- Utvikling og forvaltning av bevaringsverdig eiendom
- Brannsikkerhet i historisk bebyggelse
- Bevaringsverdige bygg
- Byggherreforskriften
- Bærekraftstrategi m. flere

Konferanser:

- Tettstedsforvaltning - Urban FM 2023
- Bærekraftig byutvikling - hva vil vi med Oslo?
- Samspillkonferansen 2023
- KoordinatorCamp 2023
- FM-konferansen 2023

Skann meg!

nbef.no

Norges bygg- og eiendomsforening

NORDNORSK RAPPORT

Vil du oppleve hvordan nordnorsk næringsliv griper mulighetene i Nordområdene, hvordan havbruk og fiskeri i nord skaper ringvirkninger og følge næringslivet i nord på pulsen? Da har vi kanskje jobben for deg.

Nordnorsk Rapport søker Markedskonsulent

Vi søker deg som:

- Er over gjennomsnittet opptatt av samfunnet rundt deg
- Trives med kundekontakt og salg
- Er selvstendig, målbevisst og resultatorientert
- Er en "Ja"-person som er motivert og systematisk

Vi tilbyr:

- Gode lønnsbetingelser/ eventuelt frilansordninger
- Interessant portefølje
- Interessante kunder
- God salgsstøtte

Høres dette interessant ut?

Send en kortfattet søknad med CV og referanser til: dag@nnrapport.no. Ønsker du å snakke med oss svarer ansvarlig redaktør Dag Danielsen gjerne på telefon 48 42 94 72.

www.nnrappport.no

De store rørleggerbedriftene i Nord-Norge: Store variasjoner i lønnsomheten

Blant de store rørleggervirksomhetene i Nord-Norge er det store variasjoner i lønnsomheten. De 4 øverste på listen vår har bra inntjening. Men det er en del som har svært dårlige tall og trekker ned samlede tall for alle de store rørleggerbedriftene i Nord-Norge. Vi har tatt med alle med en omsetning på 35 millioner kroner eller mer i 2021. Spesielt to selskaper som tilhører Elektro-gruppen gjør det dårlig, Nilsson AS og Nilsson Mo AS.

Av – Knut Ørjasæter

Åge Nilsen AS i Tromsø er på listetoppen av nordnorske rørleggerbedrifter målt etter omsetning. Men det er en sannhet med modifikasjoner. Slår vi sammen de 3 rørleggerbedriftene som er en del av Elektro-konsernet, så vil de i 2021 ha

driftsinntekter på til sammen 160,5 millioner i 2021. Det er svakt høyere enn Åge Nilsen AS.

Et annet selskap som også kunne vært på topplisten over store nordnorske rørleggerbedrifter har samme strategi som Elektro AS, nemlig Haaland SA. Begge de har som forretningsmodell

å være en totalleverandør av teknisk montering/installasjonsarbeider med alt fra elektro til VVS, rør, tele mm. Haaland AS omsatte rørlegger/VVS tjenester for over 100 millioner kroner i 2021 og for 83 millioner i 2020.

Etter Åge Nilsen AS kommer de

3 bedriftene Rørleggermester Reidar Skagseth AS, Union VVS AS i Rana og RK Rør AS i fra Narvik på vår rangeringsliste. Dette er alle bedrifter som leverer akseptable overskuddstall for 2021. Alle selskapene er familieeide bedrifter.

Rørleggermester Reidar Skagseth AS er som navnet sier eid av Reidar Skagseth. Union VVS AS har tre aksjonærer, Lars Møgster, Bjørn Peder Andersen og Adrian Benjamin Olsen der Lars Møgster kontrollerer 80 prosent av selskapet. RK Rør AS er kontrollert av familien Kristiansen.

Imponerende

Åge Nilsen AS har en kraftig vekst. På to år, fra 2020 til 2022, har selskapet økt omsetningen med nærmere 60 prosent. Med driftsinntekter like oppunder 200 millioner kroner i 2022 er det tvilsomt om rørleggervirksomheten til Elektro-konsernet vil slå Åge Nilsen AS når alle har levert 2022-tall.

Åge Nilsen AS imponerer. Selskapet har klart å vokse kraftig uten at det har gått på bekostning av inntjening, tvert om - selskapet har bedret driftsmarginen fra 1,3 prosent i 2021 til 6,6 prosent i 2022. Selskapet har to virksomhetsområder, rørlegger/entreprenør og butikksalg av VVS-produkter. Butikkvirksomheten utgjør per i dag under 10 prosent av den samlede omsetningen til selskapet.

Selskapet har virksomhet i hele Nord-Norge.

Andre tall som imponerer er den samlede balansen i selskapet. Selskapet hadde ved siste årsskifte nesten 70 millioner kroner i banken og er nesten uten langsiktig gjeld. Det gir selskapet stor handlefrihet og gjør selskapet bunnsolid.

Tor Benjamin Torbergsen er daglig leder og har en eierandel på vel 10 prosent. De øvrige aksjene eies av Bjørn Andre Holmen og søsteren Tone Lise Holmen gjennom respektive eide investeringsselskaper. Bjørn Andre Holmen er utdannet jurist og har vært både daglig leder, advokat og dommer. Etter 12 år som daglig leder etter at faren ga seg, tok han på seg dommerkappen ved årsskiftet 2013/2014.

På den andre siden av inntjeningskalaen finner vi Nilsson AS som må iverksette tiltak for å bli lønnsomme. Da kan det være godt å ha et stort konsern i ryggen. For øyeblikket renner pengene ut i en fart på vel 10 prosent av omsetningen. Det er ikke bærekraftig. Til sammen tapte de 3 Elektro AS rørleggerbedriftene over 11 millioner kroner på drift i 2021. Samlet har rørleggerbedriftene i vår liste økt driftsinntektene med 13,3 prosent fra 2020 til 2021.

Åge Nilsen AS i Tromsø er på listetoppen av nordnorske rørleggerbedrifter målt etter omsetning.

Foto: Åge Nilsen AS / www.agenilsen.no

De største rørleggerbedriftene i Nord-Norge																
Selskap	Kommune	Driftsinntekter			Endring 2021 => 2020	Driftsresultat			Driftsmargin			Ordinært resultat før skatt			Endring 2021 => 2020	
		2022	2021	2020		2022	2021	2020	2022	2021	2020	2022	2021	2020		
1	ÅGE NILSEN AS	Tromsø	196 559	157 257	125 180	↗	13 054	2 051	3 125	6,6	1,3	2,5	13 981	2 681	3 295	↘
2	RØRLEGGERMESTER REIDAR SKAGSETH AS	Tromsø		83 716	67 774	↗		7 957	5 117		9,5	7,6		8 037	5 187	↗
3	UNION VVS AS	Rana	67 164	62 320	53 447	↗	5 577	7 056	7 779	8,3	11,3	14,6	5 744	6 993	7 716	↘
4	RK RØR ANLEGG AS	Narvik		65 655	76 504	↘		6 515	1 818		9,9	2,4		5 884	1 274	↗
5	NILSSON AS (Del av Elektro-gruppen)	Bodø		63 949	78 000	↘		-10 195	-6 702		-15,9	-8,6		-10 738	-6 537	↘
6	NILSSON HARAS AS (Del av Elektro-gruppen)	Sortland		58 651	44 573	↗		3 142	1 340		5,4	3,0		3 170	1 425	↗
7	RØRLEGGERN FAUSKE AS	Fauske - Fuossko		54 076	38 078	↗		2 389	1 681		4,4	4,4		2 413	1 643	↗
8	ALTA RØR AS	Alta		49 895	20 469	↗		447	-3 123		0,9	-15,3		246	-3 254	↗
9	VVS- 24 AS	Tromsø		43 395	42 454	↗		-4 907	3 479		-11,3	8,2		-4 886	3 507	↘
10	NILSSON MO AS (Del av Elektro-gruppen)	Rana		37 885	31 841	↗		-4 279	-1 456		-11,3	-4,6		-4 353	-1 508	↘
11	NOBEL RØR INSTALLASJON AS	Vågan		37 618	55 945	↘		-3 631	2 576		-9,7	4,6		-3 845	2 404	↘
12	FINNSNES RØR OG ELEKTRO AS	Senja		37 399	30 560	↗		996	-1 401		2,7	-4,6		916	-1 432	↗
13	LOFOTEN VANN OG VARME AS	Vestvågøy		35 039	29 857	↗		3 416	2 018		9,7	6,8		3 545	2 349	↗
	Samlet			786 855	694 682	↗		10 957	16 251		0,01	0,02		10 063	16 069	↘

Kilde: Forvalt

Verste tall siden 1999

Høyere rente, økte byggekostnader og den økonomiske usikkerheten stopper nyboligmarkedet.

Av – Edd Meby

- Nå har vi en dramatisk nedgang i salg og igangsetting av nye boliger. Vi har ikke målt svakere første kvartal, siden vi startet med målinger i 1999. Nå er det krise for næringen og landets boligforsyning. Fremover vil dette medføre lavere sysselsetting i byggenæringen, mener adm. direktør i Boligprodusentenes Forening, Lars Jacob Hiim.

Igangsatt nye boliger

Da Boligprodusentenes Forening i slutten av april la frem sine ferske tall ga det grunn til bekymring:

- Igangsetting av nye boliger i mars 2023 er 64 prosent under mars 2022.
- Igangsatt nye boliger i første kvartal 2023 er 2.425 boenheter, det er 52 prosent under første kvartal 2022. Igangsettingen pr. boligtype i første

kvartal 2023 viser at eneboliger er 23 prosent under, småhus 58 prosent under og leiligheter 62 prosent under første kvartal 2022.

- Totalt antall igangsatt nye boliger i siste tolv månedersperiode er 20.614 boenheter, som er 19 prosent under forrige tolv månedersperiode.
- Salget av nye boliger i mars 2023 er 44 prosent under mars 2022.
- Totalt antall solgte nye boliger i siste tolv månedersperiode er 16.541 boenheter, som er 36 prosent under forrige tolv månedersperiode.

Svakere i Nord-Norge

Tall fra Kunnskapsbanken til Sparebanken Nord-Norge viser at byggeaktiviteten i Nord-Norge i 2022 falt mer enn landsgjennomsnittet, og nådde sitt laveste nivå siden 2013. Nordland er fylket hvor det ble igangsatt færrest nye boliger i fjor. Boligbyggingen i Nordland har variert mellom 790 nye boliger i 2013 og 1.554 igangsatt nye boliger i 2017. Boligbyggingen har falt de to seneste årene, og det ble registrert en nedgang på 18 prosent i 2021 og seks prosent i 2022, sammenlignet med året før.

Boligbyggingen i Troms og Finnmark har vært noe mer stabil enn i Nordland, men likevel variert mellom 1.080 nye boliger i 2013 og 1.759 igangsatt nye boliger i 2016, som er det høyeste antall de siste ti årene. Det ble igangsatt i alt 1.166 boliger i Troms og Finnmark fylke i 2022, hvorav 217 eneboliger, 199 småhus og 750 leiligheter. Leilighetsandelen var på hele 64 prosent i 2022, og har økt fra 38 prosent i løpet av de seneste ti årene.

18 uten et eneste nybygg

Etter mange år med økonomisk vekst og god fart i boligmarkedet, har vi de siste årene opplevd flere utfordringer. Boligmarkedet i Nord-Norge viser store forskjeller mellom kommunene. Bodø og Tromsø er lokomotiver for boligbyggingen, og mer enn halvparten av boligbyggingen i Troms og Finnmark i 2022 var i Tromsø. Samtidig var det ingen boligbygging for 18 av kommunene i landsdelen. Målt i boligbygging er Bodø ikke uventet den største og viktigste kommunen i Nordland, noe som stemmer godt med utviklingen de senere år. I 2022 ble det igangsatt 313 nye boliger i Bodø,

Nå er det krise for næringen og landets boligforsyning sier adm. direktør i Boligprodusentenes Forening, Lars Jacob Hiim. Foto: Boligprodusentenes Forening

hvilket utgjør 39 prosent av all boligbygging i hele fylket. I sum utgjorde de ti kommunene med høyest boligbygging i 2022 i Nordland, mer enn 85 prosent av den samlede boligbyggingen i fylket.

Krever tiltak

Boligprodusentenes Forening mener de varslede renteløft tilsier raske tiltak nå for å unngå at boligkrisen biter seg fast og blir langvarig:

- Husbankens rammer til boligkvalitet må utvides vesentlig i revidert nasjonalbudsjett.
- Husbanken må få flere virkemidler, som deleiemodeller for å avlaste boligkjøperes egenkapitalkrav og risikoavlastninger for utbygger for å få igangsatt prosjekter.
- Etablere et samarbeid mellom stat, kommune, Husbank og utbyggere for å bygge boliger for flyktninger, eldre og utleie.
- Føre en finanspolitikk som demper rentepresset og får kontroll på inflasjonen. ▶▶

Topp 10 kommuner på igangsatt nye boliger Troms og Finnmark 2022:

Tromsø: 583
Harstad: 144
Alta: 119
Målselv: 76
Senja: 68
Nordreisa: 29
Balsfjord: 20
Storfjord: 16
Tjeldsund: 14
Kautokeino: 13

Topp 10 kommuner på igangsatt nye boliger Nordland 2022:

Bodø: 313
Vestvågøy: 95
Hadsel: 60
Rana: 51
Evenes: 50
Vågan: 42
Fauske: 21
Sortland: 19
Gildeskål: 17
Lurøy: 17

Igangsatt nye boliger Nordland 2013-2022

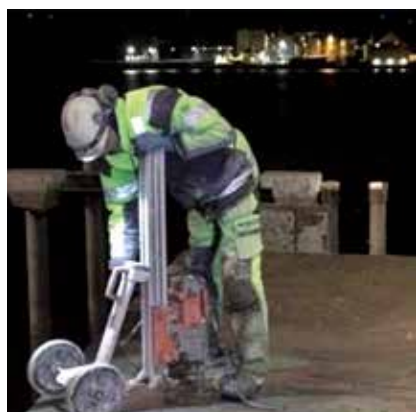
Enebolig	Småhus	Leiligheter	Igangsatt	Endring (år-over-år)	
2013	351	177	262	790	
2014	348	258	551	1157	46 %
2015	310	200	616	1126	-3 %
2016	351	360	686	1397	24 %
2017	318	260	976	1554	11 %
2018	288	259	295	842	-46 %
2019	230	206	393	829	-2 %
2020	267	328	439	1034	25 %
2021	269	222	361	852	-18 %
2022	242	187	376	805	-6 %

Kilde: SSB

Igangsatt nye boliger Troms og Finnmark 2013-2022

Enebolig	Småhus	Leiligheter	Igangsatt	Endring (år-over-år)	
2013	434	237	409	1 080	
2014	395	282	537	1 214	12 %
2015	371	403	741	1 515	25 %
2016	407	359	993	1 759	16 %
2017	376	375	738	1 489	-15 %
2018	365	329	948	1 642	10 %
2019	315	187	985	1 487	-9 %
2020	319	122	731	1 172	-21 %
2021	299	250	589	1 138	-3 %
2022	217	199	750	1 166	2 %

Kilde: SSB

Tlf: 905 30 800
Epost: firmapost@nordlandbetongsag.no
www.nordlandbetongsag.no

Vi utfører alt innen:

- Betongsaging
- Kjerneboring
- Riving og miljøsanering
- Sliping av betonggulv

NORGES STØRSTE LEVERANDØR AV

**VARSELLYS
ARBEIDSLYS
EKSTRALYS**

www.verne.no
telefon: 22 90 76 00

Med biler bygger man byen

Først bygde han et nordnorsk bilkonsern. Så bygde han Svolvær.

Av – Edd Meby

- Arbeidsglede er lek. Da er det naturlig at jobb også er en lek, og at jeg trives i livet, sier svolværingen Erik Drechsler, og utdyper:

- Selv vi voksne leker, se bare på bilene og båtene våre, og jeg har ennå den lekeleden i meg, den lekeleden som jeg fant her i Svolvær de somrene for lenge siden. Businessen er også en slags lek, og jeg har fremdeles stor arbeidsglede. Det er jeg oppdratt til. Man har plikter, og dem skal man utføre. Leken stimulerer kreativiteten, og jeg er kreativ.

Svein Erik Drechsler kommer fra solid kjøpmannsslekt. Hans oldefar Ole Johan Kaarbø drev

på slutten av 1800-tallet O.J. Kaarbøs Skipsekspedisjon i Svolvær, og ble en motor i utviklingen av det ambisiøse lille tettstedet. Oldefaren var den fremsynte forretningsmannen som engasjerte seg i alt som foregikk, bygde dampskipskai og dermed ga Hurtigruten en god grunn for å velge Svolvær – ikke datidens «hovedstad» Kabelvåg – som anløpssted.

Erik Drechsler gikk selv inn i bilbransjen, og utdannet seg på 1960-tallet til bilingeniør i England. Kortversjonen av et langt liv i bilbransjen er at han jobbet i Oslo noen år, deretter hos Jakhelln i Bodø og etablerte seg som forhandler av Volvo i Svolvær på 1980-tallet. Han startet selskapet Auto Marin i Svolvær i 1984, holdt på å gå konkurs i 1989 før han fikk fotfeste med Nordic Last og Buss AS – og utviklet det til noe så sjeldent som et selskap med nordnorsk eierskap og over 300

millioner i omsetning og 130 ansatte i ni avdelinger rundt om i Nord-Norge, alt sammen styrt fra et hovedkontor i Svolvær.

Han startet med to tomme hender, og i 1989 var det nesten tomt igjen. Krisetider og nye utfordringer. Hadde det ikke vært for Volvo så hadde det ikke gått så bra. Og i 1994 fikk han hjerteinfarkt.

– Jeg var langt nede. Skjønnte plutselig at jeg ikke var 37 år. Og som ikke det var nok, forlangte Volvo at alle forhandlere skulle kvitte seg med personbilverden. I det hele tatt; livet lekte ikke for Erik Drechsler. Redningen ble sønnen Thor, som sa opp selgerjobben sin i et bilfirma i Oslo og kom hjem for å stå faren bi.

– Det var veldig viktig. Han gjorde en god jobb.

– Reddet han deg, den gangen? – Kanskje. Han overtok i alle fall personbilverden etter ønske fra Volvo og har gjort det godt siden.

Faren fortsatte med busser og lastebiler i Nordic Last og Buss, men sønnen tok seg av personbilene, og det viste seg å bli en lykkelig løsning for begge. Bil i Nord har de siste årene hatt en svært offensiv oppkjøpsfilosofi og har i dag passert 1,5 milliarder i omsetning.

Men i 2015 hadde Erik Drechsler fått nok av lastebiler og busser. For en ukjent sum solgte han

bedriften, som da hadde 14 avdelinger og 200 ansatte rundt om i Nord-Norge til selskapet Trucknor AS. Selv om han fortsatte som rådgiver i bedriften i to år hadde han for lengst flyttet fokus. Allerede i 1993 opprettet han eiendomsselskapet Cetho Eiendom AS, som er 100 prosent eid av Drechslerfamilien gjennom Cetho Holding AS. Cetho Eiendom er i dag et av Nord-Norges største eiendomskonsern med over 200.000 kvadratmeter tomteareal og 65.000 kvadratmeter utleieareal, samt en betydelig prosjektportefølje.

Selskapet eier, forvalter og utvikler næringsseiendom med sentral beliggenhet i Nord-Norge. Cetho har hovedkontor i Svolvær, samt administrasjon lokalisert i Tromsø, og eier og forvalter eiendom fra Bodø i sør til Storslett i nord.

Og slik blir historien om Erik Drechsler også historien om det moderne Svolvær, og byens utvikling fra en grå og sedat nordnorsk kystby til en frisk turistperle med urbane ambisjoner. Oldefaren O.J. Kaarbø var en samfunnsbygger i sin samtid, og det var først da Erik Drechsler koblet sin kremmerånd og patriotisme med de pengene han hadde tjent

på å selge biler, at han ble en samfunnsbygger i sin oldefars ånd. De siste 30 årene har han brukt til å sette sitt stempel på Svolvær, og det er et stempel som vil stå seg i ettertiden.

I Cetho fikk Erik Drechsler utløp for sine betydelige reserver av energi og kreativitet. Med nese for forretning og en stor dose patriotisme som drivkraft, kastet han seg inn i store og små prosjekter, med en vilje og gjennomføringsevne som tidvis gjorde at noen kunne føle seg trukket på tærne.

Han har garantert pådratt seg noen fiender, men også venner. Olaf Thon er en av dem. Drechsler engasjerte seg på 90-tallet sterkt for at Svolvær skulle få sitt kulturhus, og eide tomten der det i dag står. Blant de mange ideene som dukket opp var forslaget om å bygge kulturhus og hotell under samme tak. Drechsler satt i den første kulturhuskomiteen og jobbet i 11 år med planene – og var pådriver da beslutningen om å bygge kulturhus og hotell ble gjort i 2005. Denne symbiosen skulle komme til å tjene Drechsler som hadde tomta, og Olaf Thon som altså hadde en hotellkjede. Men lett var det ikke.

- Jeg brukte tre år på å få til en samtale med Thon. En dag var jeg på vei med flytoget fra Oslo til Gardermoen, og så ringte han. Jeg snudde og dro tilbake til byen igjen. Vi fikk kjemi med det samme og fikk til kulturhuset. Jeg ville egentlig være med på eiersiden, men ga meg da det ble umulig. Men da folkene hans begynte å prute på prisen jeg og han var enige om, skar Thon gjennom og ga beskjed.

- Har dere kontakt ennå?
- Ja da, vi ringer hverandre.

Brønnøy kommune

Midt i leia!
Et godt sted
å leve og bo,
arbeide og besøke.
Brønnøy er
mulighetens kommune!

Telefon 75 01 20 00 • E-post: postmottak@bronnøy.kommune.no
www.bronnoy.kommune.no

FERMAR
SKRÅSTØTTER
DEKKESTØTTER

HØYTRYKKS VASKERE for MØKKAJØBBER

LIMACO
BLUEMAX
KAPASITETSVIFTER

BISON PRODUCTS

Last ned katalog på www.limaco.no tlf 901 46 852 mail: olav@limaco.no

- *Arbeidsglede er lek. Da er det naturlig at jobb også er en lek, og at jeg trives i livet, sier Erik Drechsler. Foto: Edd Meby*

i gave. Uviljen var til å ta og føle på da han måtte reise seg fra kirkebenken og gå frem for å få buketten.

Han hevder at han er sjenert, men over en god kopp te har han ingen problemer med å innrømme at han tidvis kan være en håndfull - og det nordnorske uttrykket snarsint ligger snubblende nært.

- Jeg har jo temperament, jeg har det.

- Og det har sine positive og mindre positive utslag. Temperamentet utgjør mye av min drivkraft. Jeg kan også være veldig sårende, og det er jo trist, også for meg. Men de fleste liker at jeg er direkte. Når noe sies direkte, så kommer man raskere til kjernen i problemet, og man får tatt de nødvendige beslutninger. Man er oppriktig når man er direkte, men jeg harselerer gjerne over mine svake sider, og har mye sjølironi, smiler han.

80 år gammel er han blitt, men det ser da vitterlig ut som om han har den samme gløden og temperamentet som alltid, enten han fyrer seg opp på Hurtigruta, skattetrykket eller den manglende brøytingen av torget i Svolvær. Men når du først har ham foran deg, så er han et raust intervjuobjekt - åpen og direkte, med meninger om det meste. Bortsett fra penger, som han bruker fem minutter på å forklare at han ikke vil snakke om, mannen som ifølge ligningen for 2021 hadde 346 millioner i formue og 15 millioner i lønn.

- Jeg har vært opptatt av å skape noe, å forsørge familien min og forsvare de investeringene jeg har gjort. Det er det det dreier seg om, ikke å bli rik. Jeg har et ganske beskjedent forbruk.

- Vi andre må sjekke kontoen med jevne mellomrom. Det slipper vel du?

- Jajaja!! Jeg får jo kontoutskriften hver måned.

- Du kan kanskje flytte til Sveits som de andre norske rikingene?

- Jeg har noen som driver og regner på det, ja. Jeg må jo tappe selskapet for penger for å betale skatten min, og forsvare huset, båten og veteranbilen jeg kjøpte for 40 år siden. Kanskje må jeg skaffe meg en adresse i Sveits...

- Hva synes du om det?

- Det vil i så fall være et nederlag. Jeg vil jo ikke reise fra Svolvær. Jeg er en sosial jævel, og må ha andre å snakke med. Må ha aktivitet. Jeg er litt «ADHD», så jeg sovner faktisk hvis jeg ikke er i aktivitet, og er helt avhengig av å ha gode folk rundt meg. Skal man skape noe, så må man ha diskusjonspartnere, noen å bygge sammen med.

Hverdagen hans er ikke like stappfull av ambisjoner og nye planer som før. Telefonen ringer ikke like ofte, og det ryktes at han sjekker e-post bare en sjelden gang. Han har bedre tid enn noensinne, og kan, om han skulle ønske det, dra til leiligheten i Torre Vieja i seks måneder av året, ikke to uker som før. Der nede pusler han i hagen, har kamrater, godt selskap og god vin.

Men Drechsler hadde ikke vært Drechsler om han ikke også

hadde investert «i noe eiendom» i området, slik at han har litt å pusle med når dagene blir for lange. Og det blir de ofte, for en utålmodig sjel.

- Jo, jeg har litt trøbbel med å få dagene til å gå. Men nå kan jeg nyte en kopp kaffe på senga for å starte dagen, før jeg spiser frokost og går en tur med hunden. Det er jo noe å ta med seg.

Jeg vet at han har en forkjærlighet for Hamsun, boknafisk og rødvin. At han liker gladjazz og båten sin. Men ingenting av dette kan erstatte jobb. Abstinens er ordet jeg tenker på når han begynner å snakke om jobb. Nå til dags er han jo «bare» styreleder i Cetho.

- De har gitt meg et lite kontor i et hjørne, men jeg er jo en gammel mann. De hører nok på meg, men legger ikke like stor vekt på det jeg sier. Sånn er det.

Selskapet bygger fremtiden. Jeg er fortiden, vet du.

Men fortiden vandrer likefullt hver dag rundt i Svolvær og ser. Ikke så mye på det han har bygd, men etter nye muligheter. Han klarer bare ikke å la være.

- Livsverket ditt...?

- Det tenker jeg ikke på i det hele tatt! Jeg bruker ikke tid på å se bakover. Det viktige er at jeg har vært med på å skape noe i denne byen, og det har gitt meg enorm glede.

Erik Drechsler liker ikke å se i bakspeilet. Han har alltid vært mest opptatt av fremtid og utvikling, og det er vanskelig å venne seg av med det, uansett hvor gammel han blir.

- Jeg har jo aldri gitt meg! Og kommer ikke til å gi meg på tørre møkka! Jobb har vært min greie hele livet.

Snakker business, utvikling og om det er noe nytt.

Cetho Eiendom driver i dag med eiendom over store deler av Nord-Norge, og gjør det godt. Men la det ikke herske tvil; det er i Svolvær Erik Drechsler har hjertet.

- Jeg er patriot, forklarer han enkelt.

- Født og oppvokst i Telemark, men sommerferiene ble tilbrakt i Svolvær.

Da foreldrene ble skilt, tok moren med seg gutten og flyttet hjem.

- Jeg var 13 år på den tiden, og følte alltid en enorm nærhet til naturen og menneskene her. Jeg fikk livskamerater her, sier han.

Leken, slåsskampene og kame-ratskapet gjorde at båndene til Svolvær ble sterke. Med Cetho som verktøy har Drechsler både endret og tatt vare på byen, ved å forvalte og bygge ut sentrale eiendommer. Fotavtrykket er betydelig. I et kompakt sentrum med noen få tusen innbyggere, blir det veldig synlig når én motivert person bestemmer seg for å drive aktiv byutvikling.

Han har sett muligheter der ingen andre så dem, bygd sentrumsnære leiligheter med panoramautsikt, omskapt slitne forretningsgårder til urbane stoltheter, og sørget for at det var butikker på gateplan i hele byen.

Patriotismen gir seg mange utslag. Erik Drechsler er han som gir gaver til kirken, utstyr til alpinbakken og samler inn penger til nye uniformer til skolemusikken. Han er en raus giver, men han formelig vrir seg i stolen når temaet bringes på bane. Under 75-årsjubileet til Svolvær kirke ble han bedt om å motta en blomst som takk for det pianoet han hadde gitt

VI KAN BÆREKRAFT

Asplan viak er ledende på bærekraft og ombruk.

Vi dekker bl.a. oppdrett, bygg, transport og infrastruktur. Spør oss om materialrådgiving, ombrukskartlegging, klimagassregnskap, livsløpsanalyser (LCA) og sertifiseringer (BREEAM/CEEQUAL).

asplanviak.no

ØKT PRODUKTIVITET

"Når vi så hvor mye kostnader man kunne spare, bestemte vi oss for å bytte til OilQuick på alle maskiner."

Sonny Källgren
Lotus Maskin & Transport AB.

www.oilquick.no

Originalen med mer enn 28 000 solgte fester verden over siden 1993!

Vi klarte å øke de fleste avtalene våre med 15%

Tromsø IL har fått en god åpning på sesongen og kan være i ferd med å friskmelde økonomien.

Av – Edd Meby

- Samtidig som flere bedrifter opplever utfordrende tider, ser vi en stor positivitet til norsk fotball om dagen. Foran denne sesongen har vi klart å øke de fleste sponsoralene våre med 15%, men også fått inn flere samarbeidspartnere. Vi opplever at byens befolkning og næringslivet liker det vi holder på med om dagen og vil investere i oss, sier daglig leder Øyvind Alapnes til Nordnorsk Rapport.

Meget god start

TIL har, kanskje overraskende for noen, åpnet 2023-sesongen meget bra, med to seire, to uavgjorte og åtte av 12 poeng på de fire første kampene. Det er mer enn godkjent for en klubb som de senere år har slitt med å etablere seg som en selvsagt eliteserielubb. Også utenfor banen er det medvind over Romssa Arena, som hjemmebanen nå heter. Ikke bare banket TIL seriemester Molde i serieåpningen, men det er nesten like gledelig at det kom 3723 tilskuere. Det er 1600 mer enn serieåpningen i 2022, og så gode tilskuertall har ikke TIL hatt siden 2016. Alapnes kan også glede seg

over at kommunestyret i Tromsø i slutten av mars, med en god del innvendinger, valgte å betale TIL 30 millioner kroner for 49 prosent av aksjene i Alfheim stadion II AS. Den nyheten kom rett etter at klubben solgte stadionnavnet for 12,5 millioner kroner.

- Økonomien til klubben forbedres stadig, men det er definitivt krevende å drive fotballklubb på øverste nivå i Norge uten å samtidig delta i en av de europeiske cupene.

- Hva er årsakene til de økonomiske utfordringene dere har?

- Til tross for at vi er en av de klubbene som har det laveste kostnadsbudsjettet i Eliteserien, så ser vi at det er krevende å hente inn store nok inntekter gjennom tradisjonelt markedsarbeid som sponsorer og samarbeidspartnere. Man må ha sportslig suksess i Norge og til dels Europa for å virkelig heve økonomien.

Må være kreative

Med TILs sportslige resultater de senere år sier det seg selv at dette gir utfordringer i den daglige driften.

- Alle selskap må forholde seg til sine inntekter og utgifter. For oss gjør dette at vi må tilpasse den sportslige og administrative satsingen. Likevel er det viktig å fremheve at klubben har forbedret sin økonomi de siste årene og at vi i år har styrket klubben både administrativt

Til tross for at vi er en av de klubbene som har det laveste kostnadsbudsjettet i Eliteserien, så ser vi at det er krevende å hente inn store nok inntekter gjennom tradisjonelt markedsarbeid som sponsorer og samarbeidspartnere. Man må ha sportslig suksess i Norge og til dels Europa for å virkelig heve økonomien, sier sier daglig leder i TIL, Øyvind Alapnes. Foto: Tromsø Idrettslag / til.no

og sportslig, sier Alapnes, som har vært daglig leder i TIL siden 2021.

- Hva er det mest slitsomme for en fotballklubb med lite penger?

- Det begrenser handlingsrommet, men samtidig er det ikke slik at vi går rundt og tenker «krise» hele tiden. Utfordrende økonomi har også gjort oss kreative og medført at vi har lagt stolthet i å få til mye uten å bruke penger. Økonomien begrenser alle fotballklubber, ja alle organisasjoner. Det handler igjen om handlingsrommet. Hva man kan tillate seg å gjøre. Hva man ikke kan gjøre. For oss betyr et begrenset økonomisk handlingsrom at vi ikke kan utvikle klubben så raskt som vi ønsker. Samtidig leder det også til at vi er kreative og får til løsninger som er smarte.

Identitetsmarkør

Som sin nordnorske rival i Bodø, har også TIL, til tross for tidvis ellevill økonomistyring, sluppet unna konkurs. Bernt Arne Bertheussen, professor i strategi og økonomi ved UiT Handelshøgskolen mener det er gode grunner til at disse to klubbene aldri ble slått konkurs for 12-15 år siden:

«En fotballklubb har egenskaper som tradisjonelle bedrifter mangler. Den blir sett på som en sosial institusjon i lokalsamfunnet. Klubben er en viktig identitetsmarkør for mange innbyggere. TIL er et uttrykk for at det også kan være mulig for oss her i nord å lykkes på en nasjonal arena til tross for et barskt klima, lange avstander, beskjedent folketall og mangel på kapital. TILs suksess som klubb, blir speilet i vår suksess som enkeltindivider. TIL er derfor mer enn et

kommersielt aksjeselskap. TIL er en for viktig institusjon i Troms og Finnmark til at vi kan tillate klubben å gå under. Det er de spesielle sosiale egenskapene til TIL som utløser ekstra betalingsvilje blant velstående aktører i klubbens omgivelser», skrev han i en kronikk i Nordlys i vinter.

Tromsø våkner

Det kan se ut som om Bertheussens teori i 2023 fylles med innhold. På TIL-kontoret opplever de at byen Tromsø har våknet og fattet interesse for klubben igjen. Forbedrede sportslige resultater kombinert med en organisasjon som også har klart å bemerke seg utenfor fotballbanen har nådd fram til mange, spesielt unge mennesker. Takket være den nye tv-avtalen og økte markedsinntekter er inntektsbildet forbedret i år i forhold til i fjor. Og når poengene ruller inn, forsterkes de gode opplevelsene, og det brer seg en selvtillit og trygghet som smitter. Øyvind Alapnes får bruk for all sin organisasjonserfaring som styreleder i NFF Troms og komitéarbeid i forbundet når han som daglig leder skal ha ansvaret for å forvalte økonomien i TIL.

- Det er jobben min og det er ingen tvil om at det er utfordrende å drive en fotballklubb. Vi skal tilfredsstillte høye forventninger uten å ha en økonomi til å klare det. Det kan bli noen søvnløse netter, men samtidig er det morsomt å se at vi har lykkes med flere grep for å styrke økonomien. Salg av stadionnavn, økte markedsinntekter, salg av aksjer. Mye positivt har skjedd.

- Hvis dere hadde mer penger, hvordan

Provisjonsbaserte salgsagenter til din bedrift?

Annonser på Agenturer.no.

Nye forretningsmuligheter

Ledige agenturer

En fotballklubb har egenskaper som tradisjonelle bedrifter mangler. Den blir sett på som en sosial institusjon i lokalsamfunnet. Klubben er en viktig identitetsmarkør for mange innbyggere. Foto: Gry Berntzen / til.no

ville dere bruke dem? Talentutvikling, anlegg, spillerkjøp, infrastruktur for spillere, flere ansatte....?

- Ja til alt. Alle disse områdene er prioritert allerede i år og vi kommer til å fortsette med dette om vi får muligheten til det. Vi må bygge en sterkere klubb som presterer på banen, samt engasjerer både supportere og samarbeidspartnere.

Underskudd og lån

Bodø/Glimt har vært gjennom en økonomisk hestekur siden 2010, og har de senere år også fått en sportslig suksess, og nå kan det altså se ut som om også Tromsø IL er inne i et sunnere spor. Regnskapet for 2022 viste riktignok røde tall, men underskuddet ble betydelig mindre enn fryktet, som var en minus på 15-16 millioner kroner, og endte til slutt på 8,4 millioner. I forbindelse med investeringen i nytt kunstgress sommeren 2022, bidro TILs trofaste sponsor Trond Mohn med å avskrive flere millioner i gjeld, og det anslås at Mohn opp gjennom årene har lagt omkring 150 millioner kroner i TIL-kassen - uten at det har resultert i overskudd.

TIL måtte også i fjor høst låne penger av ordfører Gunnar Wilhelmsens selskap Triko AS for å redde klubbens likviditet. Lånet gjorde at TIL kunne vente med å selge spillere og på den måten fikk tilført klubben mye større verdier. Det er disse spillersalgene som gjør at TILs budsjett for 2023-sesongen ser sunnere ut og legger opp til et overskudd på 9 millioner kroner.

- Man må se regnskapene for 2022 og 2023 samlet for å få et totalt bilde. Vi valgte å vente med spillersalg i 2022 for å få opp prisen. Dette lykkes vi med. Dermed ble det et underskudd i 2022 som igjen pareres i 2023. I år har vi økt inntektene, er mer offensive både sportslig og administrativt, og jeg tror alle opplever en mer synlig klubb som engasjerer flere enn på lenge, mener Øyvind Alapnes.

Bygge og prestere

Hvilken økonomisk «filosofi» har så TIL utviklet etter alle årene med underskudd?

- Godt spørsmål. Økonomisk filosofi innen fotball skiller seg fra det meste annet jeg har jobbet med. Etter samtaler med svært mange klubber, bare med et par særdeles få unntak, forteller at de fleste jobber hardt med å finansiere opp et minimum for å spille i Eliteserien, svarer Alapnes.

- Og Tromsø IL er på det absolutte minimum i forhold til hva som kreves for å ha et lag på øverste nivå, men likevel er det utfordrende å finansiere det. Vi havner fort på et sted hvor vi må ha evnen til å bygge organisasjon over tid, men likevel må prestere bra i et kortsiktig perspektiv. Det gjør at vi hele tiden balanserer på en hårfin økonomisk linje som er krevende for alle som jobber med det.

- Hvilke investeringer er det dere ikke kan gjøre akkurat nå?

- Det kan være alt fra å øke bemanningen til et nivå som gjør at vi kan betjene alt som forventes av oss som klubb, til å utvide støtteapparatet rundt A-laget, eller å investere i fasiliteter. Det vil alltid være områder man vil investere i, men jeg føler likevel at vi har en positiv utvikling hvor vi allerede i år står sterkere som klubb - på alle områder.

Mest fastlønn

Spillerlønn er en av de store kostnadsdriverne i fotballindustrien. Lønnsystemet i TIL er stor grad basert på fastlønn. Det kan være bonuser på antall spilte kamper og lojalitet, men ikke mye på prestasjon. Hvor i budsjettene kan klubben så kutte kostnader når det er nødvendig?

- Det siste vi vil er å redusere bemanning, men som for de fleste andre selskap må vi vurdere dette om nødvendig. De siste årene har vi heldigvis sluppet unna

dette. Vi ønsker heller ikke å redusere ambisjonsnivået til klubben, men det må også vurderes om man ikke klarer å finansiere opp det som kreves for å være i Eliteserien, mener Alapnes.

- Hva mener du er veien inn i et roligere økonomisk farvann for TIL?

- Jeg tror det vi holder på med nå er medisinen. Øke markedsinntektene, men

mest av alt øke verdien til spillertruppen gjennom godt utviklingsarbeid og forynging, som igjen leder til økte inntekter på spillersalg. Vi opplever at de fleste i Tromsø forstår modellen vi jobber etter. En bærekraftig sportslig modell som kan gi resultater i mange år.

Knapphus Energi Nord

Din energileverandør

Knapphus Energi Nord skal være din foretrukne leverandør på alle typer drivstoff/fyringsprodukter. Ad-Blue, biodiesel til transport og anlegg, alle typer mobile og stasjonære drivstofftanker.

Vi har egne automatanlegg i Lofoten og utkjøring av drivstoff og vi er leveringsdyktig i hele landet. Hos oss treffer du lokale medarbeidere som kjenner ditt nærmiljø.

Vi skal være best på service og levering til konkurransedyktige priser.

Våre drivstoffautomater:

Harstad:
Sandtorg
Åsegarden leir

Lofoten:
Kabelvåg
Stamsund
Strømgård

Kjøpsvik

Troms:
Setermoen
Nordic Crane, Tromsø

Kontakt:
Morten Bye
Salgssjef Nord Norge
Mobil: 960 00 135
morten@knapphus.no
www.knapphus.no

For firmaavtale: Ring tlf. 960 00 135

Bodø-Harstad-Tromsø-Lofoten • www.knapphus.no/automater

Stor interesse for ny anleggslinje i Troms

Dette har vi jobbet lenge for, så vi synes det er fantastisk å endelig ha tilbudet på plass fra høsten av, sier Jorunn Nyheim, distriktssjef i Troms i Maskinentreprenørenes Forbund. Foto: Nordnorsk Bygg og Anleggsmesse / www.nnba.no

Det nyopprettede studietilbudet i anleggsmaskin ser ut til å være populært.

Av – Edd Meby

Ved søknadsfristens utløp i mars var det kommet inn 25 søkere til de 15 elevplassene ved Bardufoss videregående skole. Det betyr at et lenge etterlenget tilbud allerede er en suksess, og det gleder Jorunn Nyheim som er distriktssjef i Troms i Maskinentreprenørenes Forbund. Hun er strålende fornøyd

med at det nye tilbudet blir opprettet.

- Dette har vi jobbet lenge for, så vi synes det er fantastisk å endelig ha tilbudet på plass fra høsten av.

- Hva betyr dette for bedriftene du representerer?

- Det betyr ekstremt mye, først og fremst bedre tilgang på kvalifiserte fagfolk, men det betyr samtidig at en flaskehals i rekrutteringsarbeidet er fjernet. Fraværet av utdanningstilbud har gjort det vanskeligere å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, sier Nyheim.

I Troms har det hittil ikke vært en eneste videregående skole med tilbud om anleggsteknikk. Ungdom i Troms som ønsker å utdanne seg innen faget har vært nødt til å dra enten til Fauske eller Kirkenes, noe som har resultert i få lærlinger fra fylket. Maskinentreprenørenes Forbund (MEF) har de senere årene lagt ned mye innsats for å få på plass en fagutdanning i Troms. MEF hevder at Troms har hatt landets dårligste tilbud av utdanning innen anleggsteknikk. De lange avstandene til skolested har gjort det vanskelig å få elever, selv om Opplæringskontoret for anleggs- og bergfagene (OKAB) har for-

søkt å rekruttere på skolebesøk og yrkesmesser. Med en linje i Bardufoss er disse argumentene fjernet.

Jorunn Nyheim legger vekt på at tilbudet på Bardufoss er viktig for ungdom fra Troms, som nå får denne utdanningen nærmere, og et godt supplement til eksisterende linjer i Fauske og Kirkenes.

- Plassert midt i fylket er Bardufoss en ypperlig beliggenhet for en slik linje. Det er en fremoverlent videregående skole som har mange lokale bedrifter innen bygg og anlegg. Maskinentreprenørenes Forbund har et tett og godt samarbeid med skolen om tilbudet, og vil bidra på ulike måter i utdanningsløpet.

- Hva får ungdom som velger denne linjen?

- De får være med å bygge landsdelen. De er nærmest garantert å få seg jobb, og de jobbene de får er varierte og spennende.

Bardufoss videregående skole har latt seg inspirere av blant andre Åfjord videregående skole i Trøndelag fylke, og har utarbeidet et konkret kostnads-effektivt løsningsforslag ved å leie maskiner fra bransjen. Dermed unngår skolen den betydelige kostnaden ved anleggsteknikk med anskaffelse av maskiner som krever vedlikehold og sertifiseringer. I løpet av skoleåret vil elevene ha seks uker med opplæring på

maskiner på skolen, pluss åtte uker i lokale bedrifter, mens de resterende 24 ukene tilbringes i ordinær skole.

I løpet av våren planlegges utdanningsløpet i detalj, og i august kommer elevene i det første kullet.

- Utgangspunktet for denne linjen er jo bransjen sitt behov for fagfolk. For en ungdom som ønsker denne utdannelsen er det langt å flytte til Fauske eller Kirkenes, og dermed har det oppstått en mangel på lærlinger med lokal tilhørighet til Troms. I tre-fire år har vi hatt dialog med næringen for å finne en modell som passer for oss når vi lager en ny linje, sier Jan Kristian Vestjord, avdelingsleder ved Bardufoss videregående skole.

Han har all grunn til å være fornøyd med interessen for det nye tilbudet ved skolen.

- Da søknadsfristen gikk ut i mars hadde vi fått rundt 25 søkere. Tatt i betraktning at tilbudet ble lansert i januar og vi hadde svært kort tid på oss til å markedsføre det, så vil jeg si at det har vært stor interesse for de 15 plassene vi har å tilby, sier Vestjord, som roser samarbeidet med næringslivet:

- Denne utdanningen legger til rette for et tett og forpliktende samarbeid med bransjen, og det er virkelig artig å jobbe i et prosjekt med så stor entusiasme hos aktørene.

TreeCon leverer precut materialer, takstoler og komplette råbygg til alle typer bygg.
Hus/Hytter/Redskapsbygg/Lagerbygg/Fjøs/Garasje/Verksted

Våre produkter og produksjoner har gjennomgått produksjonstest og innehar høyeste kvalitet C24 og C30:
CE sertifisering 8170-CPB - 423 (Produksjon av takstoler)
CE sertifisering for fingerkjøtt K-virke 8170 - CPB - 854

Vi leverer fingerskjøtt faste lengder etter kundens behov.

Be om pristilbud!
☎ 74 32 17 77 / 48 10 31 32
✉ post@treecon.no
🌐 treecon.no

Skredder-made tilbud på byggesaker med langvarig garanti og trykksikker dokumentasjon

Fra Bardufoss. vgs.no

Bygg- og anleggsteknikk

Dette utdanningsprogrammet gir yrkesfaglig opplæring. Du kan bli vei- og anleggsarbeider eller asfalter, anleggsgartner eller anleggsmaskinfører, maler, murer, tømrer eller rørlegger og en rekke andre yrker.

Hvorfor velge bygg- og anleggsteknikk?

Du lærer	Du bør være
<ul style="list-style-type: none"> • produksjon og oppføring av nye bygninger og anlegg • ombygging og vedlikehold av bygninger og anlegg • om klima og teknologi • om bruk av tegninger, beskrivelser og beregninger • om kvalitet og sikkerhet • materialkunnskap 	<ul style="list-style-type: none"> • praktisk anlagt og ha godt håndlag • selvstendig og nøyaktig • god til å samarbeide <p style="font-size: small; color: blue;">Les mer om bygg- og anleggsteknikk på vibbl.no ☑</p>

Praksis + teori + lønn = fagbrev

Lofotmodellen passer for de fleste, men for unge Odin Larsen fra Lofoten var det akkurat det han så etter.
Foto: TENKLofoten

- Vår modell gjør det enklere enn noen gang å ta fagbrev eller svennebrev, forklarer daglig leder Sten Roger Sandnes i TENK-Lofoten. Foto: TENKLofoten

Mye praksis og noe teori. Og lønn under opplæring. Det er et opplegg som frister ungdom til å ta fagbrev.

Av – Edd Meby

Opplæringsbedriften TENK-Lofoten har sin base på Leknes i Lofoten og har de siste årene laget en fleksibel vei til fagbrev. Gjennom den såkalte Lofotmodellen skreddersys opplæringen til den enkelte kandidat.

- I motsetning til andre modeller tar ikke vi kandidatene ut av arbeidsplassen for å gi dem teoretisk undervisning, men beholder dem i jobb. Hver eneste dag innføres teorien i det praktiske arbeidet. Det er dette som er kjernen i Lofotmodellen. Vår modell gjør det enklere enn noen gang å ta fagbrev eller svennebrev, forklarer daglig leder Sten Roger Sandnes i TENK-Lofoten.

(60 prosent) som mangler. I fjor oppgav nesten halvparten av medlemmene i Byggenæringens Landsforening at de hadde latt være å ta inn lærlinger fordi det var mangel på søkere.

- Næringen mangler viktig kompetanse, som kan bidra til å bygge det moderne og bærekraftige Norge, sier kompetansedirektør Kjetil Tvedt i Byggenæringens Landsforening.

Gode resultater

Lofotmodellen har vist seg å bli populær både for bedrifter og kandidater. Læringsverdien blir større og TENKLofoten har gode resultater å vise til i forhold til gjennomføring av fagprøve og svennebrev. Det er jevnlig oppfølgingsmøter med kandidatene der vi spiller opplæring og teori, og hjelper dem frem til eksamen.

- Våre elever har alltid levert godt på praktisk eksamen, men i tillegg presterer de svært godt på teorien, sier Sandnes.

Lofotmodellen brukes i dag på fagområder som helsefag, turisme og fiskeri. TENKLofoten har tilbud innenfor bygg og anlegg, fra tømrer til betongfagarbeidere, og fagene anleggsmaskin, stillasje, taktekker, rørlegger, glass, fjell og bergverk.

Tilpasset læring

I Lofotmodellen varierer varigheten på skolegang og praksis fra kandidat til kandidat, og avhenger av hva slags utdanning og erfaring hver kandidat har fra tidligere. TENKLofoten jobber tett opp mot bedrifter og de lokale videregående skolene.

TENK Lofoten samarbeider også aktivt med bedrifter og skoler for rekruttering til de yrkesfagene bedriftene i Lofoten trenger for å skape utvikling og vekst. Hovedkontoret er på Leknes, hvor det sitter seks konsulenter som bistår lærlinger og bedrifter med koordinering og kvalitetssikring av utdanningsløpet fram mot fagbrev.

Bruker Lofotmodellen

Lofotmodellen passer for de fleste, men for unge Odin Larsen fra Lofoten var det akkurat det han så etter.

- Jeg hadde ikke lyst til å gå så mye skole. Jeg ville bare komme meg ut i jobb og tjene penger, sier unggutten som til daglig er ansatt hos Lofot Entreprenør AS.

Monica Lorentzen i Lofot Entreprenør forteller at bedriften aktivt bruker Lofotmodellen for å rekruttere nye fagarbeidere, men den er også tilpasset andre av bedriftens ansatte.

- Samtidig passer Lofotmodellen for ansatte hos oss som har familie og ikke kan ta fri fra jobben for å videreutdanne seg. Med denne modellen kan de stå i full jobb og samtidig ta fagbrevet.

Problemet vil øke

Norge vil ha for få med yrkesfaglig bakgrunn fra videregående i årene som kommer. Det viser SSBs siste rapport om sysselsetting og arbeidsstyrke fram mot 2040. Etterspørselen vokser klart sterkere enn arbeidsstyrken for arbeidskraft med videregående fagutdanning rettet inn mot industri, bygg og anlegg og håndverk, helsefagarbeidere og sykepleiere.

- Det er allerede nå en mangel på faglærte innenfor disse yrkesgruppene. Hvis ikke det blir satt i gang tiltak, vil med stor sannsynlighet denne mangelen forsterke seg framover, sier seniorforsker Nils Martin Stølen som har vært med på å skrive rapporten.

Mangler viktig kompetanse

NHOs nyeste kompetansebarometer viser at byggenæringen mangler 10 prosent av den lærlingemassen næringen trenger. I fjor manglet NHO-bedriftene anslagsvis 38.200 nyansatte, herunder 11.400 nyansatte med fagskoleutdanning, 18.600 nyansatte med håndverksfag og 2.600 lærlinger. 360 av disse utgjorde et vedvarende lærlingunderskudd i byggenæringen. NHOs kompetansebarometer viser at det spesielt er arbeidere med håndverksfag (75 prosent), teknisk fagskole (64 prosent) og ingeniør- og teknisk kompetanse

KSR
MASKIN A.S.

I samarbeid med Fredheim Maskin AS

Salg og utleie av Neuenhauser sikteverk og kvern

- ◆ NH6020 ZERO trommelsikt
- ◆ Allrounder i aller type masse
- ◆ Godt utlastingshøyde
- ◆ Leveres med mater opptil 11m3
- ◆ 100% Elektrisk, lavest mulig energi-behov

- ◆ SuperScreener stjernesikt (2F / 3F)
- ◆ For sortering av bark, flis, jord, kompost, matjord, avfall og klebrige / fuktige masse
- ◆ Høy kapasitet og meget brukervennlig
- ◆ Lavt innmatingshøyde og lett tilgang til stjernerdekket
- ◆ Elektrisk drift

Gneisveien 1, 1816 Skiptvet

Tlf. 959 84 437, post@ksr-maskin.no

www.ksr-maskin.no

CE Merking av masser på plass?

- ◆ Sikteprøver, Los Angeles, Micro Deval, Mølle test, Flisighetsindeks m.m
- ◆ Vi er behjelpelig med CE merking av masser, innledende typeprøving og løpende kontroll samt kontroll på anlegg.
- ◆ Vi tilbyr også test utstyr

SAGTØMMER: Det har alltid vært en viss småskala produksjon av sagtømmer fra gårdssager i landsdelen. Nå er store deler av granskogen så moden at man øyner muligheten for en trelastindustri i Nord-Norge. Foto: Trude Hagen, Statsforvalteren i Troms og Finnmark

MODEN SKOG: Når trærne blir eldre øker også diameteren, og sagbrukene kan skjære trelast i større dimensjoner. Da får kvist mindre betydning for plankenes mekaniske egenskaper. Foto: Runa Stenhammer Aanerød, Statsforvalteren i Nordland

Trelastindustri basert på nordnorsk granskog? - Mye har god kvalitet

Tiden har jobbet for den nordnorske granskogen. Mens tømmerprisene går i været, tyder ny forskning på at mye av grana i nord er egnet som byggematerialer.

Av – Jonas Ellingsen

På 1940- og 50-tallet ble det plantet mye ny granskog i Nord-Norge. Nå begynner skogen å bli hogstmoden, og spørsmålet er om grantømmeret egner seg

som trelast til bruk i bærende konstruksjoner.

Forprosjektet «Gran i nord» er ferdig, og resultatene fra analysene tyder på at densitet og lengden på fibrene har økt med alderen til trærne. Dette bidrar til økt styrke og stivhet, som kreves for konstruksjonsvirke.

- Det kom egentlig ikke som noen stor overraskelse på oss. Vi vet jo generelt at granskogen foredles med årene med tanke på tetthet og styrke. Når alderen på trærne passerer 70 år begynner man å få god kvalitet. Det sier Eirik Nordhagen, overingeniør ved NIBIOs avdeling for tre-

teknologi på Ås til Nordnorsk Rapport.

Flere tester venter

Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO, Statsforvalteren i Nordland og Troms og Finnmark, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), skal nå se nærmere på egenskapene til nordnorsk grantømmer. Prosjektet er finansiert av de regionale forskningsfondene.

I følge Nordhagen blir neste trinn i prosjektet å gjøre en mer omfattende test av styrken på grana. Forskerne på Campus Ås disponerer et eget snekkerverksted og testlaboratorium spesiallaget for å teste styrken til trelast.

Der knekkes planker for å teste styrken til blant annet nordnorsk furu. Nå er planen å gjennomføre tilsvarende tester på trelast av gran fra nord, med et volum som kan gi et signifikant grunnlag for å si noe mer om kvaliteten.

Bedre enn sitt rykte

- For nordnorsk gran har det ikke vært gjort noe på en god stund. På 1980-tallet prøvde skogforskerne å finne ut hvor sterk den nordnorske grana var gjennom tester på Norsk landbrukshøgskole. Resultatene viste at gran fra Nord-Norge hadde litt lavere styrke enn gran fra Sør-Norge.

- På grunnlag av dette har man

nok antatt en del ting som kanskje ikke stemmer i dag. Vi mangler grunnleggende kvalitetsstudier av trevirke fra Nord-Norge, forteller Nordhagen.

Spenningen knytter seg til om grana er sterk nok til å brukes som konstruksjonsvirke, det vil si til takstoler, reisverk og andre bærende elementer i bygg.

- Mye har god kvalitet

Grana i Nord-Norge er kanskje verdens nordligste, og mye ble plantet allerede på starten av 1900-tallet. Under andre verdenskrig ble mye av furuskogen i Troms og Finnmark hardt hogd, og i etterkrigsårene gikk mye av tømmeret til nye bolighus under gjenreisningen. At det i det hele tatt vokser gran i deler av Nordland, Troms og Finnmark i dag, skyldes i all hovedsak skogplanting før og etter krigen.

- Det er mange som snakker ned grana i Nord-Norge. At det bare er kratt med mye kvist. Vi prøver å nyansere det bildet fordi vi ser at mye av grana har god kvalitet, sier Helge Molvig, som er fylkesskogmester i Troms og Finnmark.

Forskjeller

Forskerne fant først frem til fem egnede forsøksfelt: To felt i Troms og Finnmark (Bardu og Alta) og tre i Nordland (Alstadhaug, Beiarn og Hattfjelldal). 15 trær ble valgt ut og tetthet og fiberlengde ble målt på i alt 55 stammeskiver. Resultatene viste at gran i nord er noe lettere enn gran fra sør. I gjennomsnitt lå

scanvaegt
systems

ScanX.NET Delivery Inspection

Rask mottakskontroll på tablet og smarttelefon

ScanX.NET Delivery Inspection klarer alle oppgavene ved obligatorisk mottakskontroll:

- Mobil inspeksjon av avfallsfraksjon
- Registrering av avvik
- Omklassifisering av avfallstypen
- Tilknytning av bildedokumentasjon
- Registrering av kommentarer
- Sjekkliste med faste punkter - kan tilpasses
- Automatisk generering av rapporter og kvitteringer

ENKEL BRUK
RASK INSPEKSJON
STORT OVERBLIKK

Scanvaegt Systems AS

Vestvollveien 32G • 2019 Skedsmokorset • Norge • post@scanvaegt.no • Tel. +47 9664 6700 • scanvaegt.no

TETTHET: Lite kvist, tette år-ringer og lange vedfibre gir sterke grantrær. Klimaet og miljøet der grantrærne vokser opp betyr mye for hvor mye krefter tømmeret og trevirket kan tåle. Foto: Runa Stenhammer Aanerød, Statsforvalteren i Nordland

POTENSIELL RESSURS: Det står om lag 20 millioner kubikkmeter gran på i alt 20.530 skog-eiendommer i Nordland og Troms og Finnmark, men uttaket er beskjedent. Av de 8,5 millioner kubikkmeter grantømmer som ble hogd i 2022, kom under 200.000 kubikkmeter fra Nord-Norge.

Nordlands-grana på 390 kilo per kubikkmeter mens sørnorsk gran ligger på rundt 415 kilo per kubikkmeter.

Men det er også interne forskjeller i nord. Grana fra Alstahaug kommune hadde for eksempel høyere tetthet enn grana fra Bardu og Alta. Forskerne har ingen endelig konklusjon, men det er nokså sannsynlig at klimaet påvirker veksten, der lavere temperaturer og tidligere vekst avslutning gir lavere tetthet på trevirket.

- For noen av områdene i nord er tettheten likevel på nivå med gran fra Sør-Norge, fastslår NMBU-professorene Olav Høibø og Geir Vestøl.

Optimisme

De foreløpige resultatene gir skogforskerne grunn til optimisme. Undersøkelsene tyder på at styrkeegenskapene blir bedre med alderen og at nordnorsk grantømmer kan være egnet til konstruksjonsvirke. Det gir muligheter for utvikling av trelastindustri i nord.

- Vi har trua på dette. I neste runde ønsker vi derfor å undersøke flere trær og flere bestander. Vi ønsker også å se på egenskapene til trelast skåret av eldre grantrær. Det skal bli morsomt å få ordentlige tall for Nord-Norge, sier Olav Høibø og Geir Vestøl.

Kilde: NIBIO

- Gode muligheter, men mangler skogsveier

- Med dagens priser på tømmer har landbruket god mulighet til å øke omsetning og lønnsomhet.

Av – Jonas Ellingsen

- Nå er prisene gode og det er på tide å høste. For Lofoten og Vesterålens del ligger utfordringen i å få ressursene ned fra skogen og levert på kaia. Her er manglende skogsveier den største flaskehalsen for lokal verdiskapning, sier Jon Ødegård, som er skog- og viltforvalter i Sortland kommune.

Dobling av pris

Ødegård forteller at prisene på nordnorsk tømmer tradisjonelt har ligget under snittprisen for hele landet. Dette endret seg i fjor.

- I 2022 var virkeprisene de samme her i Nordland som i Trøndelag og sørover. For energivirke, som sitkagran har blitt mest brukt til, steg prisene fra 200 til 470 kroner pr. kubikkmeter. Sagtømmer betales fra 570 til 600 kroner kubikken, sier han.

Energikrise

Energivirke til forbrenning opplever økt etterspørsel i det europeiske markedet som følge av krig og energikrise.

- Utstenging av leveranser fra Russland gjør at norsk skogbruk har en ettertraktet ressurs. Men man ser også for seg et stort underskudd av sagtømmer i det vestlige verdensmarkedet, sier Ødegård.

- Sveaskog i Sverige må nå trappe ned på produksjonen, etter å ha nådd et maksimum. I Nord-Finland trengs fire millioner kubikkmeter til nye byggeprosjekter, samtidig som nasjonen har mistet leveranser på åtte millioner kubikkmeter tømmer fra Russland, legger han til.

Miljøhavn og sagbruk

- Er det ikke synd å sende tømmer til forbrenning, som kan bli gode byggematerialer?

MILJØHAVN: Den nye miljøhavna på Stokmarknes vil gi god kapasitet for utskipping av tømmer fra Vesterålen. Foto: Hadsel kommune

TRANSPORT: Tømmerlogistikk-selskapet TSN tegnet nylig en langsiktig avtale med Berg Transport AS i Harstad. Foto: Allskog

UTTAK: De senere år har det vært tatt ut mer tømmer fra granfeltene i Vesterålen. Her er et parti klar til utskipping fra Sortland havn. Foto: Sortland kommune

- Absolutt. Det ideelle er jo lokal verdiskapning, og her i Vesterålen har vi et sagbruk under planlegging samt miljøhavn med kai for utskipping av tømmer under ferdigstilling, begge deler i Hadsel kommune. Mulighetene er der, men uten bygging av skogsveier vil ikke disse investeringene få full uttelling. Derfor er vi nå igang med kartlegging for å få alle modne skogsprosjekter på bordet, som igjen kan gi større tilskuddsrammer for veibygging, sier Ødegård til Nordnorsk Rapport.

Dagens utstyr for avvirkning av skog krever at skogsveiene bygges for kjøretøy med 24 meters lengde og vekt på 60 tonn. Kostnadene ligger på ca. 1000 kroner pr meter vei.

Øker i verdi

Det ble tatt ut 22.000 kubikkmeter tømmer i Lofoten og Vesterålen i 2022. Det tilsvarer tilveksten i området på ett år.

- Fremover vil det bli adskillig større volum å ta ut i regionen, noe som kan bidra til økt lønns-

somhet for landbruket. Skogbruket er det området der primærnæringen kan øke omsetningen, forklarer Jon Ødegård. Han peker samtidig på at mye av granskogen som nå har passert 70 år har stort potensial for verdiøkning hvis den får stå i 20-30 år til.

- Kombinert med mer tynning og skogpleie kan dette bli veldig bra. Det blir som å ha penger på bok med høyere renter. Verdien vil øke hvert eneste år, sier skog- og viltforvalteren.

GRESSETABLERING MED SPRØYTESÅNG

For grønt og vakkert miljø

Bruksområder:

- Vegskråninger og vegrabatter
- Flyplass, tomter og fyllplasser
- Kraftutbygging og grustak
- Idrettsanlegg og andre vanskelig tilgjengelige områder

Fordeler:

- Rimelig metode, garanti
- Uavhengig av oppholdsvær
- Lim hefter frø til overflaten
- Krever ikke matjord
- Ingen hjulspor

915 87 715
jardar@gs.90.no
www.gs90.no

Registrert i:

StartBANK

SPRØYTESÅNG OG OVERGJØDSLING AV ALLE TYPER AREALER

Svevia fikk kontrakt i Ofoten

Kontrakten til Svevia byr på både bydrift i Narvik og utfordrende fjelloverganger, flere store bruene og 13 tunneler. Foto: Svevia

Svevia AS fortsetter sitt oppdrag for Statens vegvesen fra 1. september 2023.

Av – Edd Meby

Entreprenøren på Ofotenkontrakten har ansvar for brøyting, sommerdrift og løpende vedlikehold av veiene i et område med en høy andel av tungtrafikk. Kontrakten byr på både bydrift i Narvik og utfordrende fjelloverganger, flere store bruene og 13 tunneler. Det er korte avstander mellom høyfjell og lavland, og høyfjellsproblematikk på værutsatte strekninger som E10 mot Riksgrensen. Kontrakten omfatter 314 kilometer veg, hvor 23 kilometer er gang- og sykkelveger. Den strekker seg fra ferjeleiene på E6 Skarberget og Rv 827 i Kjøpsvik nordover til Brandvoll på E6 i Bardu, i tillegg til E10 mellom Riksgrensen mot Sverige og Tjeldsundbrua. Vegene går gjennom kommunene Narvik, Gratangen, Lavangen, Bardu, Evenes og Tjeldsund.

Disse fire leverte tilbud:

Tilbyder	Tilbudssum
Svevia Norge AS	477 411 880
Presis Vegdrift AS	491 137 845
Veidekke Industri AS	500 637 761
Mesta AS	533 017 393

Skjerper miljøkrav

Statens vegvesen har den siste tiden skjerpet kravene til miljø og reduserte klimautslipp i alle kontrakter. Entreprenøren som får ansvaret for riksvegene i Ofoten må derfor ta i bruk kjøretøy og maskiner med lavere utslipp, og det skal rapporteres på drivstoff og energiforbruk. Det settes også strenge krav til avfallshåndtering, inkludert slam fra tunnel og strøsand fra veien. I 2022 ble det inngått sju nye driftskontrakter for riksveiene, med en samlet kontraktssum på 4,2 milliarder kroner.

I 2023 har Statens vegvesen invitert til anbudskonkurranser om drift av totalt 2300 kilometer riksvei fra Larvik i sør til Kirkenes i nord, til en anslått verdi av ca. 3 milliarder. De nye kontraktene gjelder fram til 2028. I tillegg er det gjensidig opsjon for forlengelse med inntil tre år. I tillegg til Ofotenkontrakten er det to andre kontrakter ute i Nord-Norge i år, kontrakten for Øst-Finnmark, samt kontrakten for Tromsø-området og midtre Troms.

STORT UTVALG TIL BOLIG OG NÆRINGSBYGG

- Tak- og veggplater, takrenner og beslag
- Aluminium, syrefast- og konstruksjonsstål

Totalleverandør med solid fagkunnskap og leveringsdyktighet. Høy servicegrad og over 25 års erfaring med stål- og aluminiumsprodukter til bygg, anlegg og industri, tilpasset nordnorske forhold.

Foto: Nordlys LAB

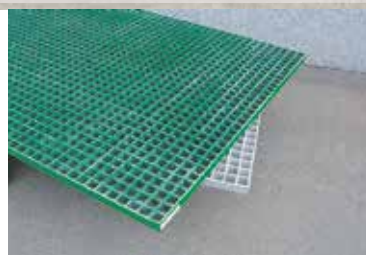
Isola Ståltakrenne

Uslåelig kombinasjon av styrke og utseende!

isola

Tørre og sunne hus

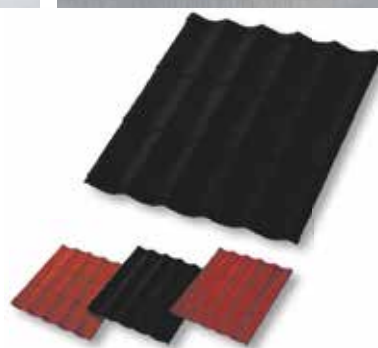
www.isola.no

TERRAPLEGEL

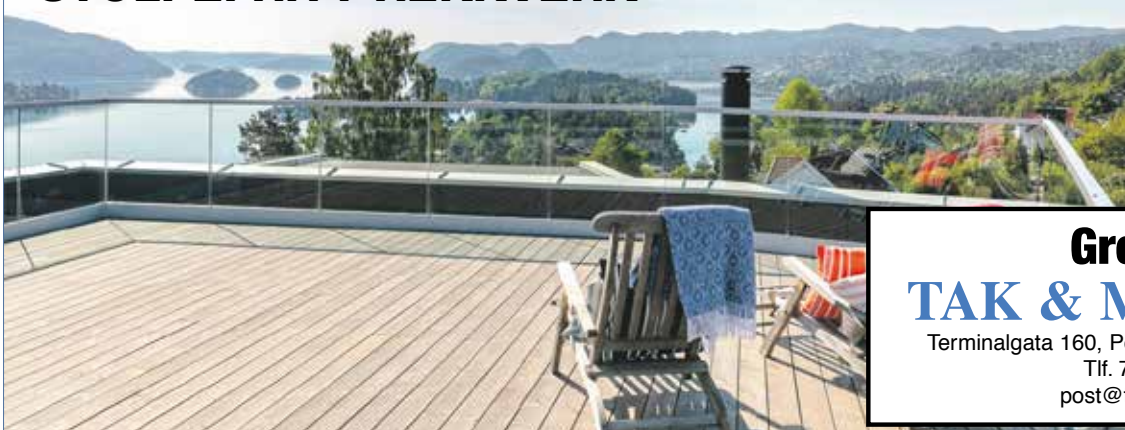
– et tak du kan gå på etter montering

- Rød, sort og grå farge
- Sandstrødd panneplate i standard lengder og ønsket lengde
- Alusink-belagt plate 3-lags beskyttelse
- Stabil, sklissikker, lav vekt, ca. 5,8 kg m²
- Sandstrødd mønekam, endeløkk og vindskibeslag
- Vi har forhandlere i Troms og Finnmark

Q-railing

STOLPEFRITT REKKVERK

Grossist:

TAK & METALL AS

Terminalgata 160, Postboks 3368, 9276 Tromsø
Tlf. 77 60 57 77
post@takogmetall.no

Kommunene må stille større krav

For å få fart på det grønne skiftet må kommunene stille strengere miljøkrav til alle sine leverandører.

Av – Edd Meby

- På statlig nivå er man kommet langt, men kommuner og fylkeskommuner har en vei å gå. Bedrifter investerer i bærekraft, men kommunene har ikke vært tilstrekkelig på ballen. Delvis fordi de har manglet ressurser, men også fordi miljøkravene de stiller ikke er høye nok. Akkurat i den fasen vi er i nå, så er det næringslivet som leder an, mener John Ingar Jenssen, gruppeleder ved Tromsøkontoret til Asplan Viak.

- Hva mener du kommunene kan gjøre bedre?

- En kommune eller fylkeskommune har veldig mange leverandører, som de kan stille enda strengere krav til. Her kan de gå foran med innskjerpede miljøkrav på ulike leveranser for bl.a. å redusere klimagassutslippet.

Jenssen peker på at det også er stor forskjell mellom måten norske kommuner forholder seg til miljøkrav på.

- Oslo kommune har for eksempel satt krav til at anleggsmaskiner må spyles når de skal kjøre fra byggeplass og ut i gatene, slik at de ikke drar med seg søle som blir til støv og ender opp i luften som pustes inn. Et slikt krav har Tromsø kommune ennå ikke innført, og vi har heller ikke landstrøm til store båter, bare mindre. De store får fremdeles ligge å spy ut dieselrøyk.

Asplan Viak er et av Norges ledende rådgivningsselskaper innen plan, arkitektur- og ingeniørfag, og har kontorer over hele landet. Tromsøkontoret er

et godt eksempel på hvordan det grønne skiftet endrer det norske samfunnet.

- For ett år og fire måneder siden var vi én ansatt på bærekraft ved dette kontoret. Nå er vi seks bærekraftsansatte av 50 på kontoret og opplever stor etterspørsel etter våre tjenester. Det viser at det allerede har skjedd en holdningsendring i samfunnet, men nå ser vi at denne endringen skjer raskere og raskere, sier Jenssen.

Det grønne skiftet kommer ikke av seg selv. Regjeringens ambisjoner følges opp av regler og penger – pisk og gulrot. John Ingar Jenssen mener gulrot er viktig:

- Vi ser at grønne lån gir økt fokus på bærekraft og miljø. Jeg tror ikke vi klarer å holde trykket oppe i det grønne skiftet uten at vi gjør det økonomisk fordelaktig for næringslivet.

- Tenker næringslivet mer bærekraft fordi det må, eller vil?

- Før opplevde vi at bedriftsledere mente at det grønne skiftet bare var noe ekstra herk de var tvunget til å holde på med. Nå anser de fleste at det å tenke bærekraftig er en naturlig del av jobben.

Når bærekraft er blitt en del av hverdagen i bygg- og anleggsbransjen, er også begrepet «ombruk» aktualisert. Der tidligere et gammelt bygg ble

revet og byggematerialene ansett for å være søppel, og kastet – er spørsmålet nå hva som kan brukes om igjen. Forutsatt at gamle materialer brukes slik at de oppfyller samme kvalitetskrav som nye.

- Her i Tromsø har vi flere slike prosjekter. Det handler ikke bare om ombruk, men også å ta vare på historien vår. Kan vi ombruke murstein fra det gamle barnehjemmet? Kan vi fortsatt bruke setene fra Fokus kino? Folk så rart på meg da jeg begynte å snakke om disse tingene, men nå opplever jeg at overraskende mange er interessert i ombruk. Ikke for å spare penger, for det gjør de ikke, men fordi de ser miljøperspektivet.

Transformasjonen av Mackkvartalet fra industri til et område for bolig, næring og kultur er et stort prosjekt i Tromsø de kommende år, og det inviterer til å tenke ombruk, mener John Ingar Jenssen.

- Vi har gjort en kartlegging av bygningsmassen i Mackkvartalet. Her er det både interessante utfordringer og muligheter. Noe av bygningsmassen er verneverdig, noe kan brukes og noe ikke, noe kan beholdes og noe kan omsettes. Poenget er at vi nå tenker på ombruk. Det gjorde vi lite av før. ➡➡

- For ett år og fire måneder siden var vi én ansatt på bærekraft ved dette kontoret. Nå er vi seks bærekraftsansatte av 50 på kontoret og opplever stor etterspørsel etter våre tjenester. Det viser at det allerede har skjedd en holdningsendring i samfunnet, men nå ser vi at denne endringen skjer raskere og raskere, sier John Ingar Jenssen. Foto: Asplan Viak

Sertifisert produsent og leverandør av stålkonstruksjoner til bygg og anlegg.

Produksjon og vedlikehold av stål, rustfritt, syrefast og aluminiumsmateriell.

Sertifiserte sveisere og montører med lang industrierfaring. Kranoppdrag, små og store.

FTMEKAS
stål- og metallarbeider

PowerBully®

Terrengkjøretøy - til alle formål

- Nyttelast på 9, 12 eller 18 tonn
- Produsert av Kässbohrer i Tyskland
- Oppfyller steg V kravene til avgass
- Påbygg etter ønske og behov

ANTRA

firmapost@antra.no | 67 92 00 90 | www.antra.no

Lederskifte i Consto

Administrerende direktør Hans Kristian Seterlund har bestemt seg for å gå av med pensjon. 9. mai overtar nåværende konsernsjef i Consto Holding AS, Kent-Helge Holst, ledelsen av Norges fjerde største entreprenørkonsern.

Det var høsten 2006 at Hans Kristian Seterlund (71) og tre andre i samspill med Barlinthaug-konsernet, etablerte entreprenørselskapet Consto AS.

– Det har vært utrolig spennende å være med og utvikle Consto fra å være en lokal byggtreprenør i Tromsø til

å bli et nasjonalt entreprenørkonsern, sier Hans Kristian Seterlund.

I dag består konsernet av 17 bygg- og anleggsselskaper over hele Norge og i Sverige.

– Suksessformelen har vært å bygge opp virksomheten med dyktige mennesker

med fagkunnskap, lokale nettverk og med vilje til alltid å gjennomføre det vi har påtatt oss, sier Seterlund.

I 2021 ble Consto rangert som Norges fjerde største entreprenør. Hans Kristian Seterlund innrømmer gjerne at dette gjør ham stolt:

– I dag er vi Norges eneste komplette landsdekkende bygg- og anleggsentreprenør med etableringer fra Kristiansand til Svalbard. Fra 2016 har vi også hatt byggvirksomhet i Sverige, sier han.

9. mai overlater han ledelsen av entrepre-

Kent-Helge Holst

Hans Kristian Seterlund

nørkonsernet til Kent-Helge Holst (53). Han er i dag konsernsjef i Consto Holding AS og styreleder i Consto AS.

Holst er født og oppvokst i Tromsø, og er utdannet statsautorisert revisor fra NHH. Før han overtok som konsernsjef i 2015, var han partner i revisjons-selskapet PwC.

– Kent-Helge kjenner organisasjonen godt, og han har alle de forutsetninger og egenskaper som skal til for å fortsette videreutviklingen av konsernets virksomheter, sier Seterlund, og legger til: – Det er selvsagt vemodig, men samtidig riktig tidspunkt å overlate roret til yngre krefter. Jeg vil ikke holde på så lenge at andre må fortelle meg at tiden er inne for å slutte. ▶▶

Fiskeriering • Tunneller • Gruver

SKAP TIL KREVENDE MILJØER

- Syrefast skap
- Nyutviklet Merdeskap
- Rask levering fra lager i Norge
- Et rikholdig utvalg av tilbehør

Vil du vite mer? Les mer om våre syrefaste skap: www.stansefabrikken.no eller last ned vår katalog nå!

Se katalog her

Stansefabrikken Products AS • Tel: 458 65 940
E-post: products@stansefabrikken.no • www.stansefabrikken.no

Vi, sammen med våre samarbeids- partnere tar imot alle typer avfall

Ta kontakt for ytterligere informasjon!

- Konkurransedyktige priser på alle typer avfall fra næringsliv, både fra sjø og land.
- Moderne vektsystem sikrer god dokumentasjon
- Deres utfordringer bryner gjerne vi oss på.

Finnmark Ressursselskap as

www.finnress.no | 480 96 600

Din entreprenør og samarbeidspartner!

**TROMSBYGG
ENTREPRENØR AS**

Meieriveien 14, 9050 Storsteinnes
Tlf: 950 89 653 • www.tromsbygg.no

Bedre bilhold og billigere forsikring med ABAX og Tryg hos Mandal Bygg

Kontakt oss:

be@abax.no

+47 994 92 632

Enklere kjørebok og billigere forsikring er bare to av fordelene Mandal Bygg får fra samarbeidet mellom Tryg og ABAX. En helt ny spesiell intern konkurranse har oppstått, som både gir besparelser og bedre HMS.

Byggmester Kristoffer Akersmyr i Mandal Bygg AS bruker ABAX i bedriftens biler. Det som begynte som en tidsbesparende løsning for å forenkle kjørebok har nå fått flere fordeler.

Sensorene til ABAX fanger opp de viktigste delene av hvordan bilene blir kjørt. GPS gir de grunnleggende dataene til kjørebok. I tillegg kommer for eksempel akselerasjon, bremsing, svinging og tomgangskjøring.

Billigere forsikring

I Mandal Bygg har dette allerede gitt håndfaste økonomiske gevinster, forteller en engasjert byggmester:

«Disse dataene er verdifulle for forsikringsselskapet. Sensorene gir et godt bilde av kjøreatferd, og hver enkelt ansatt får en score for hvordan bilene kjøres. Når den samlede score deles anonymt med Tryg, får vi betydelig rimeligere forsikring.»

Bilforsikringen er klart billigere enn andre bilforsikringer, og med ekstra gode betingelser. Vi snakker med Kristoffer mens han kjører fra Mandal sentrum og ut mot et byggeprosjekt i skjærgården.

Intern konkurranse om å kjøre tryggest

«Når vi kjører til og fra en byggeplass, flyttes HMS-arbeidet over på fire hjul. Det er viktig for oss at kollegene kommer trygt frem og trygt hjem. Vi trenger hoder og hender på jobb hver dag. Med ABAX får hver enkelt en score på hvordan de kjører. Nå har vi en intern konkurranse om å kjøre tryggest,» sier en entusiastisk Kristoffer.

De fem bilene i firmaet er helt avgjørende for at kollegene kan utføre jobben. Bilene er både fremkomstmidler og verktøylager. Kristoffer legger også vekt på at bilene har en tredje og ofte undervurdert rolle:

«Våre biler er foliert med reklame for Mandal Bygg. Når bilene er firmaets ansikt utad, er det svært viktig i vårt lokalmiljø at de alltid kjøres på forsvarlig måte. Motsatt vil du miste mange oppdrag hvis potensielle kunder snakker om hvor hensynsløst folk kjører med våre biler.»

Sparer penger og miljø med bedre bilhold

Han sier at «grisekjøring» med firmaets biler aldri har vært en utfordring. Likevel er det betryggende at den interne konkurransen om å kjøre tryggest har fjernet det hypotetiske problemet. Tryggere

kjøring har også gitt firmaet andre økonomiske gevinster enn lavere forsikring:

«Bilenes levetid forlenges og kostnader til vedlikehold går ned.»

Kristoffer Akersmyr

«Når du er her kan du ikke la være å gledes over sjøen, holmene, naturen og den friske luften. Vi som byggmestere har også et ansvar for å bevare verden. Med ABAX får vi et grønnere fotavtrykk: CO2-utslippene fra kjøring går ned, og vi sparer også planeten når bilene får lengre levetid.»

Forenkler rapportering

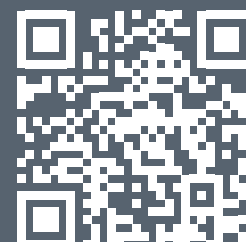
Mandal Bygg har tre firmabiler og to privatbiler. Nå viser han oss appen fra ABAX, hvor han enkelt kan følge med på hvordan bilene blir kjørt.

«Med ABAX' digitale kjørebok er det lett å skille ut privat bruk. Det er enkelt og oversiktlig å beregne kjøregodtgjørelse ved privatbil og for skatt av private turer med firmabil. Og så har du tallene for den interne konkurransen her: man se hvordan kjøringen til hver enkelt bil og sjåfør scores.»

Vi spør om han tror andre bedrifter kan få nytte av ABAX og Tryg:

«Helt klart. Jeg kjenner ingen som liker å føre kjørebok, men jeg kjenner mange som liker billigere forsikring, tryggere ansatte, et bedre omdømme, rimeligere bilhold samt å bidra til lavere klimautslipp. Det er veldig mange fordeler med enkle grep,» avslutter han.

Les mer på
www.abax.com/no
eller scan QR koden

For oss handler det ikke bare om å bygge i arktiske strøk.
Det handler om å gi forskning et bedre utgangspunkt for å løse verdens klimautfordringer.

Tenk stort.

multiconsult.no

Foto: Multiconsult

Multiconsult

Avgiftskutt på anleggsdiesel: - Alt monner, men fortsatt dobbelt så dyrt

Fra nyttår ble anleggsdiesel ca 50 øre billigere pr. liter. Et skritt i riktig retning, men likevel små dråper på tanken for en bransje som sliter med galopperende kostnadsvekst.

Av – Jonas Ellingsen

Daglig leder i Forsmo Maskiner & Transport AS i Mo i Rana mener det var på høy tid at det kom et avgiftskutt.

- Det gjør ikke den helt store forskjellen, men kutt er tross alt bedre enn at prisene bare fortsetter å øke, sier Ketil Forsmo til Nordnorsk Rapport.

Han forteller at anleggsdiesel

fortsatt er dobbelt så dyr som for to år siden.

- I 2021 kunne vi fylle til syv kroner literen. I forrige uke var prisen 13 kroner, og vi har sett høyere priser enn det. Det gjør noe med lønnsomheten i anleggsbransjen, som har lite å gå på fra før. Nasjonalt ligger marginen for bransjen på rundt to prosent, fastslår Forsmo.

Prissjokk i fjor

Den kraftige prisøkningen på drivstoff i fjor kom som et sjokk på bransjen, som har hatt moderat kostnadsvekst det siste tiåret.

- I juni i fjor så vi at kostnadene til diesel allerede var like høye som for hele 2021. For mindre maskinentreprenører som oss var dette med på å spise opp de små marginene som vi trengte for å komme oss etter pandemien, sier den daglige lederen.

Bedriften leverer tjenester gjennom rammeavtaler med kommunen - og gjennom kontrakter på ulike prosjekt. Ketil Forsmo forteller at rammeavtalene indeksreguleres, men ikke nok til å fange opp den reelle prisveksten. Mange av de inngåtte kontraktene er derimot låst

Y. E Anlegg og Transport AS

er en maskin entreprenør med lang erfaring fra både store og små prosjekter.

Vi driver med alt innen graving, masseforflytning, grunnarbeid, rørlegging, kabel/fiber, brøyting og transport.

**YEANLEGG
OG TRANSPORT**

Tlf.: 48 11 88 79

Kågsundvn. 1577, 9192 ARNØYHAMN

SYMBOLSK KUTT: Avgiftskuttene på drivstoff i 2023 er særlig rettet mot anleggsbransjen, men har trolig mer symbolsk enn praktisk betydning. Fastlåste kontrakter og manglende mulighet for prisjustering gir betydelige utfordringer for mange maskinentreprenører. Foto: Forsmo Maskiner & Transport AS

i avtaleperioden. Her opplever mange maskinentreprenører at oppdragene de utfører er forhåndsdømt til å gi underskudd og røde tall i regnskapet.

- Når også renter, lønninger og stort sett alt forbruksmaterieell stiger blir det utfordrende. Det eneste som ikke stiger er prisen på maskintimer. I 2018 regnet vi ut at timeprisen for en 16 tonns gravemaskin med fører burde ligge på 1300 kroner, for å gi et akseptabelt dekningsbidrag. Fem år senere er gjennomsnittsprisen 1000 kroner, forteller han.

Utfordrende

Forsmo Maskiner & Transport AS har for tiden 12 fast ansatte. Bedriften har omsatt for mellom 15 og 20 millioner de siste årene og har de tre siste årene hatt negativt årsresultat.

Forsmo mener de store maskinentreprenørene er mindre utsatt enn de små, blant annet gjennom en mer effektiv utnyttelse av maskinparken hele året. De mindre entreprenørene parkerer deler av utstyret i de ulike sesongene, men renter og andre kostnader på maskinene fortsetter å løpe.

- Det er spennende tider i bransjen, og ennå har vi ikke sett den langsiktige effekten av høye renter, som åpenbart vil dempe aktiviteten i bygg- og anleggsmarkedet. Så ja, 50 øre i priskutt på diesel er kjærkomment, men gjør ikke den store forskjellen, sier Ketil Forsmo.

Må skru opp prisene

- Nei priskuttet monner ikke i det hele tatt, sier Jan Arne Kristiansen, daglig leder hos Maskinentreprenør Kristian Kristiansen AS.

- Drivstoffprisene er doblet i løpet av to år. Vi har vært nødt til å sette opp prisene for å prøve å hente inn noe av kostnadsveksten, og da er spiralen i gang. Nå ser vi at LO går i spissen for å ta livet av bedriftene, gjennom lønnsøkninger som bransjen ikke har mulighet til å møte i disse tider. Vi er opptatt av gode vilkår for å sikre rekruttering til bransjen, og har i flere omganger vært rause under oppgjørene. Men akkurat nå burde man heller være opptatt av å ha arbeidsplasser å gå til, sier Kristiansen til Nordnorsk Rapport.

Regjeringen i front

Det var store forventninger til Regjeringens avgiftskutt på drivstoff. Den reelle effekten er stemplet som bagatellmessig av både NAF og Norske lastebileieres forening (NFL). Det koret vil ikke leder i Maskinentreprenørenes forening (MEF), Julie Brodtkorb, være med i.

- Vi kunne selvsagt ønsket oss enda større kutt. Men ingen var villig til å kutte mer enn Regjeringen.

Flertallet av de borgerlige partiene gjorde det motsatte av Regjeringen: De reverserte Regjeringens avgiftskutt og

DELATABEAM® Green
Reduserer miljøavtrykket

Lower CO₂ emissions

- Over 90% resirkulerte materialer
- Mindre stål brukt i produksjonen sammenlignet med tradisjonelle stålkonstruksjoner
- Fornybar energi under produksjon
- Miljøvennlig transport
- Forbedret kompatibilitet; LEED, BREEAM og EPD

Høyre fremmet forslag som ville økt prisen på anleggsdiesel med 2 kroner per liter.

Viktig signal

MEF støtter kravene fra NAF og NLF om avgiftskutt på alle typer diesel. Men vi er nødt til å si fra når noen forsøker å bagatellisere et forslag som reduserer avgiftene på anleggsdiesel. Avgifts-

kuttet koster nær 1,5 milliarder kroner. Etter tiår etter tiår med stigende priser på drivstoff, mener MEF-lederen at kuttet er kjærkomment for medlemmene.

- Det skjer i et år med et stramt

UTFORDRENDE: Prisene på anleggsdiesel er fortsatt dobbelt så høye som for to år siden. Høyere renter og generelt kostnadsvekst i tillegg bidrar til en utfordrende situasjon, sier Ketil Forsmo, daglig leder i Forsmo Maskiner & Transport AS

statsbudsjett. Vi har gitt ros til Regjeringen for dette kuttet fordi det sender et signal om at jobben våre folk gjør i norske lokalsamfunn er viktig, sier Brodtkorb.

Avgiftskutt på drivstoff

Stortingsvedtaket om å fjerne grunnavgiften på mineralolje fra 1. januar 2023 skal særlig komme bygg- og anleggsbransjen til gode.

Fjerning av grunnavgiften på mineralolje innebærer en lettelse på 1,95 milliarder kroner. Høyere CO₂-avgift for ikke-veigående maskiner øker statens inntekter med 390 millioner kroner. Netto avgiftsreduksjon på drivstoff til ikke-veigående maskiner (jordbruks- og anleggsmaskiner og industri) blir dermed ca. 1,56 milliarder kroner. I praksis betyr dette at anleggsdiesel blir ca 50 øre billigere pr liter.

Veibruksavgift

I tillegg bidrar redusert veibruksavgift til en reduksjon i drivstoffavgiftene, også for transportnæringen og husholdningene. Veibruksavgiften på drivstoff reduseres med samlet 1,88 milliarder kroner. Høyere CO₂-avgift i veitrafikken øker derimot statens inntekter med 1,26 milliarder kroner, slik at netto avgiftsreduksjon på drivstoff i veitrafikken blir drøyt 600 millioner kroner.

Biodrivstoff

Regjeringen øker omsetningskravet for biodrivstoff i veitrafikken fra 15,5 til 17 prosent. I tillegg innføres et nytt omsetningskrav for biodrivstoff til ikke-veigående maskiner, som settes til 10 prosent. Økt omsetning av biodrivstoff skal gi redusert utslipp av klimagasser.

VINDUER, BALKONG- OG SKYVEDØRER

Kvalitet til deg som tenker fremover

- ✓ Skapt for å vare under norske, tøffe forhold
- ✓ Kjerneved – naturlig impregnering
- ✓ Miljøvennlig fremstilling
- ✓ Tilfredsstillende krav til u-verdi (Anbefalt av Enova)

Våre flotte produkter finnes i ulike stilarter. Du kan også velge glass som er solvarmedempende, lyddempende, selvrensende, ekstra sikre eller kombinasjoner av disse egenskapene.

LES MER OM VÅRE HØYKVALITETSPRODUKTER PÅ NORGESVINDUET.NO

Gjør seg klar til nye arealkonflikter

Norges Fiskerlag mobiliserer allerede mot havvind utenfor Nord-Norge.

Av – Edd Meby

Nylig la Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) frem sine forslag til regjeringen på hvilke havområder som bør utredes for havvindprosjekter, og fem av de i alt 20 områdene det pekes på, ligger utenfor kysten av Nord-Norge. NVE har altså hatt i oppdrag fra Olje- og energidepartementet å identifisere nye områder for fornybar energiproduksjon til havs.

Oppdraget er gjennomført av NVE i samråd med flere andre direktorater; Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Kystverket, Oljedirektoratet, Petroleumsstilsynet og Forsvarsbygg. NVE peker på 20 nye områder på til sammen 54.000 kvadratkilometer.

Her er de fem aktuelle områdene, slik de beskrives av NVE:

Nordavind A:

Lokalisert i Barentshavet, utenfor Båtsfjord. Området er teknisk-økonomisk egnet for flytende fundamenter. NVE har estimert brukstiden til et prosjekt

i dette området til omtrent 5.300 timer per år. Utbygging av et referanseprosjekt i størrelsesorden 1000 MW vil gi en estimert årlig kraftproduksjon levert til nettet på cirka 4,3 TWh. Dette tilsvarer strømforbruket til omtrent 270.000 husstander.

Av kjente interessekonflikter er det en god del fiskeriaktivitet. En stor del av området overlapper med foreslått SVO (særlig verdifulle og sårbare områder), og det er gytevandring for lodde i hele området. Områdets sensitivitet for påvirkning på sjøfugl er middels. Det er også forsvarsinteresser i området.

Nordavind B:

Lokalisert i Barentshavet, utenfor Mehamn. Området er teknisk-økonomisk egnet for flytende fundamenter. NVE har estimert brukstiden til et prosjekt i dette området til omtrent 5.350 timer per år. Utbygging av et referanseprosjekt i størrelsesorden 1000 MW vil gi en estimert årlig kraftproduksjon levert til nettet på cirka 4,4 TWh. Dette tilsvarer strømforbruket til omtrent 275.000 husstander.

Av kjente interessekonflikter er det en god del fiskeriaktivitet. Omtrent halve området overlapper med foreslått SVO (særlig verdifulle og sårbare områder), og det er gytevandring for lodde i hele området. Områdets sensitivitet for påvirkning på

NVE peker på 20 områder utenfor kysten, fem av dem i Nord-Norge. Illustrasjon: NVE

sjøfugl er middels. Det er også forsvarsinteresser i området.

Nordavind C:

Lokalisert i Norskehavet, utenfor Sørøya. Området er teknisk-økonomisk egnet for flytende fundamenter. NVE har estimert brukstiden til et prosjekt i dette området til omtrent 5.200 timer

per år. Utbygging av et referanseprosjekt i størrelsesorden 1000 MW vil gi en estimert årlig kraftproduksjon levert til nettet på cirka 4,3 TWh. Dette tilsvarer strømforbruket til omtrent 265.000 husstander.

Av kjente interessekonflikter overlapper store deler av om-

rådet med foreslått SVO (særlig verdifulle og sårbare områder), og den sårbare naturtypen svampspikelbunn. Det er også gytevandring for lodde i den sørøstlige delen. Det er petroleumsaktivitet i og omkring området.

ASFALTERING – ASFALTFRESING – TRANSPORT

Våre tjenester:

- Graving
- Vann og avløp
- Riving av bygg og konstruksjoner
- Utomhusarbeid
- Sprening
- Massetransport
- Teletining
- Tomter og feltutbygging

Maskinentreprenør Herbjørn Nilssen AS

Stakkevollvegen 309, 9019 Tromsø

Herbjørn: +47 907 30 177

Per Ola: +47 913 84 559

- Vi merker oss at det er snakk om bruttoarealer, og forutsetter at det endelige arealbeslaget vil bli langt mindre, sier Kåre Heggebø. Foto: Norges Fiskarlag

Området vil være synlig fra Træna, og det overlapper med et utredningsområde for havbruk til havs.

Fiskarlaget bekymret

Norges Fiskarlag er svært bekymret over at arealet for havvind eser stadig mer ut.

- Vi frykter at de negative konsekvensene kan bli store, sier

leder Kåre Heggebø i Fiskarlaget.

- I sum tilsvarer forslaget fra NVE et svært mye større areal enn det vindkraftnæringa og regjeringen tidligere har lagt til grunn. Vi merker oss at det er snakk om bruttoarealer, og forutsetter at det endelige arealbeslaget vil bli langt mindre, sier Kåre Heggebø. ▶▶

▶ NVE har hatt i oppdrag fra Olje- og energidepartementet å identifisere nye områder for fornybar energiproduksjon til havs.

Nå får Hammerfest ren havn

Sammen med våre undervannsspesialister i Sjøentreprenøren utbedrer vi havnene i Hammerfest og Forsøl på oppdrag for Hammerfest kommune og Kystverket.

Et komplekst prosjekt som betyr en storstilt miljøopprydning og fornyelse av de to havnene i kommunen.

Nordavind D:

Lokalisert i Norskehavet, utenfor Sørøya*. (*Grensen mellom Norskehavet og Barentshavet går ved Nordkapp. Red. anm.) Området er teknisk-økonomisk egnet for flytende fundamenter. NVE har estimert brukstiden til et prosjekt i dette området til omtrent 5.200 timer per år. Utbygging av et referanseprosjekt i størrelsesorden 1000 MW vil gi en estimert årlig kraftproduksjon levert til nettet på cirka 4,3 TWh. Dette tilsvarer strømforbruket til omtrent 265.000 husstander.

Av kjente interessekonflikter overlapper området med eksisterende og foreslått SVO (særlig verdifulle og sårbare områder), og den sårbare naturtypen svampspikelbunn. Det er også gytevandring for lodde i den sørøstlige delen. Det er petroleumsinteresser i området. Basert på kjent kunnskap har området få interessekonflikter ut over dette, og direktoratsgruppa mener at området bør utredes videre.

Nordvest A:

Er lokalisert i Norskehavet, utenfor Sandnessjøen. Området er teknisk-økonomisk egnet for flytende fundamenter. NVE har estimert brukstiden til et prosjekt i dette området til omtrent 5.250 timer per år. Utbygging av et referanseprosjekt i størrelsesorden 1000 MW vil gi en estimert årlig kraftproduksjon levert til nettet på cirka 4,3 TWh. Dette tilsvarer strømforbruket til omtrent 270.000 husstander. Selv om det er begrenset nettkapasitet på fastlandet til å ta imot produksjon fra området i dag, kan planer om ny industri og økning i kraftforbruket gjøre at det blir et gunstig område for havvind.

ncc.no/hammerfest

NCC

I 2012 ble det installert et energigjennvinningsanlegg ved Finnfjord AS, en dampturbin som i dag kan produsere 340 GWh elektrisk kraft. Foto: Finnfjord AS / Tommy Stefanussen

Finnfjord pass 2 milliarder i

Omsetningen økte kraftig for smelteverket Finnfjord AS i fjor, men fremdeles er det et urolig marked. Foto: Finnfjord AS

Omsetningen økte kraftig for smelteverket Finnfjord AS i fjor, men fremdeles er det et urolig marked.

Av – Edd Meby

Nå er ikke det en ny situasjon for hjørnesteinsbedriften i Finnfjord utenfor Finnsnes. Helt siden 2019 har verden vært preget av uventede hendelser som påvirker all type virksomhet, spesielt for en utpreget eksportbedrift som er eksponert for brå svingninger i de internasjonale konjunktur-ene og det politiske landskapet.

Normal usikkerhet

For administrerende direktør i Finnfjord AS, Geir Henning Wintervoll, er usikkerheten i markedet nærmest blitt den nye hverdagen. Pandemien medførte først en nedgang i stålproduksjonen, slik at prisene på ferrosilisium først stupte, men når verden åpnet opp igjen eksploderte prisene. Da markedet var i ferd med å normalisere seg, kom Russlands angrep på Ukraina. Russlands råvarer forsvant ut av markedet og ga en ny prisøkning for Finnfjord AS og andre aktører.

- Covid og krigen i Ukraina påvirker selvsagt markedet for stål, og dermed også oss. Prisene har økt og kostnadene har økt, men vi har hittil vært i stand til å ta vare på marginene våre, og dermed klart oss ganske greit, sier han.

Finnfjord konkurrerer i et knallhardt internasjonalt marked, på samme banehalvdel som store aktører i Kina og Russland.

- Markedet endrer seg raskt. Akkurat nå ser vi at Kazakhstan seiler opp som en konkurrent. Vår fordel er at vi kjenner bransjen gjennom 50 år, vi er gode på teknologi og vi har en effektiv og dyktig arbeidsstokk, sier Wintervoll.

Stål og betong

Det er ferrosilisium (FeSi), et viktig råmateriale i stålindustrien, som er selve grunnlaget for Finnfjord AS. FeSi øker styrken, hardheten og korrosjonsmotstanden i stålet, og du finner derfor produkter hvor ferrosilisium inngår overalt i hverdagen. Årlig produseres det fra fabrikk i Finnfjord ut 100 000 tonn av dette materialet. Bedriften produserer også silika, som i utgangspunktet er et avfallsstoff fra produksjonen av ferrosilisium, men en ressurs og et viktig produkt. Silika benyttes som tilsats i betong der

det blant annet øker styrke og levetid. I 2012 ble det installert et energigjennvinningsanlegg ved Finnfjord AS, en dampturbin som i dag kan produsere 340 GWh elektrisk kraft. Denne produksjonen er av såne dimensjoner at den utgjør et halvt Alta-kraftverk eller kraftbehovet til ca. 22 000 husstander. Gjenvinningen bidrar til å gjøre Finnfjord AS til en av verdens mest miljøvennlige produsenter av ferrosilisium og gjør selskapets ambisjon om å bli verdens første CO₂-frie ferrosilisiumprodusent enda mer oppnåelig.

Enorm vekst

Finnfjord AS er en solid virksomhet og har prestert gode økonomiske resultater de senere år:

- I 2019 var driftsinntektene på 867 millioner og driftsresultatet 71 millioner.
- I 2020 var driftsinntektene på 915 millioner og driftsresultatet 143 millioner.
- I 2021 var driftsinntektene på 1,5 milliarder og driftsresultatet økte til 257 millioner.

Resultatet for 2021 var da det beste noensinne i bedriftens historie, og 2022 tegner også bra.

Det er ferrosilisium (FeSi), et viktig råmateriale i stålindustrien, som er selve grunnlaget for Finnfjord AS. Foto: Finnfjord AS

- Vi har ikke regnskapet klart ennå, men passerer 2 milliarder i driftsinntekter, så det ble et toppår omsetningsmessig, sier Wintervoll, som innrømmer at det ikke er lett å budsjettere for 2023 i et marked som fremdeles er preget av uro.

- Vi ser at prisene går ned, og at våre marginer følger etter.

Eget kontor i Madrid

Finnfjord AS overtok i 2022 alt salg og distribusjon via sitt eget salgskontor, Finnfjord International, som er lokalisert i Madrid.

- Vi har fra 2003 hatt en god partner på dette området, men

valgte i fjor å overta denne delen av virksomheten selv, og ser allerede effekten av å være tettere på kundene våre. De seks ansatte på kontoret vårt i Madrid gjør oss mer effektive både i forhold til kostnader og logistikk, sier Wintervoll, som også kan glede seg over kvalitetsstempelet fra selskapet EcoVadis som sertifiserer bedrifter over hele verden på bærekraftig praksis. Over 100.000 bedrifter er vurdert og Finnfjord er i topp 4% av disse.

- Vi blir målt på miljø, arbeids- og menneskerettigheter, etikk og bærekraftig handel. Dette var første gang vi ble sertifisert av EcoVadis, og det inspirerer oss til å bli enda bedre.

erte 2022

fremover skal sette Finnjord AS i stand til å realisere nyskapende prosjekter som omgjøring av CO2 til algebiomasse og et nytt renseanlegg for svovel og NOx-skrubbing.

Algeprosjektet «AlgOpti» fikk i 2021 93,3 millioner kroner for å utvikle laksefôr ved hjelp av CO2 og etablere metoder for å dyrke fram nyttige alger i store tanker. Deltakere i samarbeidsprosjektet er foruten Finnjord AS, UiT Norges arktiske universitet, Nofima AS, Ewos Innovation, Sintef og Flakstadvåg Laks AS. Dette dreier seg om å dyrke alger i store tanker som er plassert på smelteverket. Algene spiser CO2 fra industrirøyken og produserer samtidig viktig fiskefôr. Dette er CO2 som ellers ville sluppet ut i atmosfæren.

- Dette kan bli et nytt industrieventyr og er et fantastisk artig prosjekt for oss. Vi produserer nå i en tank på 300.000 liter, men dette skal skaleres opp og en gang etter 2025 går vi kommersielt med dette produktet, forteller Wintervoll.

Aktør i lokalsamfunnet

Med sine 150 årsverk og store økonomi er Finnjord AS selvsagt en viktig næringsaktør i Senja kommune.

- Ligger det an til at dere skal ansette flere?

- Hvis vi lykkes med våre prosjekter så kan det bli flere ansatte, svarer Geir Henning Wintervoll, som også er klar på at bedriften vet at den har en rolle å spille ut over det å tjene penger og videreutvikle seg.

- Vi er en samfunnsaktør, og vi forsøker å bidra så godt vi kan. Vi benytter oss selvsagt av en rekke lokale leverandører, så lenge de er konkurransedyktige, og vi er en sponsor på flere områder. Vi vet at det forventes at vi skal være en del av utviklingen av lokalsamfunnet rundt oss, og vi ønsker selv å være en positiv drivkraft.

Historien om Finnjord AS

1960:

Selskapet KS/AS Fesil Nord stiftes. Grunnlaget for produksjonen av ferrosilisium er byggingen av Innsetkraftverkene ved Altevann i Bardu.

1962:

Driften av smelteverket starter opp med to reduksjonsovner.

1982:

KS/AS Fesil Nord går konkurs.

1983:

Finnjord Smelteverk AS overtar produksjonsenhetene og starter driften igjen.

2014:

UiT inngår et samarbeid med

Finnjord AS om å bruke alger til å få ned CO2-utslippet fra bedriften. Dette blir et viktig ledd i Finnjords visjon om å bli verdens første CO2-frie smelteverk.

2018:

Finnjord AS er blant verdens største og mest energieffektive smelteverk for produksjon av ferrosilisium.

2022:

Finnjord åpner salgskontor i Madrid, og etablerer "Finnjord International" - et selskap som blant annet skal stå for salget av ferrosilisium produsert på Finnjord.

Algesmarte løsninger

Rekordoverskuddet i 2021 ble fordelt mellom utbytte til aksjonærene og styrking av egenkapitalen, noe som i årene

Fakta: Finnjord AS

Bransje: Smelteverk

Produserer: Ferrosilisium og silika for stålindustrien, og kraft

Driftsinntekter 2022: I overkant av 2 milliarder

Adresse: Finnjord i Senja kommune

Adm. dir: Geir Henning Wintervoll

Styreleder: Geir Helge Wintervoll

Aksjonær: Winco AS eier 100% av aksjene. Winco eies av Geir Helge Wintervoll 50,33 %, Geir Henning Wintervoll 33,33 og Vibeke Wintervoll med 16,33 %

Troverdighet og tilfredshet for våre kunder er vår viktigste målsetning

Som en av de største maskinentreprenørene i Troms og Finnmark skal vi møte kundenes forventninger gjennom pålitelighet og kvalitet i arbeidet.

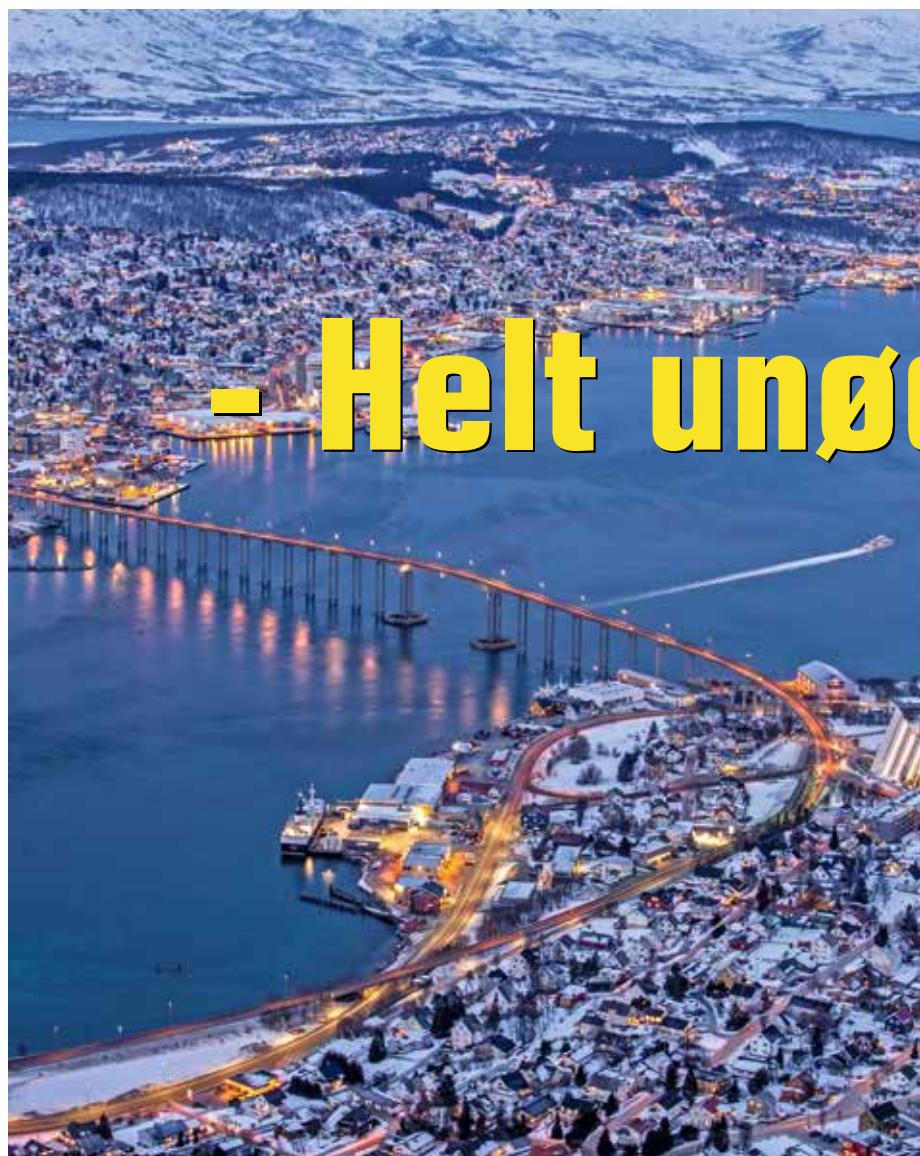
Måselv Maskin & Transport AS utfører for tiden flere veitbedringsoppdrag på Senja og Rolla for Troms og Finnmark fylkeskommune.

Vi etablerer også tomter og infrastruktur i Blåtind skyte- og øvingsfelt for Forsvarsbygg og i Bjerkvik for Nordkraft Powered Land.

Møllerhaugvn. 28 • 9322 Karlstad
Tlf.: 77 83 28 80 • www.mmt-as.no

RENT HAV: Jevnlige målinger siden 2001 av havområdene rundt Tromsø viser uforandret eller forbedret miljøtilstand, selv om folketallet har økt fra 60 000 til 77 500 innbyggere. Kommunens utslipp blir i dag primærrenset i fem renseanlegg, men nå vil EU innføre strengere krav. Foto: Munir Rani - Unsplash

Dersom EU's nye avløpsdirektiv blir vedtatt, må Tromsø kommune investere i nytt renseanlegg til 2,5 milliarder kroner. I Narvik vil kravene medføre at VA-gebyret for en vanlig bolig kan bli 53.000 kroner i 2050.

Av – Jonas Ellingsen

- Det verste er at vi ikke vil få noen

målbar miljøeffekt av tiltakene. Vi utfører lovpålagt måling i fjordene våre, som viser at tilstanden er god med dagens rensing.

Nytt EU-krav om avløpsrensing kan mangedoble VA-avgiftene:

- Helt unødvendig tiltak

- Sekundærrensing vil være bortkastet. Det blir som å kaste pengene på havet, sier seksjonsleder for vann og avløp i Tromsø, Geir Helø.

Sekundærrensing

I et forslag til nytt EU-direktiv som ble lagt frem i fjor høst, legges det opp til at alle byer og tettsteder med mer enn tusen innbyggere skal innføre såkalt sekundærrensing. Det er allerede et krav om sekundærrensing (biologisk og kjemisk rensing av avløpsvannet), men Tromsø og mange andre kystkommuner får dispensasjon fra dette kravet basert på dokumentasjon om at naturen tåler det. I forslaget til nytt direktiv er denne muligheten for å få dispensasjon fjernet.

I Tromsø, Narvik og de fleste norske byer driver kommunene i hovedsak med primærrensing, der alle partikler som ikke løses opp i vannet vann blir silt ut. Det er ikke lenger godt nok, ifølge forslaget med nye krav i EU.

Innbyggere får regningen

Tromsø kommune har fra før lagt opp til nødvendige investeringer innen vann og avløp (VA) på to milliarder kroner frem mot 2032. Dette for å sikre trygge vannkilder, redusere vanntapet, redusere overvann i avløpsnett og rense avløpet innenfor kravene. Som i andre

Seksjonsleder for vann og avløp i Tromsø, Geir Helø. Foto: Tromsø kommune

kommuner fordeles kostnadene etter selvkostprinsippet, der innbyggere og bedrifter betaler for sin andel av forbruket. For en vanlig bolig på 120 kvm vil vann- og avløpsgebyret settes gradvis opp fra 7 300 kroner i året til 11 500 kroner i 2032. Og da er ikke investering i sekundærrensing tatt med. Blir dette kravet en realitet, må innbyggerne i Tromsø belage seg på minst 4 500 kroner mer i avløpsavgift i 2040.

Gebyrsjokk i Narvik

Utfordringene er betydelig større i Narvik. I dag betaler en husstand i Narvik om lag 5000 kroner i årlige avløpsgebyrer. I likhet med andre kommuner, har Narvik store investeringsbehov innen vann og avløp. Ut fra dagens forutsetninger og planer forventes gebyrene å tredobles til 16 000 kroner i 2050. Dersom direktivforslaget innføres viser beregninger Narvik Vann KF har gjort at gebyrnivået i 2050 vil øke ytterligere til rundt 53 000 kroner i året. Vannavgiften vil komme i tillegg.

- Enorme krav uten gevinst

Kritikken fra både interesseorganisasjonen Norsk Vann og KS går på at direktivet ikke er tilpasset forholdene i Norge, som med sine dype fjorder og åpne hav har stor grad av vannutskiftning. Her bør det vises andre hensyn enn i europeiske storbyer med utslipp til stillestående elver, mener de.

- Det kan potensielt komme krav om enorme investeringer i vann og avløp som ikke har en klar miljøgevinst, sier områdedirektør Helge Eide i kommunenes interesseorganisasjon, KS.

Mange kommuner har alt økt gebyrene for vann og avløp kraftig de siste to-tre årene - og i flere av dem venter nye økninger i takt med nødvendig vedlikehold og investeringer i vann og avløp. Direktør Thomas Breen i Norsk Vann anslår at EU-kravene vil kunne øke dagens VA-gebyrer (vann- og avløp) fra i snitt 10 500 kroner til mellom 20 000 og 40 000 kroner per husstand per år.

Komplettkurs AS

Vår kompetanse gjør din kompetanse komplett

<ul style="list-style-type: none"> • Personløfter/Lift A-B-C • Maskinførerkurs M1-M6 • Modul 1.1 felles grunnkurs • G11 Stropp og anhukerkurs • G4 Traverskrankurs • G8 Lastebilkrankurs • Båtførerprøven • Fritidsskipper D5L (D5LA) • Førstehjelpskurs 	<ul style="list-style-type: none"> • G20 Fastmontert hydraulisk kran • G1 Mobilkran • G2 Tårnkran • Truckførerkurs t.o.m. 10 tonn • Stortruck over 10 tonn • VHF/SRC Radio- kurs • Riggerkurs • HMS for ledere 	<ul style="list-style-type: none"> • Teleskoptruck C1 & C2 • Varme-arbeiderkurs • ADR-kurs • Arbeidsvarsling-kurs • Fallsikringskurs • Lavtløftende trucker • Stillasbygger kurs • Vinsjurs • Fadderkurs
---	--	---

- Investering uten effekt

45 norske byer har sendt inn høringsuttalelse før fristens utløp i mars.

I uttalelsen fra Tromsø kommune slås det fast at EU-direktivet legger en stor økonomisk byrde på små samfunn.

- I EUs avløpsdirektiv er nå både

«primærrensing» og «mindre følsomt område» fjernet. Dette fører til at byer og tettsteder langs norskekysten må investere store beløp i etablering av økt rensegrad uten at effekten av

økt rensing verken er nødvendig i forhold til resipientkapasitet eller står i forhold til klima- og miljøbelastningen som slike utbygginger vil innebære. Derfor mener vi at åpningen for å få

dispensasjon også bør beholdes i det nye avløpsdirektivet, fastslår seksjonsleder i høringsuttalelsen fra Tromsø kommune.

Vedtak i 2024

Forslaget til nytt avløpsdirektiv skal behandles i Miljøkomiteen i EU-parlamentet, som består av innvalgte representanter fra EU-landene. Samtidig skal det behandles i Rådet, som består av EU-landenes fagstatsråder. Til slutt forhandler disse og EU-kommisjonen om den endelige teksten, før den blir vedtatt. Denne prosessen vil trolig være ferdig i mars/april 2024.

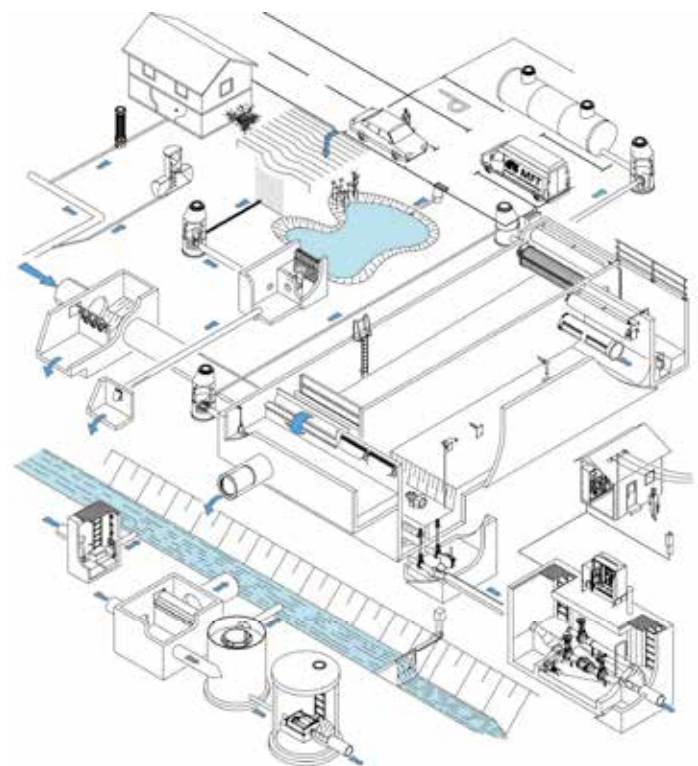
For Norges del skal det vedtatte direktivet deretter behandles av EØS-komiteen, hvor EØS-landene kan be om tilpasninger eller unntak. Det er uvanlig å forhandle om tilpasninger i direktiver før de tas inn i EØS-avtalen. Til slutt implementeres direktivet i norsk regelverk, noe som blant annet vil bety endringer i avløpsdelen av forurensningsforskriften. Dette vil bli sendt på høring før forskriften endres.

Kilde: NorskVann.no

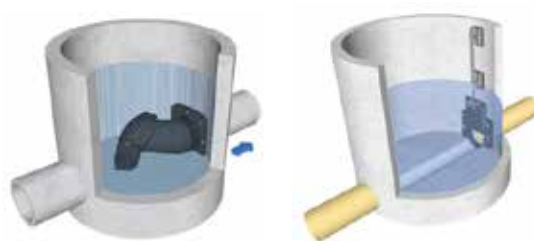

Beskyttelse mot oversvømmelser og forurensning

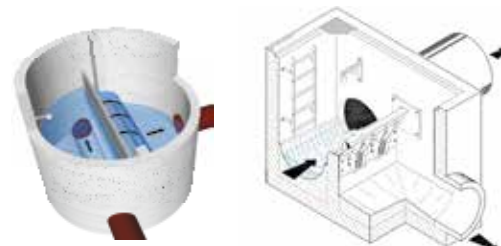
MFT leverer produkter for regnvannshåndtering - fra kilde til utslipp. Vi tilbyr smarte, driftssikre og dokumenterte løsninger som gir hydraulisk kontroll og reduserer risiko for oversvømmelser og forurensning. Sortiment inkluderer standardiserte produkter og skreddersydde løsninger. Vi produserer en stor andel av våre produkter i Norge. Et omfattende lagerutvalg av ferdige produkter og komponenter på eget verksted sørger for rask levering - selv av tilpassede løsninger. Les mer på mft.no

Mengderegulatorer

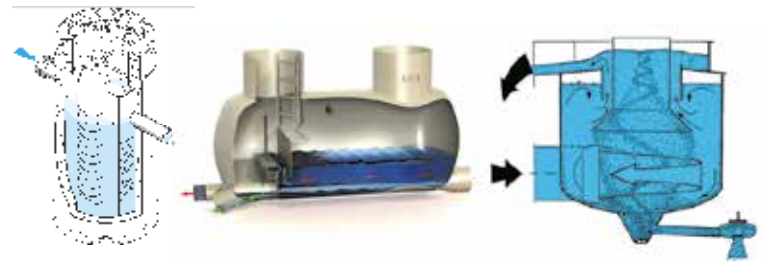
Nivåregulatorer

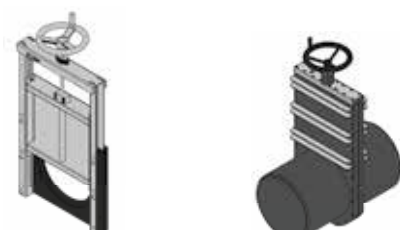
Tilbakeslagsventiler

Partikkelavskillere

Stengeventiler

Avløpsrenner

Miljø- og Fluidteknikk AS

Klimatilpasning av avløpsnett

mft.no

**NORDNORSK
RAPPORT**

NORD-NORGES NÆRINGS-
LIVSAVIS

Abonnér på
Nordnorsk Rapport!

KAMPANJE:

40 % rabatt på
helårsabonnement

~~1600,-~~ 960,-

Bestill på:
abo@nnrapport.no

Setter ned avgiftene i år

Innbyggerne i en rekke kommuner kan glede seg over lavere avgifter for vann og avløp i år.

Av – Jonas Ellingsen

Vi er vant til at alt blir dyrere. Desto mer gledelig er det da at avgiftene settes ned i en rekke kommuner i år, ifølge tall fra SSB.

I Nordland fylke setter 13 av 37 kommuner ned avgiftene i år, der Røst og Hadsel er kommunene med størst priskutt i fylket. Her reduseres de kommunale avgiftene med henholdsvis 6.415 og 6.239 kroner i år. Totalt må innbyggerne på Røst og i Hadsel ut med henholdsvis 12.624 og 11.753 kroner for vann, avløp, feiing og renovasjon. I Hattfjelldal kan innbyggerne glede seg over avgiftskutt på 5.278 kroner, som får totale avgifter for 2023 ned på 10.809 kroner.

Varierer fra år til år

Teknisk sjef i Røst, Tom Ragnar Pedersen sier at avgiftene for vann- og avløp vil variere noe fra år til år, og særlig i en liten kommune med få husstander å fordele kostadene på.

- Større investeringer og ekstraordinære hendelser drar opp prisene. På den annen side vil en ferdig avskrevet investering redusere beregningsgrunnlaget for avgiftene, som fordeles

BILLIGERE: Flere kommuner over hele landet setter ned avgiftene på vann og avløp og øvrige kommunale avgifter i 2023. Et kjærkomment tilskudd til husholdninger i en tid da alle priser øker. Foto: www.unsplash.com

på abonnentene etter selvkostprinsippet, sier Pedersen til Nordnorsk Rapport.

Han understreker at det er mange ulike VA-løsninger i bruk på Røst, og at reduksjonene vil gi ulik effekt for 300 abonnenter på øya.

Vil øke på sikt

- Både bedrifter og husholdninger merker belastningen fra prisveksten, så det er jo hyggelig å kunne gi en håndrekning i form av lavere avgifter. I årene som kommer må vi nok dessverre belage oss på flere nødvendige investeringer og økte VA-avgifter. Vi har en del gjort på området, spesielt på utskifting av vannledninger, og der er vi ikke alene blant landets kommuner, sier Tom Ragnar Pedersen.

Investeringsbehovet i kommunalt eide vann- og avløpsanlegg fram til 2040 er estimert til 332 milliarder kroner. Den største andelen av investeringsbehovet går til oppgradering og fornyelse av ledningsnett på vann og avløp. Beregninger viser at flere kommuner i Nord-Norge kan få et avgiftsnivå som er opptil tre ganger høyere enn i dag.

**Spesialister på
vibrasjoner og
strukturstøy**

Vibratec®
akustikprodukter

www.vibratec.no
+47 33 07 07 50
info@vibratec.no

VT-dBlock – Lyddempende justerbart tilfarergulv

Utfordringer innen V/A - ikke bare i Norge

I Norge er vann- og avløpssystemet en viktig del av den offentlige infrastrukturen som sikrer tilgang til rent vann og håndtering av avløpsvann. Dessverre står Norge, som mange andre land, overfor utfordringer knyttet til aldring og forfall av vann- og avløpsnettverket.

Av – Dag Danielsen

En av de største utfordringene i forbindelse med gammelt vann- og avløpsnett i Norge er aldring og forfall av infrastrukturen. Mange av vann- og avløpsledningene i Norge ble bygget for flere tiår siden, og de begynner å vise tegn på aldring og slitasje. Dette kan føre til lekkasjer, brudd og tap av vann- og avløpskapasitet.

En annen utfordring er mangel på vedlikehold av vann- og avløpsnettverket. Vedlikehold er avgjørende for å sikre at infrastrukturen fungerer effek-

tiv og pålitelig. Dessverre er det mange områder der vedlikehold har blitt forsømt på grunn av manglende ressurser eller prioritering av andre infrastrukturprosjekter. Dette kan føre til at infrastrukturen blir mer sårbar for feil og svikt.

Mange av de eldre vann- og avløpsledningene har nådd eller overskredet sin forventede levetid. Dette fører til behov for levetidsforlengelse eller utskifting av infrastrukturen. Levetidsforlengelse kan være en utfordrende oppgave, da det krever grundig vurdering av rørsystemets tilstand, repara-

sjoner og rehabiliteringstiltak for å forlenge infrastrukturens funksjonalitet.

Klimaendringer utgjør også en betydelig utfordring for vann- og avløpsinfrastrukturen i Norge. Økte mengder nedbør, mer intense regnskyl og stigende havnivå kan påvirke kapasiteten og stabiliteten til avløpssystemer. Dette kan føre til oversvømmelser, tilbakeslag og forurensning av vannkilder. Klimaendringene krever tilpassning av vann- og avløpsinfrastrukturen for å håndtere de økte utfordringene.

Begrensede økonomiske ressurser

Finansielle begrensninger er en betydelig utfordring knyttet til det gamle vann- og avløpsnett i Norge. Oppgradering og modernisering av infrastrukturen krever betydelige investeringer, og mange kommuner og myndigheter står overfor begrensede økonomiske ressurser.

Den økonomiske utfordringen er todelt. For det første er det behov for midler til å rehabilitere og erstatte den eksisterende infrastrukturen som er gammel og i dårlig stand. Dette inkluderer kostnadene ved å kartlegge tilstanden til nettverket, gjennomføre nødvendige reparasjoner og erstatte gamle ledninger og rør.

For det andre krever det moderne og bærekraftige infrastrukturløsninger som kan håndtere fremtidige behov og utfordringer. Dette kan inkludere implementering av ny teknologi, som smarte nettverk og overvåkningssystemer, som kan optimalisere drift og vedlikehold av vann- og avløpsnett.

For å møte disse økonomiske utfordringene, er det nødvendig med en kombinasjon av offentlige investeringer, samarbeid mellom offentlig og privat sektor, og kreative finansieringsløsninger. Dette kan omfatte bruk av tilskudd og lån fra statlige og regionale myndigheter til kommunene, partnerskap med private selskaper for å vedlikeholde og drive infrastrukturen, og eventuelt bruk av finansieringsmodeller som offentlig-privat samarbeid eller kontraktstildelingsmetoder. Å sikre tilstrekkelig finansiering er avgjørende for å sikre at det gamle vann- og avløpsnett blir modernisert og tilpasses de fremtidige behovene.

► **Klimaendringer utgjør en betydelig utfordring for vann- og avløpsinfrastrukturen i Norge.**

Verdens nordligste folkehøgskole endelig samlet

Slik tar nye Svalbard folkehøgskole seg ut i polarmørket. Foto: Martin Nerhus Øen, Hæhre Arctic

Svalbard folkehøgskole har fått et moderne og miljøvennlig nybygg.

Av – Edd Meby

– Vi bodde i tre gamle gruvebrakker og spiste middag og hadde morgensamling en kilometer unna. Nå har vi alt samlet på ett sted, så det er en ny verden, kunne elev ved folkehøgskolen, Rebecca Skogholt Hansen, fornøyd konstatere da nybygget ble åpnet av statsminister Jonas Gahr Støre 3. mars.

Verdens nordligste folkehøgskole har holdt til i midlertidige lokaler siden oppstarten i 2019. Svalbard folkehøgskole eies av Norges KFUK-KFUM sammen med Longyearbyen lokalstyre. Med ny campus ferdigstilt, er det nå 125 skoleplasser på Sjøskrenten i Longyearbyen. Skolen har inngått en langsiktig leieavtale med Store Norske, som bygger, eier og

drifter folkehøgskolens nye campus og har fått et moderne, bærekraftig og spennende bygg med en sterk miljøprofil.

Kuttet 20 prosent

Martin Nerhus Øen i Hæhre Arctic AS, som har hatt byggeoppdraget som totalentreprise, er fornøyd med sluttresultatet.

- Brukerne og oppdragsgiver er fornøyd, og da er vi fornøyd. Gjennom samspillmodellen kuttet vi kostnader med 20 prosent, men vi har likevel fått et skikkelig bygg der fem bygningskropper er sammenføyd til ett, sier han til Nordnorsk Rapport.

- Hvordan vil du beskrive bygget?

- Link Arkitektur har gjort en god jobb med å legge det naturlig inn i terrenget, der takvinklene samsvarer med fjellene rundt. Innvendig er det mye synlig massivtre, 15 cm tykke kryssfinérplater og gir et fint inntrykk av levende treverk.

- Her det vært utfordringer knyttet til sammenbygging av ny og gammel bygningsmasse?

- Nei, grensesnittet der er så lite at det ikke har vært et problem, sier Nerhus Øen, som skryter av samarbeidet med Store Norske.

- De er en profesjonell kunde å forholde seg til, og har hatt en erfaren og dyktig prosjektleder.

Raskt og miljøvennlig

I den nye delen av campus er det benyttet massivtre i bærekonstruksjonen. Massivtre er krysslimt treverk, som gir ekstra stor stivhet og bæreevne. Det er raskt å montere, det binder CO2 og er et mer miljøvennlig alternativ enn for eksempel stål og betong. Seniorrådgiver for biobasert næringsliv i Innovasjon Norge, Krister Moen, bekrefter fordelene med tre som bygningsmateriale.

- Med tre kan man halvere klimagass-

utslippene og bygge på halvparten av tiden, sammenlignet med stål- og betongbygg. Når man legger til faktorer som støy og støv, er det helt klart store helse- og klimaeffekter ved bruk av tre i bygg.

Også Hæhre er fornøyd:

- Vår samarbeidspartner Woodcon AS er superproffe på massivtre og har gjort en veldig god jobb også denne gang. Modulene er produsert i Østerrike, deretter transportert på jernbane til Narvik, og derfra videre på 12 vogntog til Tromsø - før siste etappe med båt fra Tromsø til Svalbard. Her er så byggesettet montert med fals og utsparinger så nøyaktig utført at vi nesten ikke har trengt å gjøre en eneste tilpassing på byggeplassen, forteller Martin Nerhus Øen.

Nytt og gammelt

Campusen er bygd ved et eksisterende internatbygg som Store Norske nylig har kjøpt fra Norges arktiske student-samskipnad. Campusen består i dag av

Vi har stått for

- Kraning i starten på prosjektet
- Opprydding inne i samband med ferdigstilling av prosjekt

Spitsbergen Maskin
TLf.: 917 98 298
E-post: kai@spitsbergenmaskin.no
www.spitsbergenmaskin.no

WOODCON

Vi har prosjektert, levert og montert bærekonstruksjon i massivtre og limtre.

www.woodcon.no

Kontakt:
Magnus Holm Andersen
på tlf. 959 90 504

Et av massivtrelementene heises på plass. Foto: Martin Nerhus Øen, Hæhre Arctic

et opprinnelig studentboligbygg som ble påbygd med arealer til undervisning, kantine, administrasjon og auditorium. Bygget er tegnet av Link Arkitektur og ligger rett ved vannkanten, med panoramautsikt til flere kanter. I lokalet er det høyt under taket, luftig, trefarget og stilrent. I begynnelsen av mars sto hele det nye skoleområdet ferdig innflyttet og er allerede tatt i bruk. Etter at Svalbard

folkehøgskole overtok nøklene til campusen, ble internatet først tatt i bruk, og så har det vært en periode med innflytting i skoledelen av bygget.

– Dette er virkelig et løft for Svalbard folkehøgskole. Vi har jobbet for dette veldig lenge og er glade for at bygget endelig står ferdig. For oss er dette en ny verden. Her kan elevene endelig sove, spise, lære og slappe av på

samme sted, sier rektor Espen Klungseth Rotevatn.

Gjenbruk og miljø

Hæhre Arctic AS fikk i 2021 oppgaven med å bygge det nye folkehøgskolebygget og bearbeidet prosjektet gjennom spill med brukerne, byggherren og en rådgivergruppe. På grunn av den tøffe vinteren og den utfordrende logistikken må prosjektene på Svalbard

Fakta: Svalbard Folkehøgskole

Sted: Svalbard
Prosjekt: Svalbard folkehøgskole
Oppdragsgiver: Campus Svalbard AS - STORE NORSKE
Arkitekt: LINK Arkitektur
Kontraksverdi: 115,5 millioner
Kontraktsignering: 11.10.2021
Byggestart: Februar 2022
Overlevering: Mars 2023

STORE NORSKE

1903:

Kulldriften i Longyearbyen startet i 1903 av Trondhjem-Spitsbergen Kulkompani.

1906:

Selskapet ble kjøpt opp i 1906 av det amerikanske selskapet Arctic Coal Company, ledet av John Munro Longyear.

1916:

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS ble stiftet i november 1916 og overtok kullgruvedriften i Longyearbyen etter Arctic Coal Company.

2021:

Longyearbyen lokalstyre sier opp avtalen med Store Norske om å kjøpe kull fra Gruve 7, fra september 2023. Det betyr at Norges siste kullgruve på Svalbard legges ned.

2022:

Den endrede verdenssituasjonen har ført til økt etterspørsel og økte priser på kull. Store Norske forlenger derfor driften av Gruve 7 til sommeren 2025, og skal eksportere kull til industriproduksjon.

HÆHRE ENTREPRENØR

En av landets største anleggsentreprenører med nærmere 50 års bransjeerfaring.

Siden etableringen i 1974 har Hæhre vært med å bygge flere av de største infrastrukturprosjektene i Norge.

Selskapet har over 900 medarbeidere.

Hæhre Entreprenør er en del av konsernet Infra Group.

planlegges ekstra grundig, og arbeidet på byggeplassen startet i februar 2022.

Prosjektet ble gjennomført på 13 måneder, innenfor tidsrammen og budsjettet på 200 millioner kroner.

- Vi har gjort mange spennende grep i byggingen av den nye folkehøgskolen, med massivtre og passivhuskomponenter, og blant annet installert solcelle-

park på taket. Prosjektet inneholder også elementer av gjenbruk, der vi har tatt i bruk både storkjøkken og materialer til innredning av rommene fra det nedlagte gruvesamfunnet Svea, forteller Rune Uhrenholdt Jacobsen, prosjektleder i Store Norske.

Fra kull til eiendom

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS er nå i en omstilling bort fra kullgruvedrift, og

MELBY

Vi har levert trapper og gallerigelender til Svalbard Folkehøgskole

Vi takker for oppdraget og gratulerer byggherre Store Norske med flott folkehøgskole
 Telefon: 712 99 920 - post@melby.no - Ellinggardsvegen 7, 6490 Eide - www.melby.no

STOLT LEVERANDØR AV KJØKKEN TIL SVALBARD FOLKEHØGSKOLE

Tromsø
 Solstrandvegen 25
 9020 Tromsdalen
 Telefon: 776 39 000
 post@nova-group.no

Bygget begynner å ta form. Foto: Martin Nerhus Øen, Hæhre Arctic

utvikler selskapet til også å være utbygger og eiendomsforvalter på Svalbard.

I 2021 kjøpte Store Norske både hotellene og øvrig eiendomsportefølje av Hurtigruten Svalbard, og eiendom er blitt et satsingsområde. Boliger i Longyearbyen har en avgjørende funksjon for både aktører og folk i samfunnet og

Store Norske eier nå rundt 40 prosent av boligene i Longyearbyen i tillegg til en betydelig næringseiendoms-portefølje.

– De neste årene forsvinner mange industriarbeidsplasser på Svalbard, så det haster med omstilling og utvikling av næringslivet i Longyearbyen. Vi bidrar gjennom økt satsing på logistikk, fornybar energi og

tilpasning av bygningsmassen til det grønne skiftet som kommer. Vi har vært et arktisk energiselskap i over hundre år, og har som ambisjon å videreføre denne rollen gjennom å bidra aktivt i omstillingen av dagens fossile energisystemer på Svalbard og i Arktis, sier Jan Morten Ertsaas, administrerende direktør i Store Norske til selskapets nettside.

Godt samarbeid

Hæhre Arctic AS har et godt samarbeid med Store Norske og har de senere år gjort opprydding etter gruveaktivitet på Lunckefjell, Skollfjell og veien over Marthabreen, og tilbakeføring av naturen i området. 700 000 kubikk stein- og ismasser ble flyttet, 200 tonn med stålkonstruksjoner revet og flere bygg demontert og uttransportert.

For Statsbygg har selskapet gjort utbedring av verdens største sikkerhetslager for frø, med ny adkomsttunnel i betong, et servicebygg for å flytte nødstrøms- og kjøleaggregater og annet elektrisk utstyr som avgir varme ut av tunnelen, samt nødvendige sikrings- og styringssystemer. Tiltakene er et ledd i en langsiktig plan for å trygge frøhvelvet til å kunne tåle et våtere og varmere klima i fremtiden.

Historisk skole

Svalbard folkehøgskole har linjer som naturfoto, ledertrening, ekspedisjon og hundekjøring, og statsminister Jonas Gahr Støre understreket verdien av å ha en slik skole da han fikk æren av å klippe snora på det flotte nybygget.

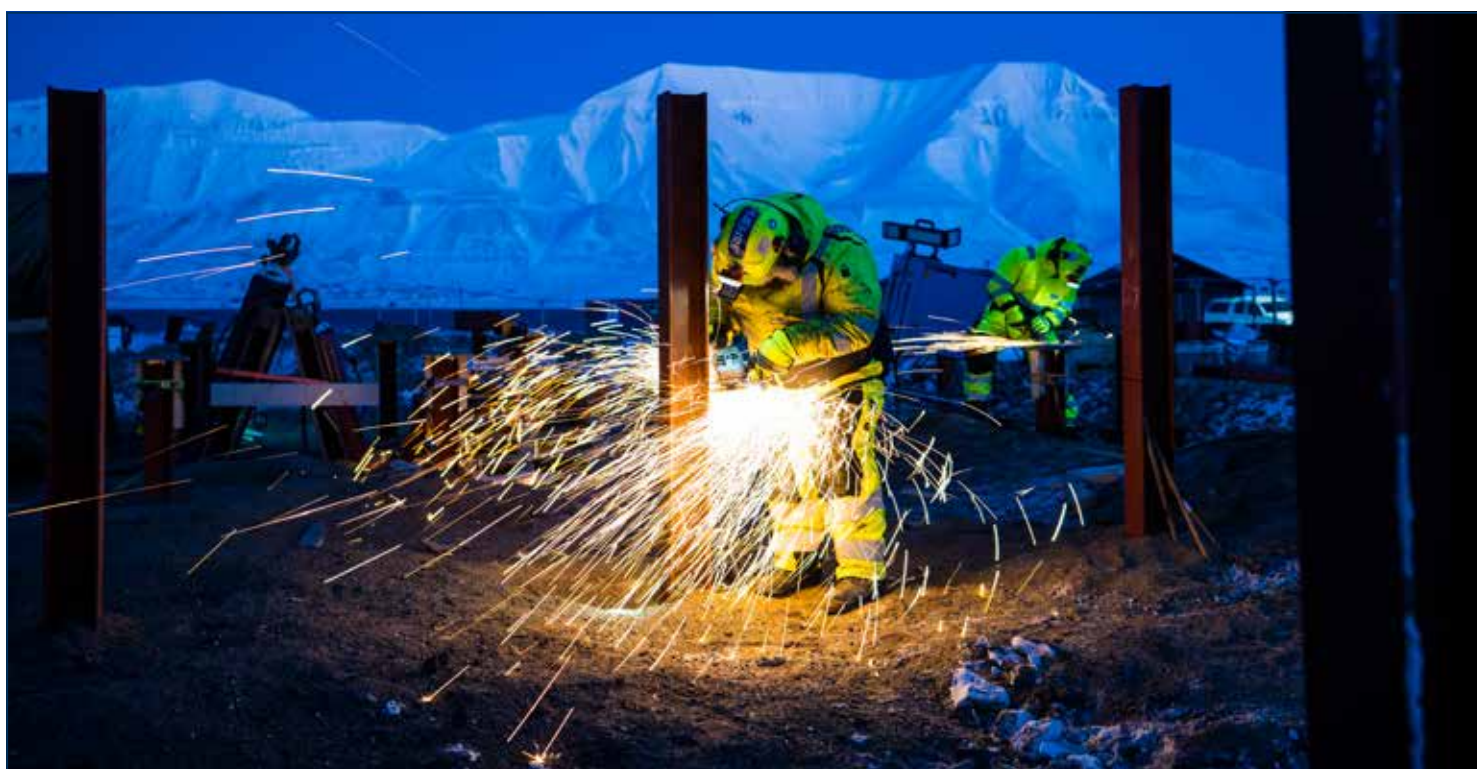
– Det at det nå har kommet en folkehøgskole på Svalbard er fint i seg selv, men også litt historisk. En folkehøgskole aller lengst nord i Norge er på sin plass. Folkehøgskole er en lang tradisjon og er en viktig verdi i samfunnet vårt. Skoleslaget er et godt tilbud mange ungdommer har og har hatt glede av, sa statsministeren.

– De har sørget for et moderne, bærekraftig og spennende bygg med en sterk miljøprofil, skriver Store Norske.

Over: Elegant innvendig trapp. Foto: Martin Nerhus Øen, Hæhre Arctic

Under: Slik ser undervisningsrommene på folkehøgskolen ut. Foto: Martin Nerhus Øen, Hæhre Arctic

Hæhre Arctic gjennomfører komplekse prosjekter i hele spekteret fra grove anleggsoppdrag til pene bygg på tøffe og utilgjengelige plasser i polare strøk.

Vi bygger fremtiden

Vedum vil ha Tromsø-kontoret opp og gå i 2024

Finansministeren krever tempo i etableringen av statlig kapitalforvaltning i Tromsø.

Av – Edd Meby

Høsten 2022 oppnevnte Finansdepartementet en arbeidsgruppe som skulle utrede etableringen av en ny enhet i Tromsø. I rapporten, som ble levert før jul, var anbefalingen at kontoret i Tromsø kunne investere i unoterte markeder og at enheten etableres under Nærings- og fiskeridepartementet. Arbeidsgruppen anbefalte også at investeringene ikke legges i Statens

pensjonsfond. Arbeidsgruppen vurderte i stedet et alternativ der forvaltningen legges til Folketrygdfondet. I så fall bør investeringene tilpasses Folketrygdfondets kompetanse i noterte verdipapirer eller verdipapirer som ligger tett opp til noterte.

Rask fremdrift

Nå vil Finansdepartementet vurdere Folketrygdfondet som forvalter, og sendte nylig ut et brev til Folketrygdfondet hvor det bes om at både unoterte og noterte markeder utredes. Hvordan eventuell overlapp med Statens pensjonsfond kan håndteres skal inngå i vurderingen, og det tas sikte på at overlapp med forvaltningsmiljøene under

Nærings- og fiskeridepartementet unngås.

– Nå har vi kommet et steg videre i en historisk styrking av kapitalforvaltningsmiljøet i Tromsø. Det er viktig for regjeringen med rask fremdrift, og min ambisjon er å starte opp kontoret i løpet av 2024, sier finansminister Trygve Slagsvold Vedum.

Satsing i nord

Det var i meldingen Statens pensjonsfond 2022 at regjeringen prioriterte å opprette en ny enhet for statlig kapitalforvaltning i Tromsø. Ambisjonen er å styrke statens tilstedeværelse og bygge et nytt kapitalforvaltningsmiljø i nord, og Vedum har ambisjoner:

Det er viktig for regjeringen med rask fremdrift, og min ambisjon er å starte opp kontoret i løpet av 2024, sier finansminister Trygve Slagsvold Vedum. Foto: NTB Kommunikasjon / Statsministerens kontor

– Dette er en del av regjeringens prioriterte satsing på Nord-Norge og arbeidet med å skape aktivitet i hele Norge. Et nytt kapitalforvaltningsmiljø i Tromsø vil legge til rette for viktige nye arbeidsplasser i Nord-

Norge og i Tromsø, og vil kunne skape ytterligere ringvirkninger som bidrar til videre vekst og næringsutvikling i hele regionen.

ZARGES
Proff. Som deg.

Kan bestilles hos
din lokale forhandler

Stiger, bukker og
aluminiumskasser

Viktig ny tunnel for fastboende og turisme

I mai åpner den etterlengtede Skarvberg-tunnelen som sikrer stabil og sikker vei til Honningsvåg og Nordkapp.

Av – Edd Meby

Skarvberg-tunnelen ligger mellom Olderfjord og Honningsvåg. Prosjektet på E69 omfatter totalt en strekning på 6800 meter, der den nye Skarvberg-tunnelen er på 3470 meter og er et prioritert prosjekt i Nasjonal transportplan for perioden 2018 -2029. Sluttkostnaden for prosjektet ser ut til å bli om lag 1420 mill. kr. (2021-kroner), drøyt 500 millioner kroner mer enn opprinnelig forutsatt.

Rasutsatt

Tunnelen skal sikre trygg trafikk forbi et svært rasutsatt område og gir dermed stabil helårs vegforbindelse til Honningsvåg og turistmagneten Nordkapp. Den gamle tunnelen som ble åpnet i 1969 har vært veldig smal, og har ikke oppfylt mange av de krav som senere er kommet til denne type tunneler. Veien har vært dårlig og strekningen har i tillegg vært svært rasfarlig. På vinteren har veien ofte vært stengt, eller hatt nedsatt hastighet. Skarvberg-tunnelen er eneste vei inn eller ut for de som skal til Honningsvåg, og når denne delen av E69 er stengt, så er Honningsvåg i praksis isolert. Da er det ekstra langt med 14 mil

Ekstremt dårlig fjell forsinket arbeidet i Skarvberg-tunnelen med 12 måneder. Foto: Statens Vegvesen

til flyplassen i Alta, og ordfører i Nordkapp kommune, Trudy Engen er selvsagt fornøyd med prosjektet:

- Den nye tunnelen gjør at alle kjørende nå får en tryggere ferd ved at veien ikke lenger går forbi et svært rasutsatt område. Veien nord om gammeltunnelen er både smal og har skarpe kurver, noe som gjør strekket uoversiktlig og krevende, i tillegg til rasfaren. Skarvberg-tunnelen selv er vel gått ut på dato for mange år siden.

I Nordkapp gleder vi oss stort til å kjøre i ny tunnel og til forbedret sikkerhet på E69, sier hun til Nordnorsk Rapport.

Ekstremt vær

Skanska har vært totalentreprenør i prosjektet, og har ikke hatt en enkel jobb. De ekstreme værforholdene med mye vind og snø har nemlig satt sitt preg på anleggsarbeidet. I perioder er det jobbet fra begge sider i den nye tunnelen, mens veien fra den ene til den andre siden

har vært stengt. Det har i perioder ikke vært mulig å komme seg fra sørsiden til boreriggen på den andre siden. Vindkast opp til 56 m/s har medført at opptil flere vogntog, lastebiler og busser har veltet underveis i prosjektet, noe som også har medført tap av utstyr for millioner av kroner. Den første salven gikk 29. april 2019 og arbeidet i tunnelen har foregått døgnet rundt.

Tunneldriverne har jobbet i to skift fra

Vi har levert betongvarer som kummer og rør til vei, vann og avløp til E69 Skarvberg-tunnelen.

H B HOLMEN BETONG AS
EN STERK SAMARBEIDSPARTNER

Telefon 77 83 55 00 - www.holmenbetong.no

Arbeid med 3,5 kilometer veg i dagen utenfor tunnelen.
Foto: Skanska AS

SIRDAL VEIBETONG SVB VEISIKRING

SVB har levert rekkverk i stål og betong på Skarvberg-prosjektet.

SVB Gruppen AS ||| Tonstadveien 12 ||| 4440 Tonstad ||| terje.moen@svb.no ||| 959 16 117 ||| svb.no

Tidløs kvalitet fra Nord

JARO AS
BETONGSYSTEMER

Jaro AS
Humleveien 14
9514 Alta
Tlf. 78 44 92 00
post@jaro.no
www.jaro.no

kl 06.00 om morgenen til kl 02.00 på natten. Underveis var det på det meste 90 personer i daglig arbeid på Skarvberg-tunnelen. 4. mai 2021 var det gjennomslag, jubel og begeistring for alle som jobbet med å bygge den nye tunnelen.

For å sikre de ansatte under arbeidet inne i tunnelen ble det estimert bruk av 6.000 såkalte speilingsbolter, lange og tykke armeringsjern som bores inn og støpes fast i fjellet over neste salve før det skytes. Når salva går av, står boltene igjen og danner et armert tak i himlingen. Det skal hindre at stein detter ned på dem som jobber på og rundt boreriggen. I Skarvberg-tunnelen måtte det brukes 20.000 slike bolter.

Dårlig fjell

Selv om været har gitt anleggsarbeiderne store utfordringer har det største problemet vært kvaliteten på fjellet. Årsaken til overskridelsen på 500 millioner er store utfordringer med dårlig og arbeidskrevende fjell. Entreprenøren var riktignok forberedt på dårlig fjell, men ikke i det omfanget som ble avdekket underveis. De problemene som dukket opp førte til at byggeperioden ikke ble ett år, men to. Dermed ble det ingenting av den planlagte åpningen seinhøsten 2021. Dårlig fjellkvalitet har også medført mye mer omfattende sikringsarbeid, eksempelvis med hele 805 sikringsbuer og 500 prosent mer injeksjonsmiddel enn forventet, opplyser Skanska til magasinet Samferdsel & Infrastruktur.

Stein Johnny Johansen (tv) og Edgar Olsen fra Statens Vegvesen har levert en tunnel som lokalbefolkningen vil sette pris på. Foto: Statens Vegvesen

E69 gjennom dette området er rasfarlig og veien har ofte vært stengt. Foto: Kari Karstensen/ Statens Vegvesen

Topp moderne

- Vi har de senere år bygd ni tunneler vest for Alta, men har ikke møtt så dårlig fjellkvalitet tidligere. Det gjør at alt arbeid har tatt lenger tid enn forventet, men vi er veldig fornøyd med sluttresultatet. Befolkningen i området får en topp moderne tunnel, og jeg skjønner godt at de er utålmodige etter å ta den i bruk, sier prosjektleder i Statens Vegvesen, Edgar Olsen til Nordnorsk Rapport.

Trafikantene må nok smøre seg med tålmodighet frem til rundt 22. mai før det blir offisiell åpning og mulighet til å se hva man kan få for 1,4 milliarder kroner. Testperioden er avsluttet og nylig gikk søknad om brukstillatelse inn til vegvesenets avdeling for myndighet og regelverk. Frem til åpningen holdes det blant annet øvelser for brannvesen og nødteater, samt opplæring for driftspersonell.

Den nye veien

Den nye veien blir en helt annen og bedre opplevelse både for fastboende, næringsdrivende og de rundt 200.000 turistene som hvert år kommer for å besøke Nordkapp. Dette er en moderne tunnel med brannvernventilasjon, med standard sikkerhetsutrustning. Det er nødtelefoner gjennom tunnelen, og slukkevannskummer på hver side.

Skarvberg-tunnelen bygges med fysisk skille mellom bilister og

myke trafikanter, for å sikre at alle kan ferdes trygt i tunnelen. Den populære rasteplassen innerst i Skarvbergvika blir også rustet opp og vil være åpen, både sommer og vinter. Der legges det også til rette for at campingbiler skal kunne parkere, i tillegg til biler og busser. Når den nye veien åpner, vil den gamle tunnelen og den gamle veien langs Porsangerfjorden bli stengt. Det blir imidlertid en sti der, for de som vil gå seg en tur.

Den gamle tunnelen skal stenges, saneres og deler skal gjenbrukes. Når Statens vegvesen åpner nyveien vil alt som kan være miljøskadelig bli fjernet. Tekniske rom, som inneholder gamle trafoer med tilhørende olje, vil bli tømt. Lysarmatur og skilt tas ned, og armeringen fjernes. Betongen som gjenstår inngår som godkjent fyllmasse, og benyttes sammen med løsmasser for å stenge tunnelen. Og i mai er altså nye Skarvberg-tunnelen klar for vanlig trafikk.

► *Selv om været har gitt store utfordringer, har det største problemet vært kvaliteten på fjellet.*

Fakta: Skarvberg-tunnelen

Vei: E69
Fase: Byggefase
Kommuner: Porsanger
Fylker: Troms og Finnmark
Lengde: 3540 meter
Omfang, med veg i dagen: 6800 meter

Finansiering: Stat
Nasjonal transportplan: Omtalt i NTP 2018 - 2029
Totalkostnad: 1420 millioner kroner
Oppstart: 2019
Åpnes: Mai 2023

Rasteplass, Skarvbergvika. Illustrasjon: Statens Vegvesen

E69 Skarvberg-tunnelen. Illustrasjon: Statens Vegvesen

SKANSKA

Vi er totalentreprenør for rassikringsprosjektet E69 Skarvberg-tunnelen. Dette for 3,5 kilometer med ny veg på begge sider av den 3,5 km. lange tunnelen.

Vi gratulerer Statens vegvesen med vel gjennomført prosjekt og samarbeid.

Anleggsområdet utenfor tunnelåpningen. Begge foto: Statens Vegvesen

Fornærmet samisk helligdom?

Da anlegget på Skarvberg tunnelen startet i 2019 måtte en diger stein inne i Skarvbergvika knuses og fjernes fordi den lå midt i traseen til den nye vegen.

Men, dette var «han», en av tre samiske offersteiner i området, skriver Statens vegvesen. Også omtalt som «far» i vika. I årtusener har «han far» stått der og sett forelsket over til «ho mor», en offerstein på den andre siden av vika. Å flytte på en sieidi (hellig stein) kan være ille nok, men å ødelegge den, det kan straffe seg. Særlig når «sjefen sjøl» står oppå fjellet og ser alt. Sjefen er en spiss fjellformasjon formet som en mann med kappe.

- Jeg advarte dem mot dette, forteller lederen for reinbeitedistriktet i området, Mikkel Sara.

Hans familie har drevet med rein her under det hellige fjellet i generasjoner. For ham er nærheten

til og samspillet med naturen viktig. Og han har sin tro.

- Du vet, skader man en sieidi, kan gudene eller andre med magiske krefter bli sinte og sende en vond Stallo (red. anm. et troll i samisk mytologi). Stalloen gjør livet surt for dem som har krenket helligdommen. Jeg ser ikke bort i fra at det kan ha skjedd her, sier han.

Siden «han far» ble tatt av dage opplevde anlegget mange uhell og mye trøbbel. Det oppstod plutselig brann i verkstedteltet. Store verdier gikk tapt. Hverken politiet eller forsikrings-selskapets etterforskere fant brannårsaken. Et par uker etterpå gikk det et snøskred ved tunnelåpningen i Skarvbergvika som ødela utstyr. Det begynte å gå rykter om at noen hadde kastet en samisk forbannelse over prosjektet, at det var gannet. Blant annet måtte anleggssjefen to ganger sende alle hjem i flere uker etter mistanke om Covid-19-smitte hos de ansatte.

Vi tilbyr følgende tjenester:

- Kranarbeid
- Elementmontering
- Betongarbeider
- Armering og forskaling
- Betongrehabilitering
- Tømmerarbeid

Tlf. 95 90 94 77 Aspelia 9 • 9517 Alta • www.ftbas.no

Tunneldriverne har jobbet i to skift fra kl 06.00 om morgenen til kl 02.00 på natten. Foto: Skanska AS

ARNE PETTERSEN AS

SKARVBERGTUNNELN

Vi utfører alle typer oppdrag innen avfallshåndtering i nærområdet, inkludert industritjenester, og har et bredt spekter kjøretøy og oppsamlingsenheter for ethvert behov.

Vi har avfallscontainere fra 660L - 44m3. Avfallet som samles inn sorteres før det transporteres videre til miljøriktig sluttbehandling.

- Containerutleie
- Tankrengjøring
- Avfallsbehandling
- Sugebiltjenester
- Tømming av septikk
- ADR Transport

Tlf.: 95 30 35 35 • logistikk@sjogren.no
Svartfjellvegen 3 • 9602 HAMMERFEST

VI UTFØRER:

- Sjaktboring for forskjellige formål
- Styrkt boring i fjell og løsmasser
- Boring for kabel- og VA-anlegg
- Kjerneboring for geologiske undersøkelser
- TBM
- Konsulent tjenester

- Fundamentering
- Fjellsikring

www.entreprenorservice.no

Bølerveien 61, 2020 Skedsmokorset • Tlf 67 17 30 00 • firmapost@entreprenorservice.no

Fire kjemper om kontrakt på Rv 94

Staten skal investere 1,9 milliarder kroner på å bedre riksvei og bypakke til Hammerfest.

Av – Edd Meby

Riksvei 94 er den eneste innfartsvegen til Hammerfest og en sentral del av kommunikasjonsstilbudet i Hammerfest og Kvalsund. Store investeringer og ilandføring av gass og LNG-anlegget på Melkøya har gitt byen både vekst og voksesmerter, og samtidig forventes det store investeringer i årene som kommer.

Sykehuset betjener store deler av befolkningen i Vest-Finnmark, og Hammerfest er et regionalt trafikknutepunkt. Et ikke uventet resultat av veksten er økende trafikkproblemer, spesielt på grunn av mye tungtrafikk.

Rasfare og dårlig miljø

Rv 94 inn til Hammerfest preges av et fjellterreng med sjøen på ene siden og bratte fjellsider på andre siden, noe som gir begrensede arealer for både nye vegtraséer og annen bygging. Det er bebyggelse på begge sider av vegen, og det er nedsatt fartsgrense med 50 og 60 km/t på mesteparten av strekningen - og et komplisert trafikkbilde:

- Støy og støv fra trafikken, både i sentrum og i boligområdene
- Nedsatt trafiksikkerhet, med avkjørsler og myke trafikanter langs riksvegen
- For lite parkeringsplasser i sentrum bidrar til økt trafikk
- Rasfare mellom Saragammen og Rypefjord
- Dårlig utrykningsberedskap, da riksvegen er eneste forbindelse mellom de forskjellige bydelene

Umoderne veistrekning

I nasjonal transportplan (NTP) 2022-2033 er prosjektet på Rv 94 omtalt slik:

«Utbedringsstrekninger Mollstrand-Grøtnes og Akkarfjord-Jansvannet). Eksisterende Rv 94 mangler gul midtlinje, har bratte stigninger, skarpe svinger, er ofte stengt og har tre skredpunkter. Utbedringene vil bedre framkommeligheten og sikre mot skred. Ved at veistrekninger med drivsnøproblemer utbedres, vil det være lettere å holde veien åpen vinterstid. Atkomst til dypvannskai og industriområder forbedres».

Bypakke Hammerfest er også inne i Nasjonal transportplan. Frem til 2029 er det satt av 1050 millioner kroner. Planen innebærer blant annet at riksveg 94 skal legges om inne i byen.

Oppstart i sommer

Strekningen Mollstrand-Grøtnes er imidlertid første etappe i dette store prosjektet:

Lengde: 4500 meter
Totalkostnad: 300 mill. kroner
Oppstart: Mai 2023
Antatt åpnet: Sommer 2025

Neste etappe er strekningen Saragammen-Rypefjord:
Lengde: 2500 meter
Totalkostnad: 690 mill. kroner
Oppstart: Sommer 2024
Antatt åpnet: Sommer 2026

Fra åtte til fire

Da fristen gikk ut i januar 2023 hadde åtte entreprenører søkt om å bli godkjent for deltakelse i anbudskonkurransen på Mollstrand-Grøtnes.

Agder: Bertelsen & Garpestad AS
Finnmark: Anlegg Nord AS og AS Oscar Sundquist
Innlandet: Anlegg Øst Entreprenør AS og Lesja Bulldozerlag AS
Oslo: PEAB Anlegg AS
Telemark: Morgedal Entreprenør AS
Trøndelag: Tore Løkke AS.

Statens vegvesen avgjorde deretter at man ønsker å gå videre med fire entreprenører i anbudskonkurransen. De fire best kvalifiserte søkerne var Anlegg Øst Entreprenør AS, Bertelsen & Garpestad AS, Morgedal Entreprenør AS og PEAB Anlegg AS.

Det tas sikte på å tildele kontrakt i juni 2023 med byggestart kort tid etterpå. Utbedret veg skal stå ferdig oktober 2025.

Riksvei 94 er den eneste innfartsvegen til Hammerfest og en sentral del av kommunikasjonsstilbudet i Hammerfest og Kvalsund. Foto: Knut Haarvik, Statens vegvesen

SPUNT OG PEL PÅ SJØ OG LAND I HELE NORGE

Borede peler

Forankring

Rammede peler

Spunting

Finn ut mer på www.fas.no

Energieffektive og miljøvennlige bygg

I dagens samfunn er det stort fokus på å redusere klimaendringene og å bevare planeten. I Norge, som i mange andre land, er byggebransjen en av de største kildene til klimagassutslipp. Dette har ført til økt fokus på å bygge mer energieffektive og miljøvennlige bygg som kan redusere klimagassutslippene og samtidig gi et sunnere og mer bærekraftig miljø.

FORBILDEPROSJEKT: En av regjeringens største satsninger på grønne bygg er programmet FutureBuilt, som har som mål å utvikle bygg som skal være et eksempel for andre utbyggere i Norge. Munch-muséet er et av 100 forbildeprosjekter. Målet for programmet inkluderer både byområder og enkeltbygg som oppfyller FNs bærekraftsmål og Parismålene, og alltid kutter klimagassutslipp med minst 50 prosent i forhold til vanlig praksis. Foto: Unsplash / Franz Wender

Av – Dag Danielsen

I denne artikkelen skal vi se nærmere på utvikling av energieffektive og miljøvennlige bygg i Norge.

Hva er energieffektive og miljøvennlige bygg?

Energieffektive og miljøvennlige bygg og boliger er konstruert for å minimere energibruk og redusere miljøpåvirkningen.

Dette inkluderer alt fra design og byggematerialer til teknologi og utstyr som brukes i bygningen. Disse boligene er designet for å gi et optimalt innneklima, samt å redusere klimagassutslippene og andre miljøpåvirkninger.

Økende interesse i Norge

I Norge har det vært en økende interesse for energieffektive og miljøvennlige bygg, og det er flere initiativer som har blitt

satt i gang for å fremme bygging av slike bygninger. En av de viktigste driverne bak denne utviklingen er regjeringens satsing på bærekraftige bygg og boliger.

En av de største satsingene er FutureBuilt, et program som har som mål å utvikle bærekraftige bygg som skal være et eksempel for andre utbyggere i Norge. Prosjektet innebærer utvikling

av bygg som er bærekraftige, energieffektive og som bruker innovative teknologiske løsninger.

En annen viktig satsing er utviklingen av passivhus og nullutslippsboliger. Passivhus er en byggemetode som har som mål å minimere energibruken i bygningen ved hjelp av godt isolerte vegger, vinduer og tak, samt andre teknologiske løsninger som solcellepaneler og varmepumper.

Nullutslippsboliger er en annen type bolig som har som mål å minimere energibruken og redusere klimagassutslippene til null ved hjelp av avansert teknologi og bærekraftige byggematerialer.

Fordeler

Energieffektive og miljøvennlige bygg gir en rekke fordeler for næringsbyggeiere, boligeiere og ikke minst samfunnet som helhet. For eiere av bygget kan det føre til lavere energikostnader og bedre innneklima. Det kan også føre til høyere verdi på bygningen på lang sikt. For samfunnet kan det føre til lavere klimagassutslipp og en mer bærekraftig utvikling. Tekno-

logiske løsninger spiller en viktig rolle i utviklingen av slike bygg.

Solcellepaneler

Solcellepaneler er en av de mest populære teknologiene for å produsere ren energi til boliger. Solcellepaneler kan installeres på taket eller på veggene og kan generere strøm som kan brukes til å drive apparater i boligen eller til å varme opp vann. Solcellepaneler kan være spesielt effektive i Norge på grunn av den lange sommerdagen og de lyse sommernetene. Selv om solcellepaneler er dyre å installere, kan de være en god investering på lang sikt, da de kan redusere energikostnadene og bidra til å redusere klimapåvirkningen.

Varmepumper – reduserer energiforbruket med opptil 50 %

Varmepumper er også en populær teknologi som kan brukes til å varme opp bygg og redusere energibruken. Varmepumper bruker luft, vann eller jordvarme til å produsere varme, og de kan brukes til å varme opp bygninger både om vinteren og om sommeren. Varmepumper er energieffektive og kan redusere energiforbruket med opptil 50 %

Underveis siden 1961 Infrastruktur skapt for å vare

Lett å installere
Kvalitet
Evigvarende

Norskprodusert veikulvert
Bru ferdig på 6 timer

Haplast AS har produsert høykvalitets vann og avløpskummer, trykkrør, overvannsrør og store tanker i Norge siden 1961. Vi produserer også PE veirør i opptil 3,0 m innvendig diameter. Rørene har muffe, tetting og spissende, som gjør monteringen enkel og sikrer en varig tett skjot. Et sikkert valg når infrastruktur skal bygges for fremtiden.

HAPLAST
Rørprodusent siden 1961

Mer om Haplast as finner du på haplast.no

Du finner oss også på Facebook og YouTube.

sammenlignet med tradisjonelle varmesystemer.

Smarte termostater

Smarte termostater er en annen teknologi som kan brukes. Smarte termostater kan programmeres til å justere temperaturen i boligen basert på beboernes vaner og behov, og de kan også styres eksternt via en mobilapp eller en nettside. Disse termostatene kan også lære seg beboernes vaner over tid, og kan tilpasse temperaturen i boligen automatisk.

LED-lys

LED-lys er en annen velkjent teknologi som kan brukes for å spare strøm. LED-lys bruker mindre energi enn tradisjonelle glødepærer og har en lengre levetid. LED-lysene kan også være mer miljøvennlige, da de ikke inneholder kvikksølv og kan resirkuleres på en effektiv måte.

Grønne tak

Grønne tak er en hittil mindre brukt teknologi som kan bidra til å gjøre boliger mer miljøvennlige. Grønne tak er tak som er dekket med planter og vegetasjon, og de kan redusere varmetapet fra taket og forbedre luftkvaliteten. Grønne tak kan også redusere mengden av regnvann som går ut i avløpssystemet, og kan bidra til å forhindre flom.

Som vi ser spiller teknologiske løsninger en viktig rolle i utviklingen av mere bærekraftige bygg, men hva med økonomien i disse grønne byggene?

Økonomiske støtteordninger

Det finnes flere økonomiske støtteordninger i Norge som er ment å oppmuntre eiere av boliger og næringsbygg til å ta i bruk forskjellige teknologier av energieffektiv og mer bærekraftig karakter.

For eksempel kan boligeiere søke om støtte fra Enova, et statlig foretak som jobber for

å fremme energieffektivisering og omlegging til fornybar energi i Norge. Enova tilbyr støtte til en rekke tiltak, for eksempel installering av solceller, varmepumper og smarte termostater. Det er også muligheter for støtte til energieffektiviseringstiltak som isolering, vinduer og ventilasjon.

I tillegg kan boligeiere søke om

støtte fra Husbanken, som er en statlig bank som tilbyr lån og tilskudd til ulike formål, inkludert energieffektivisering av boliger. Husbanken kan tilby lån og tilskudd til installering av solcellepaneler og varmepumper.

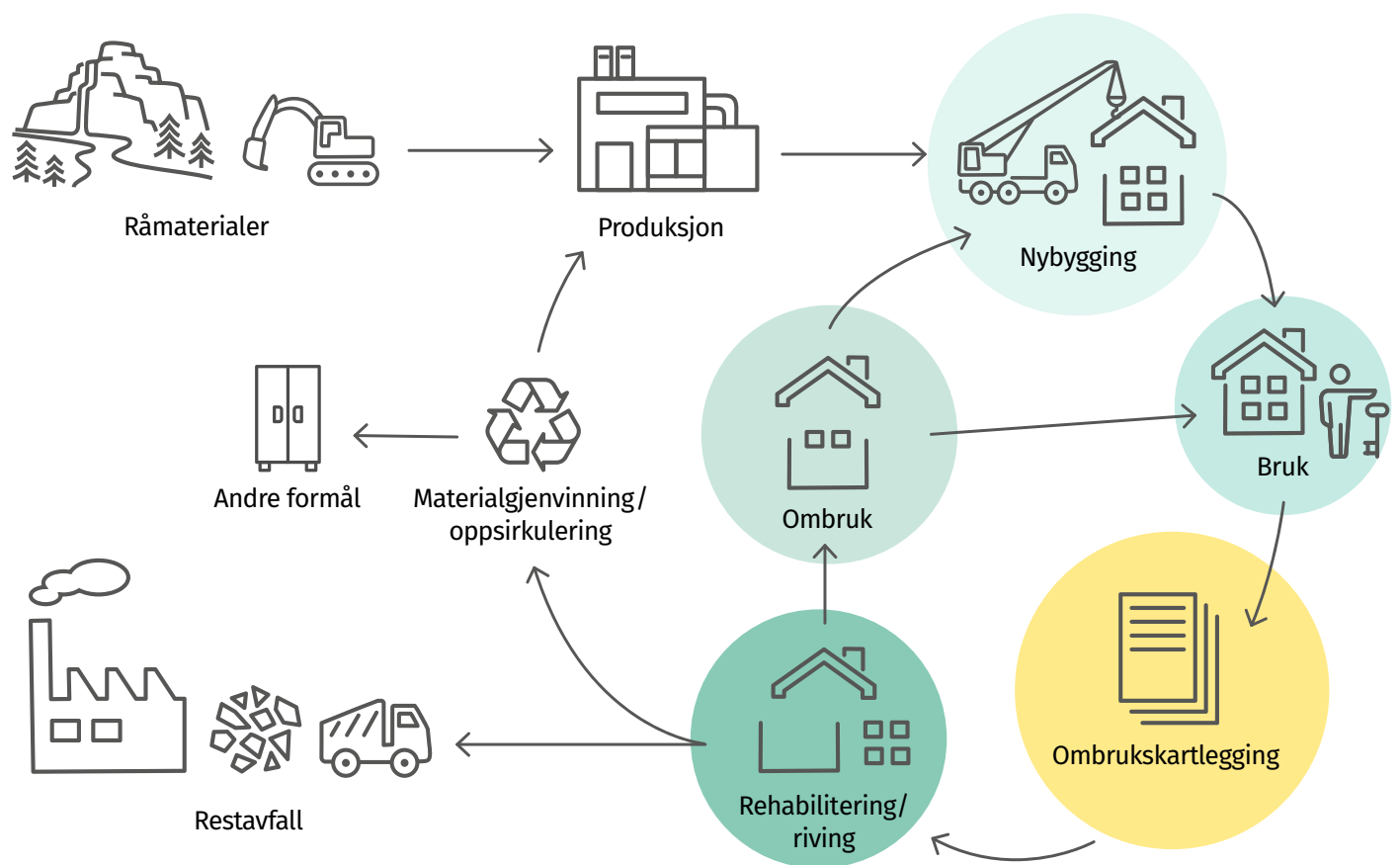
Det er også mulig å få støtte fra kommunene, som ofte har egne støtteordninger for energieffektivisering og miljøvennlige

tiltak i næringsbygninger og boligbygninger.

Det er viktig å merke seg at støtteordningene kan variere fra år til år og fra region til region, så det er lurt å sjekke hva som er tilgjengelig der du bor.

- De mest bærekraftige byggene er allerede bygget!

Illustrasjon: Grønn Byggallianse og Statsbygg

I få land bygges det like mye nytt som i Norge. Det er en klimautfordring. Derfor må vi satse på en grønn, sirkulær økonomi.

- Byggsektoren er en klimaversting med utrolige mengder avfall. Ufattelige 1,9 millioner tonn avfall i året, for å være eksakt. To tredjedeler av dette avfallet kommer fra riving og nybygg.

Hovedsvaret på byggenæringens klimautfordring er gjenbruk av eksisterende bygningsmasse. Og når vi må bygge nytt, kan en ombygging eller et tilbygg til den eksisterende bygning også være en løsning.

Gjenbruk kan være mer krevende enn nybygg, og er ikke nødvendigvis rimeligere heller, men det er ofte et godt miljøvalg. Rehabilitering krever dessuten

langt mer spesialistkompetanse og gir grunnlag for å opprettholde etterspørsel etter kvalifiserte håndverkere her i landet.

Avfallsmengdene fra byggebransjen må gå drastisk ned, og de materialene som rives må inngå i en bærekraftig, sirkulær økonomi der avfallet blir en ressurs som gjenbrukes.

Statsbygg vil stille tøffere krav til ombruk og gjenbruk i årene som kommer.

Harald Vaagaasar Nikolaisen
Administrerende direktør Statsbygg

Foto: Statsbygg/Geir Anders Rybakken Ørslien

Varsler nye klimakrav for boliger og næringseiendom

OPPGRADERING: EU's klimakrav for bygninger kan påføre utviklere og forvaltere av næringseiendom store kostnader dersom direktivet blir vedtatt i Norge. Foto: Chris Kampa - Unsplash

EU's nye bygningsdirektiv kan utløse store behov for oppgradering av nærings-eiendommer og boliger i Norge.

Av – Jonas Ellingsen

EU vedtok tirsdag 14. mars 2023 Energy Performance of Buildings Directive. Bygningsdirektivet er ikke ferdig utformet, men legger opp til at næringseiendom og boliger som ikke oppfyller energiklasse D må oppgraderes til denne standarden. Ambisjonen er at alle boliger og næringseiendommer skal være nullutslippsbygg innen 2050.

- Krav vil komme

- Aktører som eier «brun» eiendom kan ha store kostnader i vente og bli sittende igjen som svarteper dersom de ikke tar grep i tide, sier partner Anne Sofie Bjørkholt og advokatfullmektig Miriam Berg i en uttalelse fra advokatfirma BAHR.

De mener at selv om et vedtak i EU-parlamentet verken betyr et endelig vedtatt EU-direktiv

eller norsk lov, så må man være forberedt på endringer.

- Revisjonen av EU-direktivet er ikke slutført, og det er i prosessen blitt lagt frem flere forslag. Hvor man ender er uklart. Men en ting er sikkert: Krav vil komme. Og byggeiere innen næringseiendom vil møte økende press for å faktisk gjennomføre endringer for å imøtekomme målene, sier juristene.

Green Deal

EUs grønne giv – The European Green Deal – er en omfattende strategi for grønn vekst som ble lagt frem av EU-kommisjonen i 2019. Den store ambisjonen er å gjøre EU klimanøytralt innen 2050. Konkrete investeringstiltak for boliger og næringseiendom vil blant annet være utskifting av isolasjon, varmeisolerende vinduer, solceller og varmepumper, dører og kledning. Bygg er den største energiforbrukeren i EU, og hevdes å stå for 40 prosent av energiforbruket og 36 prosent av CO₂-utslippene.

I 2022 publiserte Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS) sin globale bærekraftsrapport som viser at bærekraft

kan være utslagsgivende for eiendomsverdier. Nesten halvparten av respondentene rapporterte en reduksjon i husleie eller eiendomspris for bygg som ikke er klassifisert som bærekraftige.

- Dermed kan bygninger som ikke oppfyller energikrav og markedsforventningene i fremtiden ha svakere etterspørsel, høyere ledighet, lavere vekst i leie og fallende leiepriser, skriver Bjørkholt og Berg.

Bekymret

Nordnorsk Rapport har ikke sett beregninger for hvordan dette vil slå ut på næringseiendom i Norge. Interesseorganisasjonen Huseierne anslår at direktivet vil berøre 65 prosent av norske boligeiere, som påføres en kostnad på mellom 500.000 og 1,5 millioner kroner. Dette kommer på toppen av stadig økende kostnader.

- Jeg er særlig bekymret for boligene i distriktet, der en vanlig boligeier kan måtte ta alt selv. I et sameie eller borettslag er det flere å fordele kostnadene på, sier kommunikasjonssjef i Huseierne, Carsten Pihl. ➡

▶ *EUs grønne giv – The European Green Deal – er en omfattende strategi for grønn vekst som ble lagt frem av EU-kommisjonen i 2019.*

- Fortsatt høy etterspørsel

- Det står ikke mange tomme næringslokaler i Nord-Norge.

- Egenbruk er stikkordet for en stor del av næringseiendommene i landsdelen. Her skiller Nord-Norge og innlandet med blant andre Hamar og Gjøvik seg fra resten av det norske markedet.

I mangel av et bedre begrep kaller vi det et "melk og brødmarked", der aktører kjøper lokalene for å bruke dem til egen virksomhet. Da gjelder andre mekanismer, og renter får ikke så stor betydning som i et investordrevet "yield-marked", forteller Jonny Stormo hos EiendomsMegler1.

Eiendomsmegleren mener en

markert nedgang i bygging av nye bygg i Nord-Norge i 2022 bidrar til høy etterspørsel og gode priser.

- Høyere strømpriser har medført en viss økning i etterspørselen etter lokaler med høyere energisertifisering, noe som drar opp leieprisen for slike eiendommer, forteller han.

- Turistene er også tilbake i Lofoten og Tromsø og bidrar til godt belegg på hoteller og gjestehus denne sommeren. En positiv utvikling etter at "alle" dro utenlands i fjor. Totalt sett ser det lyst ut for næringseiendom i Nord-Norge, sier eiendomsmegler Jonny Stormo.

Tøffere tider for næringseiendom

NYE KRAV: Økte renter og høy inflasjon påvirker eiendomsmarkedet i disse dager. Leder for strategi og analyse hos Eiendomsmegler1, Jan Håvard Valstad, mener nye krav til bærekraft er en oversett utfordring i markedet. Pressefoto: SNN

- For næringseiendom vil de regulatoriske kravene knyttet til bærekraft og energibruk bli svært utslagsgivende fremover.

Av – Jonas Ellingsen

Det sier leder for strategi og analyse hos Eiendomsmegler1, Jan Håvard Valstad til Nordnorsk Rapport. Han slår fast at regulatoriske krav vil påvirke eiendomssektoren i minst like stor grad som økte renter og prisvekst de neste årene.

- Endringene kommer - og de kommer fort. Hvis man ikke begynner å tenke på hvordan man skal tilpasse seg de nye spillereglene for grønn omstilling allerede nå, ja da sover man i timen, sier han.

Mange gode år

Ifølge analytikeren er eiendomsmarkedet i Nord-Norge i hovedsak godt og stabilt etter mange år med høykonjunktur.

Etter en kort usikkerhet under pandemien fikk vi igjen et høyt aktivitetsnivå innen mange bransjer, delvis stimulert av lav rente og andre finansielle stimuli fra myndighetene for å holde farten oppe i næringslivet.

- Lave renter var med på å subsidiere markedet for næringseiendom, som er rentesensitivt. Dette økte markedsprisen på næringseiendom. I tillegg kom effekten av et næringsliv som går godt, og som har vært villig til å betale høyere leie for gode lokaler. Spesielt innen kontornæringen, der nye, attraktive og gjerne bærekraftsertifiserte lokaler har vært viktige i jakten på unge og nyutdannede medarbeidere. I landsdelen har vi de 2-3 siste årene sett høy etterspørsel, gode

priser og få ledige kontorlokaler, sier Valstad.

Ny situasjon

Høyere renter og sterk kostnadsvekst snur opp ned på dette og gir en mer krevende situasjon. Eierkostnaden øker og verdien av eiendommen faller noe som følge av høyere renter. Bankene vil normalt bli mer tilbakeholdne med lån til investeringer, og vil påse at egenkapitalen til enhver tid er forsvarlig i de eiendomsprosjektene banken er engasjert i, ifølge Valstad.

- Dagens situasjon for eiendomsbesitterne er betinget av hvordan man har stilt seg i gode tider. De som kjenner lokalmarkedet og leietakerne, som har inngått kurante leieavtaler, har vært edruelige i gode år slik at dekningsgraden står i forhold til arealene, de klarer seg bra. Vi ser ingen spesiell dramatik eller systemrisiko i det nordnorske eiendomsmarkedet. Tvert imot, flere steder langs kysten ser vi fortsatt høy aktivitet og investeringer i nybygg basert på positiv næringsutvikling. Havbruksnæringen, tilgang til sjø og kaianlegg samt krafttilgang er stikkord for denne utviklingen, påpeker Jan Håvard Valstad.

Inflasjon

I perioder med inflasjon er eiendom kjent som en god investering, der verdien normalt følger prisindeksen. Utfordringen for eiendomsbesittere er å håndtere prisveksten underveis.

- Leier man ut til solide bedrifter med god lønnsomhet, kan prisveksten i stor grad dekkes inn gjennom indeksregulering av avtalene. I andre tilfeller vil det ikke være mulig, og man må kanskje akseptere lavere leie i en periode. Her er det viktig å kjenne sine leietakere og rammebetingelsene til bedriftene. Lav kronekurs slår for eksempel svært forskjellig

ut for ulike bransjer. Som utleier kan valget bli å tenke langsiktig, og hjelpe en leietaker å komme igjennom en tøff periode. Spesielt dersom alternativet er tomme lokaler, forteller Valstad.

Miljø og klima

I følge Jan Håvard Valstad vil EU-taksonomien få stor betydning for både boligmarkedet og næringseiendom i årene fremover.

- Bærekraft har i mange år vært for de spesielt interesserte, men med innføring av regulatoriske krav vil et bygg om få år enten være grønt - eller det vil havne i kategorien "ikke bærekraftig". Sertifiseringen vil i stor grad avgjøre om en bank vil bidra med finansiering, hvilke lånebetingelser man får - og hvor attraktiv en bygning blir i markedet for leietakere eller kjøpere. Her bør eiendomsbesittere være på ballen allerede i dag, siden endringene vil komme raskt. En proaktiv eier bør sette seg inn i egen posisjon og hvilke forhold og behov for oppgradering som gjelder for eiendommen.

Grønne finansieringskrav

I Nederland og Italia har myndighetene allerede satt

minimumskrav for energieffektivitet for næringseiendom. Fra et gitt tidspunkt vil det ikke være lov å leie ut eiendom som ikke oppfyller kravene.

- Bankene sitter i dag og ser på sine egne utlånsporteføljer. De vil ganske snart bli sett i kortene av regulatoriske myndigheter om hvor stor andel av pantene som er knyttet opp mot grønne eiendeler - og hvor mye som ikke er bærekraftig. Dette vil ha betydning for hvordan bankene kan gå i kapitalmarkedet og hente finansiering til seg selv - og til hvilke betingelser. Bankene må da snu seg mot sine kunder og bli selektive på hvem som skal få finansiering og hvilke betingelser som skal gjelde, sier Valstad.

Oppvåkning

- Er eiendomsmarkedet bevisst på at disse endringene kommer?

- De største og mest profesjonelle eiendomsaktørene er svært bevisste og har allerede forankret bærekraft i sine strategier. Vi ser også en økende bevissthet blant utviklere av boligeiendom, der sertifisering i forhold til klima og miljø blir stadig viktigere. Det gir gunstigere finansiering og er et virkemiddel for å tiltrekke

seg interessenter. Vi har på den annen side et stort segment innen næringseiendom, der verken utleiere og leietakere har tatt dette inn over seg i større grad. Og i markedet for brukte boliger opplever vi så å si null oppmerksomhet rundt temaet. Nesten ingen legger klima eller energieffektivitet til grunn for valg av sin neste bolig, sier Valstad.

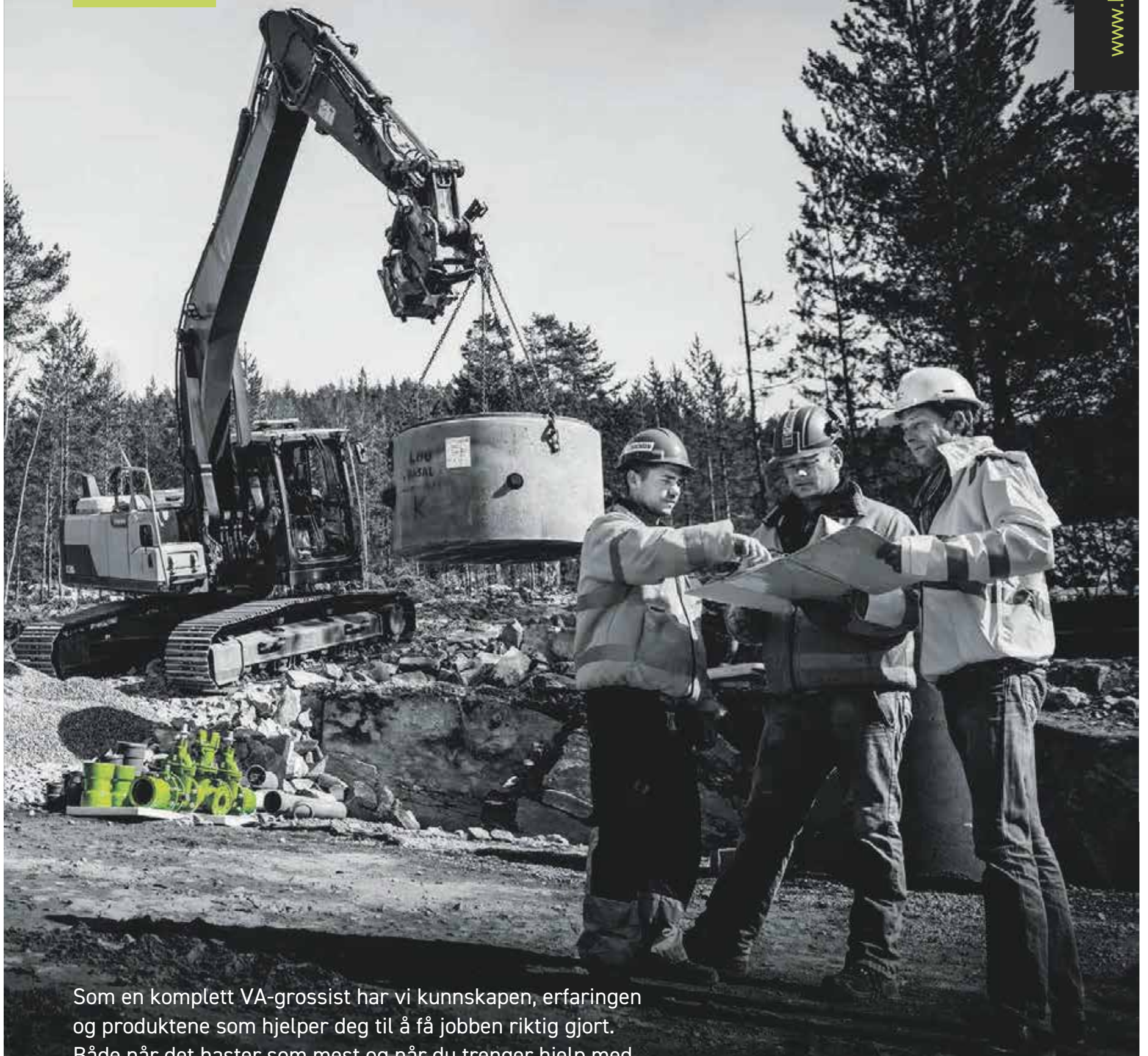
Reprising?

- Dette vil jo nokså raskt endre verdiene på objekter i eiendomsmarkedet. Bygg med store behov for oppgradering vil jo åpenbart få en annen verdigradering. Kan vi snakke om en reprising av eiendom ut fra dagens priser?

- Det gjenstår å se hvordan føringene på området vil påvirke det norske regelverket. Det er rimelig å tro at det vil komme gulrotter i form av kompensasjon og støtte for omstillingen. Det viktigste er at aktører i eiendomsbransjen er bevisste på utviklingen og tar dette med i sin strategiske planlegging, sier Jan Håvard Valstad. ➡

KUNNSKAP ER TIL FOR Å DELES

www.heidenreich.no

Som en komplett VA-grossist har vi kunnskapen, erfaringen og produktene som hjelper deg til å få jobben riktig gjort. Både når det haster som mest og når du trenger hjelp med planlegging og anbudsregning.

NOEN GANGER ER DET DU SER ETTER RETT FORAN DEG.

Om du ikke finner svaret på www.heidenreich.no, så ring oss på **22 02 42 00**.

Som Norges eldste rørgrossist har vi hørt og sett det meste før.

Du finner oss på 33 forskjellige steder rundt om i Norge, fra Alta til Kristiansand.

HEIDENREICH

Effektivt og enkelt >>>